

Näyttötutkintomestariopiskelijan asiantuntijuuden muutos koulutus- ohjelman aikana

Hannu Korkala

Pro gradu -tutkielma

Lapin yliopisto

Kasvatustiede

Syksy 2014

Lapin yliopisto, kasvatustieteiden tiedekunta

Työn nimi: NÄYTTÖTUTKINTOMESTARIOPISKELIJAN ASiantuntijuuden
MUUTOS KOULUTUSOHJELMAN AIKANA

Tekijä: Hannu Korkala

Koulutusohjelma/oppiaine: Kasvatustiede / Aikuiskasvatustiede

Työn laji: Pro gradu -työ Laudaturtyö_ Lisensiaatintyö_

Sivumäärä: 131

Vuosi: 2014

Tiivistelmä:

Tutkimukseni tavoitteena oli selvittää näyttötutkintomestariopiskelijoiden asiantuntijuuden kehittyminen koulutusohjelman aikana. Tutkimus toteutettiin Oulun ammattikorkeakoulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa vuosina 2012–2014. Kvantitatiivisen tutkimuksen kohdejoukkona olivat Näyttötutkintomestarin koulutusohjelmaan (25 op) osallistuneet opiskelijat. Tutkimusaineisto kerättiin Webropol-kyselyjärjestelmää käyttäen. Kyselyt lähetettiin opiskelijoille koulutusohjelman alussa, puoleksavälin sekä lopussa. Kaikkiin kolmeen kyselyyn vastasi 249 aloittaneesta 118 opiskelijaa (47,4 %), joiden itsearviointeista muodostui tutkimusaineisto.

Tutkimuksessa selvisi, että vastanneiden asiantuntijuuden muutos kasvoi viisiporaisella asteikolla mitattuna lähtökartoituksen arvosta 2,0 loppukartoituksen arvoon 4,0, joka on asiantuntijuuden tasoa kuvaava arvo. Tutkimusaineiston analysoinnin perusteella vastaajista muodostettiin määrälliseltä edustavuudeltaan riittävät, kolme toisistaan poikkeavaa ryhmää. Asiantuntijuuden kehittymiseen vaikuttivat erityisesti aikaisempi kokemus näyttötutkintotoiminnassa sekä opetuskokemus ammatillisessa aikuiskoulutuksessa. Myös vastaajien työskentely-ympäristö vaikutti siihen, miten asiantuntijuus kehittyi koulutusohjelman aikana.

Asiasanat: Näyttötutkinto, näyttötutkintomestari, asiantuntijuus, itsearviointi, oppiminen, osaaminen, kvantitatiivinen tutkimus

Suostun tutkielman luovuttamiseen kirjastossa käytettäväksi

Suostun tutkielman luovuttamiseen Lapin maakuntakirjastossa käytettäväksi
(vain Lappia koskevat)

SISÄLLYSLUETTELO

1. JOHDANTO.....	5
2. TUTKIMUKSEN TAUSTA	7
2.1 Aikaisemmat tutkimukset	8
2.2 Näyttötutkintojärjestelmä ja näyttötutkintomestarin koulutusohjelma	10
2.3 Näyttötutkintojen järjestäminen.....	12
2.4 Näyttötutkintojärjestelmän kehittäminen.....	12
2.5 Näyttötutkintomestarin koulutusohjelma.....	14
2.6 Näyttötutkintomestarin koulutusohjelma Oulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa	16
2.6.1 Ohjaus ja arviointi näyttötutkintomestarikoulutuksessa.....	19
2.6.2 Hakeutuminen näyttötutkintomestarin koulutusohjelmaan	20
3. ASiantuntijuus JA KEHITTYMINEN	22
3.1 Asiantuntijuuden käsite	22
3.2 Oppiminen ja osaaminen	26
3.3 Arviointi ja itsearviointi.....	31
3.4 Henkilökohtaistaminen	35
4. TUTKIMUSONGELMAT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	37
4.1 Tutkimusongelmat.....	37
4.2 Asiantuntijuuden kuvaus tässä tutkimuksessa	38
4.3 Kyselytutkimuksen toteuttaminen.....	39
4.4 Aineiston keruu.....	41
4.5 Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi	44
4.6 Vastaaajien taustamuuttujatiedot.....	48
5. ANALYYSIN TULOKSET	57
5.1 Näyttötutkintojen järjestämisen suunnitteluosaamisen kehittyminen.....	58
5.2 Näyttötutkinnon järjestämisaosaamisen kehittyminen.....	59

5.3 Näyttötutkintotoiminnan laadun varmistamisosaamisen kehittyminen	60
5.4 Asiantuntijuudeltaan erilaisten vastaajaryhmien muodostuminen.....	62
6. JOHTOPÄÄTÖKSET	72
6.1 Asiantuntijuuden kehittyminen koulutusohjelman aikana	72
6.2 Asiantuntijuuden kehittymiseen vaikuttaneet tekijät	74
7. POHDINTA JA LUOTETTAVUUSTARKASTELU	81
LÄHTEET	84
LIITTEET.....	95
LIITE 1: Kyselylomake	95
LIITE 2: Kohdejoukon koulutusala-kohtainen näyttötutkintotoimintaan liittyvä kokemus	105
LIITE 3: Vastanneiden maantieteellinen jakauma työskentely-ympäristön suhteen	108
LIITE 4: Vastaajien maantieteellinen sijainti näyttötutkintoihin liittyvän kokemuksen suhteen	110
LIITE 5: Kohdejoukon pedagogisten opintojen suorittaminen näyttötutkintoihin liittyvän kokemuksen suhteen.....	112
LIITE 6: Kohdejoukon pedagogisten opintojen suorittaminen ammatillisen aikuiskoulutuksen opetuskokemuksen suhteen.....	113
LIITE 7: Kohdejoukon ammatillisen aikuiskoulutuksen opetuskokemuksen jakauma koulutusalan suhteen.....	114
LIITE 8: Alkukartoituksen T1 faktori	117
LIITE 9: Välikartoituksen T2 faktori.....	121
LIITE 10: Loppukartoituksen T3 faktori	125
LIITE 11: Parittaisten ryhmien t-testit kaikille kysymyksille sekä kaikille kolmelle osalle	129

1. JOHDANTO

Tarkastelen tutkimuksessani näyttötutkintomestarin koulutusohjelmassa (Opetushallitus 2012a) opiskelijoiden asiantuntijuuden muutosta opiskelijoiden itsearvioinnin perusteella. Opiskelijat vastaavat koulutusohjelman aikana kolmeen kyselyyn, joiden perusteella he itsearvioimalla seurasivat koulutusohjelman mukaista asiantuntijuuttaan ja sen kehittymistä. Palautteen kyselystä opiskelijat saivat välittömästi. Tämä asiantuntijuuden kartoitus on ollut käytössä vuodesta 2012 alkaen. Tarkoitus oli tehdä oppijoille heidän omaa oppimisprosessia tukeva järjestelmä. Eräs merkittävä seikka tähän kehittämistehtävään oli se, että näyttötutkintomestarin opintojen perusteet muuttuivat, ja keväällä 2012 alkaneet koulutukset toteutettiin uusien opintojen perusteiden mukaisesti.

Olen toiminut näyttötutkintomestarikoulutuksen opetustehtävissä Oulun ammatikorkeakoulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa vuodesta 2007. Koulutusohjelmasta saamiemme palautetietojen perusteella opiskelijat ovat menestyneet opinnoissaan hyvin. Minua on kuitenkin askarruttanut se, mitkä tekijät ja mahdolliset aikaisemmat kokemukset ovat vaikuttaneet opiskelujen aikana tapahtuneeseen asiantuntijuuden kehitykseen ja miten se näkyy.

Koulutusohjelman kehittämisen kannalta on keskeistä saada tietoa opiskelijoiden oppimisprosessin etenemisestä. Koulutusohjelman toteuttajina meidän on jatkuvasti saatava myös ajantasaista tietoa mahdollisista asiantuntijuuden muutokseen vaikuttavista seikoista.

Tästä tutkimuksesta saatavia tuloksia voidaan käyttää näyttötutkintomestarin koulutusohjelman sekä soveltuvin osin ammatillisessa aikuiskoulutuksessa toimivien opettajien ja näyttötutkintojen parissa työskentelevien työelämän edustajien koulutusten kehittämiseen. Myös koulutusohjelman rahoittajalle, Opetushallitukselle tutkimustulokset voivat antaa mahdollisuuden muun muassa koulutusohjelman kohderyhmän määrittämisen tarkentamiseen. Tuloksia voidaan hyödyntää myös koulutusohjelmaan hakeutumiseen liittyen.

Tutkimusraporttini rakenne etenee siten, että toisessa luvussa tarkastelen tutkimuksen taustaa, aikaisempia tutkimuksia, näyttötutkintojärjestelmää ja näyttötutkintomestarin koulutusohjelmaa sekä sen toteuttamista Oulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa. Tarkastelen asiantuntijuuden kehittymistä, joten kolmannessa luvussa käsittelen teoreettista viitekehystä tutkimuksen keskeisten käsitteiden avulla. Neljännessä luvussa esitän tutkimusongelmat ja tutkimuksen toteutuksen, jonka jälkeen viidennessä luvussa kuvaan analyysien tulokset. Kuudennessa luvussa esitän johtopäätökset, jonka jälkeen seitsemäs luku sisältää pohdinnan ja luotettavuustarkastelun.

2. TUTKIMUKSEN TAUSTA

Nykymuotoiseen näyttötutkintomestarin koulutusohjelmaa tai siihen rinnastettavissa olevaa Näyttötutkintojen järjestämisen kehittämiskoulutusta on järjestetty vuodesta 1995. Näyttötutkintomestarikoulutus on merkittävä osa näyttötutkintojärjestelmän kehittämistyötä. Näyttötutkintomestarin koulutusohjelmaan liittyvää tutkimusta löytyy vielä varsin vähän, joten tähän kontekstiin liittyvällä tutkimuksella voidaan tuoda koulutusohjelman kehittämisen pohjaksi tutkittua tietoa. Jarmo Salo (2004) on väitöstutkimuksessaan tutkinut Näyttötutkintojen kehittämiskoulutuksen vaikuttavuutta Pohjois-Suomessa, joten tässä tutkimuksessa koulutusohjelman suorittajien opiskelun aikana tapahtuva asiantuntijuuden kehittymisen tutkiminen antaa lisänäkökulmia ja tutkimustietoa koulutusohjelman vaikuttavuudesta.

Yhteiskunnallisesta näkökulmasta tämän tutkimuksen tuloksia voidaan käyttää koulutusohjelman kehittämiseen. Rahoittajana toimivalle Opetushallitukselle tulee myös mahdollisuus tarkentaa koulutusohjelman kohderyhmään liittyviä kriteereitä sekä ohjelmaan kohdistettavien rahoitusten perusteluita. Näyttötutkintojärjestelmään vuosina 2015–2017 tulevat merkittävät muutokset muun muassa rahoitukseen liittyvissä asioissa tuovat lisätarvetta näyttötutkintotoimintaan liittyvälle asiantuntijatasoiselle koulutukselle, joka nostaa näyttötutkintomestarin koulutusohjelmaan liittyvän toiminnan perustelluksi tutkimuskohteeksi. Empiirisen aineiston kautta tutkimus syventyy ohjelman aikana tapahtuvaan asiantuntijuuden kehitykseen ja tutkimusaineiston analyysin kautta saadaan tietoa mahdolliseen asiantuntijuuden kehittymiseen vaikuttaneista tekijöistä. Ammatillisen koulutuksen jatkuvasti muuttuva toimintaympäristö edellyttää tarvittavan osaamisen ja asiantuntijuuden jatkuvaa kehittämistä.

Käytän tässä tutkimusraportissani näyttötutkintomestarin koulutusohjelman suorittajista nimitystä opiskelija. Tähän päädyin siksi, että tarkasteltava ilmiö, asian-

tuntijuuden kehittyminen, on koulutusohjelman aikana tapahtunutta asiantuntijuuden muutosta, jolloin kaikki vastaajat ovat kyseisen koulutusohjelman opiskelijoita. Heidät on kirjattu Oulun ammattikorkeakoulun ammatillisen opettajakorkeakoulun opiskelijarekistereihin opiskelijoina, joka on edellytyksenä päästä tekemään asiantuntijuuden kartoitus.

2.1 Aikaisemmat tutkimukset

Näyttötutkintojärjestelmään ja varsinkin näyttötutkintomestarikoulutukseen liittyvistä tutkimuksista lähimpänä tämän tutkimuksen aihepiiriä on Jarmo Salon (2004) väitöstutkimus näyttötutkintomestarikoulutuksen vaikuttavuudesta Pohjois-Suomessa. Salo selvitti millaisia näyttötutkintojärjestelmän edellyttämiä asiantuntijavalmiuksia ja työkäyttämisen muutoksia näyttötutkintomestarikoulutukseen osallistuneet opettajat olivat oppineet sekä miten heidän koulutusorganisaationsa olivat hyötöneet kehittämiskoulutuksen tuloksista.

Salon (2004) mukaan kehittämiskoulutus oli vaikuttanut opettajien asiantuntijavalmiuksien oppimiseen, mikä tuli esiin näyttötutkintojärjestelmän sekä näyttötutkintojen suunnittelun ja arvioinnin parempana hallintana kuin aiemmin. Opettajat kokivat muuttuneen työelämä- ja opiskelijälähtöisemmäksi aiempaan verrattuna. Myös työkäyttämisyssä voitiin havaita muutoksia siinä, että opetustyön luonteen nähtiin muuttuvan asiantuntijatyöksi. Se näkyi opettajien yhteistyössä jaettuna asiantuntijuutena. Itse tutkin kandidaatin tutkielmassani (Korkala 2011) yrittäjien ja työelämän edustajien kokemuksia näyttötutkintomestarikoulutuksesta. Tuossa tutkimuksessa keskeisenä tuloksena oli se, että asiantuntijavalmiudet olivat kasvaneet henkilökohtaisella tasolla mutta vaikuttavuutta työyhteisön saamasta hyödystä ei tullut esille. Kohderyhmänä tutkimuksessa oli pilottihankkeena toteutettu yrittäjien ja työelämän edustajista koostunut näyttötutkintomestariopiskelijaryhmä.

Näyttötutkintojärjestelmään sekä sen vaikuttavuuteen liittyen tuoreimpana tutkimuksena on vielä julkaisematon Suikkasen, Selkälän ja Viinamäen (2014) opetushallituksen toimeksiannosta tehtävä tutkimus, jossa tarkastellaan näyttötutkintojen vaikuttavuutta. Toinen varsin tuore tutkimus on Mari Kangasniemen (2013) Palkansaajien tutkimuslaitokselle tekemä tutkimus Näyttötutkintojen tuottavuus- ja palkkavaatimukset. Tietyille näyttötutkintoina järjestettäville ammattialoille löytyy tutkimustietoa, esimerkkinä Marita Härmälän (2008) väitöstutkimus, jossa hän on tutkinut näyttötutkinnoissa vaadittua kielitaitoa ja sen arviointia, sekä Krister Rantalan (2008) varhaiskasvatuksen tutkintoihin liittyvä väitöstutkimus Ammatillinen varhaiskasvatus ja näyttötutkintojärjestelmä. Koulutuksen arviointisihteeristö on 2007 tutkinut Aikuisten näyttötutkintojärjestelmän toimivuutta (Raivola 2007) Opetus- ja kulttuuriministeriön toimeksiannosta. Toisen asteen ammatilliseen koulutukseen liittyen Mari Rökköläinen (2011) on tutkinut väitöstutkimuksessaan ammattiosaamisen näyttöjen luotettavuutta.

Asiantuntijuuden kehittymiseen ja muutokseen liittyviä tutkimuksia on tehty hyvin paljon. Tämän tutkimuksen kannalta merkittävä on esimerkiksi Hanhisen (2010) väitöstutkimus, jossa hän selvitti työelämäosaamisen jäsentymistä, ja tuloksena saatiin muun muassa työelämäosaamisen malli sekä eri kvalifikaatioiden luokitusjärjestelmä. Nyman (2009) selvitti väitöstutkimuksessaan nuoren opettajan asiantuntijuuden kehittymistä, ja tuloksena esitettiin muun muassa kolme erilaista kehitymisprosessia kuvaavaa polkua. Myös Vesterisen (2002) väitöstutkimuksessa on useissa kohdin yhteneväisiä piirteitä NTM-ohjelman asiantuntijuuden kehittymiseen liittyvän ilmiön kanssa. Tutkimustuloksien avulla arvioitiin sitä, mikälainen optimaalinen harjoittelu on ja miten työharjoittelu voidaan integroida olemassa olevaan opiskeluun, eli kuten tässä tutkimuksessa osa tarvittavasta ammattitaidosta hankitaan perehtymällä osaamisvaatimuksien mukaisiin asioihin omissa työtehtävissä.

2.2 Näyttötutkintojärjestelmä ja näyttötutkintomestarin koulutusohjelma

Näyttötutkintojärjestelmä otettiin käyttöön Suomessa vuonna 1994 säädetyllä ammattitutkintolailla (306/1994) ja sitä täydentävällä asetuksella (308/1994). Näyttötutkintojärjestelmää perustettaessa sen keskeiset lähtökohdat olivat tuottaa kansalaisille sellaista osaamista jota työelämä tarvitsee, sekä tarjota etupäässä työelämässä jo olleille tilaisuus osoittaa työssä opittu ammattitaito tutkintotilaisuuksissa. Järjestelmä kehitettiin elinikäisen oppimisen ja ammattitaidon hankkimistavoista riippumattoman osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen periaatteisiin soveltuvaksi siten, että se tukee ammatissa toimivan, työikäisen ihmisen aktiivista ammattitaidon kehittämistä muuttuviin työelämän tarpeisiin. Järjestelmän uskottavuutta työelämään nähden on toteutettu muun muassa sillä, että työelämän eri osapuolet ovat mukana järjestelmän kaikissa vaiheissa. Näyttötutkintojärjestelmälle on ominaista jatkuva, työ- ja elinkeinoelämän tarpeisiin liittyvä muutos joka edellyttää järjestelmän jatkuvaa kehittämistyötä. Tähän yhtenä keskeisenä keinona on näyttötutkintoasiantuntijoiden kouluttaminen näyttötutkintomestarin koulutusohjelmassa.

Näyttötutkintojen suoritusmäärät ovat olleet jatkuvassa kasvussa. Kun vuonna 2000 suoritettiin noin 17 000 tutkintoa, vuoden 2013 tutkintojen suoritusmäärä oli reilut 33 000. Vuonna 2013 näyttötutkinnon osan tai osia suoritti noin 29 000 henkilöä. Näistä osa jatkaa myöhemmin koko tutkinnon suorittamiseen. Näyttötutkintojen järjestämisestä, näyttötutkinnoista ja tutkintotoimikuntien tehtävistä säädetään ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa laissa (631/1998) sekä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetussa asetuksessa (812/1998). Ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 1 §:n mukaan tässä laissa säädetään näyttötutkintoina suoritettavista ammatillisista perustutkinnoista, ammattitutkinnoista ja erikoisammattitutkinnoista ja niihin valmistavasta koulutuksesta sekä muusta kuin näyttötutkintoon valmistavasta ammatillisesta lisäkoulutuksesta (ammatillinen aikuiskoulutus). (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014.)

Näyttötutkintojärjestelmässä tutkinto suoritetaan osoittamalla näyttötutkinnon perusteissa määritelty osaaminen tutkintotilaisuuksissa. Tarkoituksena on antaa

mahdollisuus ammattitaidon osoittamiseen sen hankkimistavasta riippumatta sekä edistää tutkintojen tai niiden osien suorittamista, näyttötutkinnot ovat siis ammattitaidon hankkimistavasta riippumaton osaamisen osoittamisen järjestelmä. Näyttötutkintojärjestelmän eräs keskeinen periaate on eri tavoin hankitun osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen. Näyttötutkinnoissa osoitettava osaaminen on voitu hankkia työelämässä, koulutuksessa tai muulla tavoin, kuten harrastuksissa. Toinen keskeinen näyttötutkintojärjestelmän periaate on kiinteä yhteistyö työelämän kanssa. Tämä näkyy siinä, että työelämän tahot osallistuvat näyttötutkintojen perusteiden laadintaan, tutkintotilaisuuksien järjestämiseen, tutkintosuoritusten arviointiin, ammattitaidon hankkimisprosessiin sekä toimivat tutkintotoimikunnissa.

Näyttötutkintojen järjestämisestä ja valvonnasta vastaavat Opetushallituksen yhteydessä toimivat kolmikantaiset tutkintotoimikunnat. Opetushallitus päättää tutkintotoimikuntien toimialoista ja -alueista sekä asettaa tutkintotoimikunnat kolmeksi vuodeksi kerrallaan. Tutkintotilaisuuksien järjestämisestä ja tutkintotodistusten myöntämisestä vastaavat tutkintotoimikunnat eli ne siis päättävät arvioinnista (Opetushallitus 2012c, 79). Toimikuntiin nimetään enintään yhdeksän jäsentä kuhunkin, ja jäsenten tulee edustaa työnantajia, työntekijöitä, opettajia ja, jos itsenäinen ammatin harjoittaminen on alalla laajuudeltaan merkittävää, itsenäisiä ammatinharjoittajia. Jäsenten enemmistön tulee olla työnantajien, työntekijöiden ja itsenäisten ammatinharjoittajien edustajia. Työnantajien ja työntekijöiden edustajia tulee olla yhtä monta. Jos tutkintotoimikunnan jäsen eroaa kesken toimikauden, hänen tilalleen nimetään uusi jäsen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014.)

2.3 Näyttötutkintojen järjestäminen

Tutkintotoimikunta sopii näyttötutkintojen järjestämisestä koulutuksen järjestäjien ja tarvittaessa muiden sellaisten yhteisöjen ja säätiöiden kanssa, joilla on riittävä asiantuntemus näyttötutkintojen järjestämiseen. Kaudeksi 1.8.2013–31.7.2016 on asetettu yhteensä 147 tutkintotoimikuntaa ja niissä on yhteensä noin 930 jäsentä ja 65 pysyvää asiantuntijaa. Tutkintotoimikuntiin on nimetty 90 ulkopuolista sihteeriä, 57 tutkintotoimikuntaa on valinnut sihteerin keskuudestaan. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014.)

Tutkinto ja tarvittavan ammattitaidon hankkiminen on erotettu toisistaan. Tästä syystä laissa säädetään vain näyttötutkinnoista; säädetyt ovat tutkinnossa vaadittava ammattitaito, tutkinnon osat ja mahdollisesti niistä muodostuvat osaamisalat, ammattitaidon osoittamistavat sekä tutkinnon arvioinnin yleiset perusteet. Opetushallitus määrää myös tutkintotodistuksista. Koulutusta koskeva sääntely velvoittaa valmistavan koulutuksen järjestäjän järjestämään koulutus tutkinnon perusteiden mukaisesti. (Opetushallitus 2012b.)

Tilastokeskus tekee opetushallituksen tilauksesta tilastoa näyttötutkinnon suorittaneista. Vuonna 2012 näyttötutkinnon suorittaneita oli 21 232 henkilöä. Kolmella suurimmalla koulutusosalalla (tekniikan ja liikenteen ala, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala sekä liikelähdön ja hallinnon ala) suoritettiin 16 126 (76 %) kaikista tutkinnoista. Näiden koulutusalojen edustus on ollut samaa tasoa jo useamman vuoden ajan. Vuonna 2011 edustus oli 77 % kaikista vastaajista. (Suomen virallinen tilasto 2014.)

2.4 Näyttötutkintojärjestelmän kehittäminen

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan koulutuksen ja yliopistoissa harjoitettavan tutkimuksen kehittämissuunnitelman 2011–2016 mukaan (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2011) näyttötutkintojärjestelmää kehitetään edelleen osana ammatillisen tutkintojärjestelmän kokonaisuutta (Opetus- ja kulttuuriministeriö

2014). Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 11.3.2014 kehittämissryhmän arvioimaan näyttötutkintojärjestelmän toimivuutta ja laatimaan kehittämissuhteet, jotta näyttötutkintojärjestelmän alkuperäiset tavoitteet, työelämälähtöisyyden vahvistuminen, osaamisen hankkimistavoista riippumattomuus ja näyttötutkintojen laatu voidaan edelleen varmistaa. Lähtökohtana on, että esitys edistää näyttötutkintojärjestelmän laatua ja työelämälähtöisyyttä, ja että se on vaikutuksiltaan kustannusneutraali. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014.)

Kehittämistyöryhmän työn määräajaksi asetettiin alun perin 30.9.2014, mutta työryhmä pyysi opetus- ja kulttuuriministeriöltä lisää aikaa ja jätti työstä näin ollen vain väliraportin. Se sisälsi ehdotuksen hallituksen esitykseksi laiksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta. Väliraportti sisälsi myös Elinkeinoelämän keskusliitto ry:n eriävän mielipiteen. Jatkossa menettelytapoja tullaan säätämään nykyistä tarkemmin valtioneuvoston asetuksilla.

Väliraportin sisällöstä on nähtävissä näyttötutkintotoimintaan vuosille 2015–2018 tulevia merkittäviä muutoksia ja uudistuksia. Näyttötutkintojärjestelmän peruslähdekohdat työelämän omana tutkintojärjestelmänä ja osaamisen hankkimistavasta riippumattomana tutkinnon tai sen osan suorittamisen välineenä ovat edelleen ajankohtaisia ja niitä esityksen mukaan tulee edelleen vahvistaa. Väliraportissa nimetään näyttötutkintojärjestelmän kehittämistä ja uudistamista ohjaavat kolme periaatetta (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014).

- 1) Osaamisen hankkimistavasta riippumattomuutta vahvistetaan järjestelmän peruselementtinä.
- 2) Järjestelmää kehitetään työelämän tutkintojärjestelmänä.
- 3) Toiminnan resurssit ja toiminnan tuki päivitetään vastaamaan järjestelmän laajentumista.

Näyttötutkintomestarikoulutuksen näkökulmasta tulevat muutokset antavat lisäpainetta uusien näyttötutkintomestarien kouluttamiseen sekä jo valmistuneiden näyttötutkintomestarien täydennyskouluttamiseen. Esityksessä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta löytyy yksi uudistamisesitys,

jolla on suoraa vaikutusta siihen, että näyttötutkintomestarikoulutusta on jatkosakin pystyttävä tarjoamaan näyttötutkintojen parissa toimiville. Laki esitetään tulevaksi voimaan 1.8.2016. Pykälä 15 a § esittää, että näyttötutkintojärjestelmään liittyvän osaamisen varmistamiseksi vähintään yhdellä arvioijista tulee olla suoritettuna näyttötutkintomestarin koulutus. Tällä uudistuksella varmistettaisiin se, että arviointiin osallistuvista henkilöistä ainakin yhdellä on näyttötutkintojen järjestämisen suunnitteluun, näyttötutkinnon järjestämiseen henkilökohtaistetusti sekä näyttötutkintotoiminnan laadun varmistamiseen liittyvä asiantuntijuus. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014; Opetushallitus 2012a.)

2.5 Näyttötutkintomestarin koulutusohjelma

Näyttötutkintojen järjestämisen toimeenpanokoulutusta on järjestetty vuodesta 1995 alkaen. Koulutusohjelmaa on sittemmin uudistettu vuosina 2001, 2003 (Näyttötutkintojen järjestämisen kehittämiskoulutus 15 ov), 2007 ja 2012 (Näyttötutkintomestari, koulutusohjelma 25 op). Koulutusohjelman uudistuksissa, sisällön laadinnassa ja esittämistavassa on sovellettu näyttötutkintojärjestelmän ajankohtaisia periaatteita. Sisältöä päivitetään ensisijaisesti säädösten uudistumisten vuoksi. Näyttötutkintomestarin koulutusohjelman tarkoitus on edistää näyttötutkintotoiminnan kehittämistä joustavaksi, luotettavaksi ja työelämän vaatimukset huomioon ottavaksi kumppanuusyhteistyöksi. Näyttötutkintomestarit varmistavat omalta osaltaan näyttötutkintoprosessin laatua. Koulutusohjelma valmistaa näyttötutkintojärjestelmän toimijoita kullekin osallistujalle henkilökohtaistetun ohjelman mukaan kehittämään näyttötutkintojen suunnittelun ja järjestämisen, ammatitaidon arvioinnin sekä näyttötutkintotoiminnan laadun varmistamisen taitojaan asiantuntijatasolle. Koulutusohjelman laajuus on 25 opintopistettä, ja se toteutetaan Opetushallituksen vahvistamien määrästen mukaisesti. Pääasiallinen kohderyhmä ovat ammatilliset opettajat eli näyttötutkintojärjestelmän kolmikannasta opettajien edustajat, jotka toimivat myös näyttötutkintojen järjestäjinä. Näyttötutkinnon järjestäjien on hyvä kannustaa myös työelämän edustajia osallistumaan näyttötutkintomestarin koulutusohjelmaan. Heille järjestettävään koulutukseen

on vuosina 2013 ja 2014 ohjattu Opetushallituksesta erillisrahoitusta. Näyttötutkintomestariopiskelijat voivat valintansa mukaan suorittaa koko koulutusohjelman tai jonkin osan siitä. Näyttötutkintomestarin koulutusohjelman suorittaminen ja todistuksen sekä näyttötutkintomestarin diplomin saaminen edellyttävät kaikkien kolmen osan (25 op) hyväksytyä suoritusta. (Opetushallitus 2012a.) Näyttötutkintomestareita on valmistunut vuosina 1999–2013 yhteensä 13 809 henkilöä (Lakio 2014, liite 1).

Näyttötutkintomestarin koulutusohjelman ammattitaitovaatimukset muodostuvat kolmesta osasta:

1. Näyttötutkintojen järjestämisen suunnittelu (8 op)
2. Näyttötutkinnon järjestäminen henkilökohtaistettusti (10 op)
3. Näyttötutkintotoiminnan laadun varmistaminen (7 op).

Näyttötutkintomestarikoulutuksessa on kyse asiantuntijakoulutuksesta, jonka tehtävänä on tukea ammatillisen opettajan sekä työelämän edustajien valmiuksia toimia näyttötutkintoihin liittyvissä asiantuntijatehtävissä toisen asteen ammatillisessa aikuiskoulutuksessa. Näyttötutkintomestarin koulutusohjelman tavoite on valmistaa näyttötutkintojärjestelmän toimijoita kullekin osallistujalle henkilökohtaistettuna ohjelman mukaan kehittämään näyttötutkintojen suunnittelun ja järjestämisen, ammattitaidon arvioinnin sekä näyttötutkintotoiminnan laadun varmistamisen taitojaan asiantuntijatasolle. Näyttötutkintomestarikoulutuksen järjestämistä ohjaa Opetushallitus, joka on laatinut näyttötutkintomestarin koulutusohjelmaan ohjeen. Ohjeessa kuvataan näyttötutkintomestarin ammattitaitovaatimukset sekä arvioinnin kohteet ja kriteerit joiden mukaisesti koulutukseen osallistujan on osoitettava osaamisensa. Ohjeessa on rajattu koulutuksen järjestämistä siten, että sitä järjestävät ammatilliset opettajakorkeakoulut ja Yrkesakademin i Österbotten. Ne vastaavat näyttötutkintomestarin koulutusohjelman määrittämällä tavalla järjestelyistä koulutusohjelmaan hakeutumisessa, ammattitaidon osoittamisessa (osaamisen tunnistamisessa ja tunnustamisessa) tarvittavan ammattitai-

don hankkimisessa. Koulutusohjelmassa vaadittava osaaminen arvioidaan, tunnustetaan ja tunnustetaan näyttötutkintojärjestelmän periaatteita noudattaen kunkin osallistujan omissa työtehtävissä. (Opetushallitus 2012a.)

Näyttötutkintomestarin koulutusohjelman järjestämisessä sovelletaan näyttötutkintojärjestelmän periaatteita. Vaadittu ammattitaito on johdettu henkilökohtaistamisen periaatteita noudattaen näyttötutkintojen suunnittelun, näyttötutkinnon järjestämisen henkilökohtaistamisen ja näyttötutkintotoiminnan laadunvarmistuksen työprosesseista ja ne ilmaistaan ammattitaitovaatimuksina. Ammattitaidon arvioinnin kohteet ja arviointikriteerit on johdettu ammattitaitovaatimuksista ja ne puolestaan kuvaavat vaadittua asiantuntijatasoa. Koulutusohjelmassa vaadittava osaaminen osoitetaan, arvioidaan ja tunnustetaan näyttötutkintojärjestelmän periaatteita noudattaen ensisijaisesti kunkin osallistujan omissa työtehtävissä. Ohjelma valmistaa näyttötutkintojärjestelmän toimijoita henkilökohtaistetusti kehittämään osaamisensa asiantuntijatasolle kaikissa ammattitaitovaatimuksissa. Kun koulutukseen osallistuja on osoittanut osaamisensa vaadituilla osilla, hän saa sen jälkeen käyttää näyttötutkintomestarin nimikettä. (Opetushallitus 2012a.)

2.6 Näyttötutkintomestarin koulutusohjelma Oulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa

Oulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa Näyttötutkintomestarin koulutusohjelma toteutetaan pääsääntöisesti Opetushallituksen erillisrahoituksilla, joissa kohderyhmänä ovat sekä ammatillisen aikuiskoulutuksen opetushenkilöt että työelämän edustajat. Koulutusohjelma toteutetaan järjestämällä 10 tai 11 lähiopeuspäivää sekä koko prosessin ajan jatkuvaa ohjausta oppijan tarpeen mukaan, ja lähijaksot toteutetaan kahden lähipäivän jaksoissa (Salo & Korkala 2011, 2012). Koulutusohjelman ensimmäisellä lähijaksolla opiskelijat perehdytetään koulutusohjelman tavoitteisiin ja vaatimuksiin (Salo & Korkala 2012). Ensimmäisten lähipäivien yhteydessä opiskelijat aloittavat yhdessä kouluttajien kanssa ai-

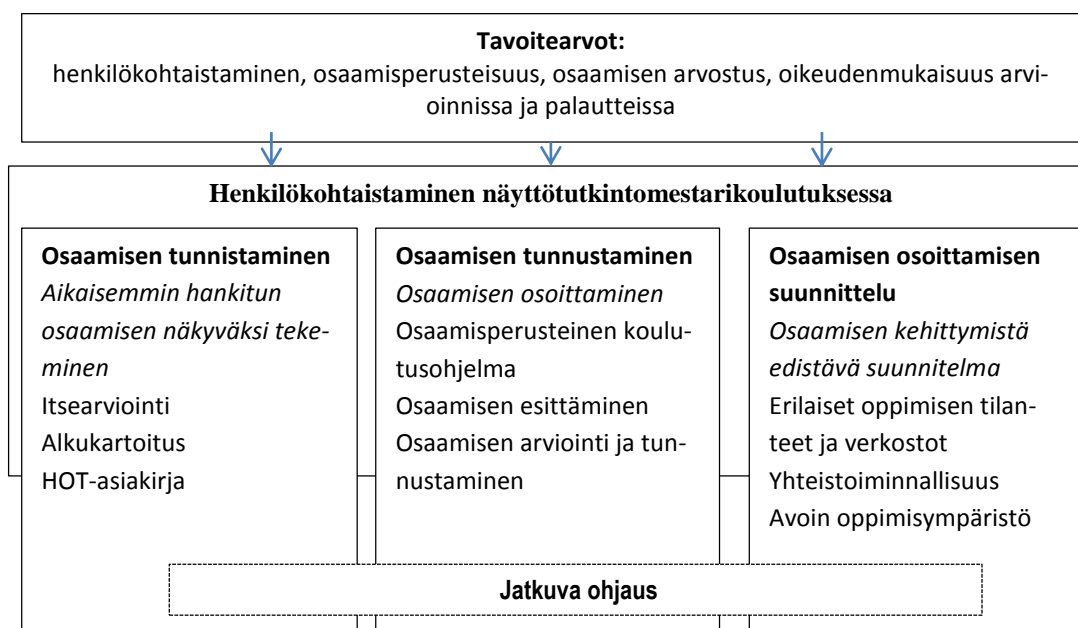

kaisemmin hankitun osaamisen tunnistamisen. Opiskelijoille on kehitetty Henkilökohtaisen osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen asiakirja jota nimitämme HOT -asiakirjaksi (Salo, Kilja & Korkala 2014a, 2014b). HOT -asiakirjan osaamisen osoittamiseen liittyvä osuus käsitellään aina yhdessä kouluttajien kanssa, osaamisen tunnistamiseen liittyvät osuudet ovat opiskelijoille vapaaehtoisesti käytettävissä. Toisena osaamisen tunnistamisen välineenä olemme kehittäneet kolmivaiheisen opiskelijan tekemään itsearviointiin perustuvan sähköisen kartoitusvälineen (Salo ym. 2014a). Aina ennen kuin opiskelija voi NTM-ohjelmassa käynnistää omaa itsearviointiaan, sitä edeltää perehdytys itsearviointivälineiden käyttämiseen, koulutusohjelman tavoitteisiin ja sisältöihin sekä ohjaus osaamisen tunnistamiseen. Itsearvioinnin avulla saadaan tunnistettua aikaisemmin saavutettu osaaminen. Kokemusteni perusteella positiivisella ja rakentavan kriittisellä kannustamisella on selkeästi merkitystä itsearviointitaitojen kehittymiselle. Myös opiskelijan motivaatio oppimiseen vaikuttaa siihen, kuinka hänen itsearviointitaitonsa kehittyvät.

Käsittelimme Jarmo Salon kanssa 2012 ilmestyneessä artikkelissamme tutkimusta, jossa tarkasteltiin hakeutumisvaiheen merkitystä näyttötutkintomestariopiskelijoiden opintojen henkilökohtaistamiseen. Määrittelimme siinä osaamisen tunnistamisen eräänlaiseksi vision luontivaiheeksi. Yhtenä merkittävänä tutkimustuloksena oli se, että alkuvaiheen osaamisen kartoitukset ja niiden perusteella laaditut henkilökohtaiset suunnitelmat olivat toteutuneet ja useimmiten myös johtaneet positiivisiin oppimistuloksiin. Osaamisen kartoitukseen osallistujat olivat tyytyväisiä ainakin niiltä osin, että ne toteutettiin yhteistyössä kouluttajien kanssa ja itsearviointi huomioitiin aikaisemman osaamisen tunnistamisessa. (Salo & Korkala 2012.) Näyttötutkintomestarin koulutusohjelmassa, kuten näyttötutkintoon ja siihen valmistavassa koulutuksessakin, hakeutuminen aloitetaan henkilön lähtötilanteen selvityksellä, jossa neuvonnalla ja ohjauksella on tärkeä rooli (Salo ym. 2014b, 25). Näyttötutkintomestarin koulutusohjelmassa osaamisen tunnistaminen on opiskelijan ja kouluttajan yhteistyönä tapahtuvaa aikaisemmin hankitun osaamisen tietoisuuteen ja näkyväksi tuomista, jonka perusteella henkilökohtaiset opintopolut ja osaamisen osoittamisen suunnitelmat hahmottuvat ja selkeytyvät.

Tämän tutkimuksen tutkimusaineisto perustuu henkilökohtaistamiseen liittyvään kolmivaiheiseen asiantuntijuuden kehittymisen kartoitukseen. Myös kolmivaiheinen asiantuntijuuden kartoitus on opiskelijalle vapaaehtoinen mahdollisuus seurata itsenäisesti omaa asiantuntijuuttaan. Näyttötutkintomestarin koulutusohjelmassa henkilökohtaistaminen toteutuu ohjauksellisessa prosessissa, jossa tuetaan näyttötutkintomestarikoulutukseen osallistujaa osaamisen tunnistamiseen ja osaamisen osoittamiseen. Tavoitteena on näin edistää opiskelijan kykyä tuoda esiin ja arvioida omaa ammatillista osaamistaan, jota hän on voinut hankkia niin työ- ja elämäkokemuksen kuin koulutuksenkin myötä.

Kuviossa 1 kuvataan Oulun ammatillisen opettajakorkeakoulun järjestämän näyttötutkintomestarikoulutuksen henkilökohtaistamisen periaatteita ja keskeisiä käsitteitä.

Kuvio 1. Henkilökohtaistaminen näyttötutkintomestarikoulutuksessa (Kilja 2014).

2.6.1 Ohjaus ja arviointi näyttötutkintomestari-koulutuksessa

Oulun ammatillisen opettajakorkeakoulun toteuttamissa näyttötutkintomestari-koulutuksissa ohjauksen yksi keskeisin tavoite on ohjata opiskelijat järjestämään työskentelytilanteet ja -olosuhteet heidän omassa työssään sellaisiksi, että lopputuloksena syntyy positiivisia, tavoitteiden mukaisia oppimiskokemuksia. Opiskelijan ja ohjaajan vuorovaikutuksella pyritään reflektiivisyyden lisääntymiseen (Poikela 1999). Opiskelijalle syntyy asiakirja, joka pitää sisällään osaamisen tunnistamisen ja osaamisen osoittamisen suunnitelman. Emme käsittele henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa sen perinteisessä merkityksessä, vaan koulutuksen aikana hankittava osaaminen on sisällytetty osaamisen osoittamisen suunnitelmaan. Se taas on suunnitelma siitä, miten opiskelija aikoo osaamistaan kehittää ja osoittaa omissa työtehtävissään. Lähiopetus on vaihtoehtoinen tapa hankkia lisää osaamista, asiantuntijuutta. Tämä kaikki toteutuu jatkuvassa ohjauksessa, jota toteutetaan sähköisiä apuvälineitä käyttämällä (lähinnä sähköpostitse) koko opiskeluprosessin ajan henkilökohtaisena sekä pien- ja suurryhmäohjauksena (Salo & Korkala 2011). NTM-ohjelman toteuttamisessa on keskeistä ohjata ja orientoida opiskelija tilanteisiin, jossa hänellä on käytettävissään monikanavaisia havaintotarjoumia oppimisen tueksi (Salo 2014).

Aiempien tutkimuksiemme (Salo & Korkala 2012) tulokset painottavat myös sitä, että ohjaajien antamalla relevantilla ja reaaliaikaisella palautteella ja ohjauksella on merkittävä rooli tavoitteiden saavuttamisessa ja opintojen onnistumisessa. Ilman reaaliaikaista palautetta ja henkilökohtaistamisen hakeutumisvaiheeseen liittyvää ohjausta henkilökohtaistamistyö ei oletettavasti olisi onnistunut riittävän hyvin. Artikkelissamme tätä kutsutaan On-line ohjaukseksi. (Salo & Korkala 2011.) Kun opiskelija saa positiivisia onnistumisen kokemuksia ja tunnistaa oppivansa, edistää se opiskelijan ammatillista kasvua kohti vaadittavaa asiantuntijuutta (Salo ym. 2014a).

2.6.2 Hakeutuminen näyttötutkintomestarin koulutusohjelmaan

Oulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa näyttötutkintomestarin koulutusohjelmaan hakeudutaan aina erikseen määriteltynä hakuaikana sähköisellä hakulomakkeella. Hakulomake on täytettävissä oppilaitoksen kotisivuilla osoitteessa www.oamk.fi/amok. Sähköinen hakulomake pisteyttää hakijat koulutusohjelman järjestäjän määrittämien painopisteiden perusteella. Hakuajan päätyttyä koulutusohjelman järjestäjä tarkastaa jokaisen hakeutujan hakulomakkeen tiedot, sähköisen hakulomakkeen antama pistemäärä toimii perustana valinnoille. Pistemäärän sekä hakulomakkeesta saadut mahdolliset lisätiedot muodostavat lopulliset perustelut opiskelijavalinnoille. Hakulomakkeessa painopistealueina ovat seuraavat pääkohdat:

- nykyinen koulutusala
- nykyinen oppilaitos- ja työympäristö
- kokemus ja nykyinen tehtävä / rooli näyttötutkintotoiminnassa
- opetuskokemus sekä nykyinen työtehtävä ammatillisessa aikuiskoulutuksessa
- pedagoginen pätevyys
- mahdolliset suositukset.

Mikäli jostain organisaatiosta on useampia hakijoita, olemme hakulomakkeessa ilmoittaneet pyytävämme tilanteen niin vaatiessa hakijan ilmoittaman organisaation näkemystä hakijoista. Vuosina 2008–2014 hakijoita on ollut keskimäärin 2,5 hakijaa/ aloituspaikka, joten opiskelijavalinnoissa on noudatettava tasapuolisuutta ja otettava huomioon sekä toiminta-alue (Pohjois-Suomi) että koulutusala-kohtaisuudet. Oulun ammatillisen opettajakorkeakoulun järjestämään näyttötutkintomestarikoulutukseen valituksi tulleiden opiskelijoiden koulutusala-kohtainen edustavuus on samansuuntainen kuin näyttötutkinnon suorittaneiden joukossa. Kolmen suurimman koulutusalan (tekniikan ja liikenteen ala, sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala sekä liiketalouden ja hallinnon ala) edustavuus näyttötutkinnon suorittaneissa vuonna 2012 oli 76 % (Suomen virallinen tilasto 2014) ja samojen koulutusalojen edustavuus tämän tutkimuksen vastaajien keskuudessa oli 60 % (ks.

taulukko 10). Tähän eroon vaikuttaa se, että koulutusohjelman opiskelijavalinnoissa pyritään vastaamaan järjestäjän toiminta-alueen tarpeisiin mahdollisimman tasapuolisesti. Hakijoita on edellä mainituilta koulutusaloilta suhteessa muihin hakijoihin paljon. Koulutusohjelman järjestäjän harkinnalla opiskelijoita valitaan myös sellaisilta koulutusaloilta, joissa suoritetaan varsin vähän näyttötutkintoja, jolloin myös muidenkin koulutusalojen näyttötutkintotoimintaan saadaan lisää asiantuntijoita.

3. ASiantuntijuus JA KEHITTYMINEN

Tässä tutkimuksessa käyttämälläni asiantuntijuus -käsitteellä tarkoitan Näyttötutkintomestarin koulutusohjelman ammattitaitovaatimusten mukaista asiantuntijuutta. Opetushallitus (2012a) määrää näyttötutkintomestarin koulutusohjelmassa asiantuntijuudesta seuraavaa: *Ohjelma valmistaa näyttötutkintojärjestelmän toimijoita kullekin osallistujalle henkilökohtaistetun ohjelman mukaan kehittämään näyttötutkintojen suunnittelun ja järjestämisen, ammattitaidon arvioinnin sekä näyttötutkintotoiminnan laadun varmistamisen taitojaan asiantuntijatasolle.* (Opetushallitus 2012a, 8.)

Salon (2004, 2014) mukaan näyttötutkintomestarin osaaminen käsitetään useimmiten yksilön ominaisuutena, jolloin asiantuntijuudessa voidaan nähdä keskeisinä näyttötutkintotilaisuuksien organisointityö sekä niihin liittyvä ohjaustyö. Näyttötutkintomestarin asiantuntijuutta voidaan tarkastella myös kognitiivisesta näkökulmasta ja tähän liittyy myös sosiaalisen osallistumisen näkökulma, jolloin asiantuntijuuden kehittyminen voidaan nähdä eräänlaisena sosiaalistumisprosessina. Näyttötutkintomestarin asiantuntijaosaaminen liitetään myös suhteiden ylläpitämiseen eri toimijoihin (Salo 2004, 2014).

3.1 Asiantuntijuuden käsite

Asiantuntijuus on käsitteenä hyvin monisanainen, riippuen näkökulmasta ja tieteenalasta. Nykysuomen sanakirjan mukaan 1960-luvulla asiantuntijaksi voitiin nimittää henkilöä, jolla oli erikoisia, tavallista perusteellisimpia tietoja joltain tietyltä alalta. Nykypäivän tietopainotteisessa informaatioyhteiskunnassa asiantuntijuuden merkitys ja siihen liittyvät vaatimukset ovat tuohon edellä mainittuun ajankohtaan merkittävästi kasvaneet ja muuttuneet. Yleisesti käytettyjä synonyymejä asiantuntijuudelle ovat ammattilainen, erikoistuntija, ekspertti ja spesialisti.

Asiantuntijuus ei ole sidottu mihinkään tiettyyn ammattiin tai vakanssiin vaan aiheeseen, asiaan tai työtehtäväalueeseen liittyvään osaamiseen (Poukka 2011, 17). Asiantuntijuutta kuvaa aina ammatille ominaisista tiedoista ja taidoista muodostuva kokonaisuus. Eteläpelto ja Tynjälän mukaan (2002, 20) asiantuntijuuden määrittelyyn liittyy aina kysymys asiantuntijuuden osoittamisesta niissä sosiaalisissa yhteyksissä, joissa sitä jaetaan ja otetaan käyttöön. Salo (2014) toteaa, että opiskelijan oma työympäristö auttaa hahmottamaan itseään sosiaalisesti verkostoituneena toimijana. Sipilä (2011) esittää väitöstutkimuksessaan sosiaalityön asiantuntijuudesta lähtöoletuksena, että asiantuntijuuden keskeisimpinä ulottuvuuksina ovat tieto, taito ja etiikka.

Asiantuntijuuden englannin kielinen vastine on ”expert”. Suomennettaessa termejä suoraan englannista suomen kieleen, on vaarana että termin merkitys muuttuu. Määrittely voi vaihdella myös tieteenalan tai asiayhteyden mukaan. Suomennettuja englanninkielisiä käsitteitä ovat muun muassa eksperttiys, kompetenssi ja kvalifikaatio (Isopahkala-Bouret 2005, 179). Isopahkala-Bouret (2005) on väitöskirjassaan laatinut luettelon asiantuntijuutta määrittävistä termeistä sekä englanniksi että suomeksi.

Asiantuntijuus tunnustetaan nykypäivänä yhä erilaisissa ympäristöissä sekä eri näkökulmista, eräs tähän kehitykseen vaikuttava tekijä on asiantuntijuuden tutkimuksen yleistymisen. Viime vuosikymmen aikana asiantuntijuutta koskevassa tutkimuksessa kiinnostuksen kohteena on ollut asiantuntijatyön luonne ja kontrolli ja niihin liittyvät yhteiskunnan ja työelämän muutokset (Haapakorpi 2009, 9). Toisaalta asiantuntijoita tarvitaan jo siihen, että voidaan edes määritellä kriteerit hyväälle tai erinomaiselle toiminnalle sekä arvioida muiden asiantuntijoiden suorituksia tai heidän tietämyksensä luotettavuutta (Palonen & Gruber 2010, 42). Asiantuntijuutta on siis tarkasteltava laajana kokonaisuutena ja nimenomaan asiantuntijuuden kehittymisprosessina. Tässä tutkimuksessa käytän kasvatustieteellistä näkökulmaa, jolloin olen kiinnostunut asiantuntijuuden kehittämisestä koulutuksen ja työelämän konteksteissa.

Kirjallisuudessa yhteisinä nimittäjiä asiantuntijuudelle ovat taito, tieto ja reflektio sekä se, että se on dynaaminen ja jatkuva muutosprosessi, jossa opitaan jatkuvasti työssä, opiskelemalla ja kouluttautumalla. Asiantuntijuuden perustana on aina oltava vahva teoreettinen tietämys ja tietopohja, joka voidaan määritellä formaaliksi tiedoksi. Tämä formaali tieto toimii perustana asiantuntijan toiminnalle. Formaalin tiedon lisäksi asiantuntijuus koostuu praktisesta, omiin kokemuksiin perustuvasta käytännön tiedosta ja taidosta. Praktinen tieto on usein hiljaista ja tiedostamatonta tietoa, johon liitetään kokemuksen lisäksi intuitio, ammattietiikka ja arvonäkökulma eli eettinen asiantuntijuus (Helakorpi 1999, 15–17; Collin 2009).

Asiantuntijuuden perustana voidaan pitää teoreettisen ja praktisen tiedon lisäksi metakognitiivista tietoa. Ruohotien (2006, 106–122) mukaan asiantuntijuudessa korostuvat vahva ammattispesifinen tietämys, taito soveltaa asiantuntemusta käytännön ongelmien ratkaisuun sekä metakognitiiviset ja korkean asteen ajattelun taidot. Metakognitiivinen tieto on itsensä toiminnan organisointia ja hallintaa niin, että suoritettava työ tai tehtävä on mahdollista toteuttaa. Voidaan ajatella, että se on ajattelun ajattelemisen kyky, taito ohjata omaa ajatteluaan jolla tarkoitetaan yksilön kykyä tiedostaa, valvoa ja säädellä ajattelunsa toimintoja tilanteiden vaatimalla tavalla. Metakognitiivinen taito on puolestaan taitoa tarkastella omaa toimintaa ja tilanteen mukaan korjata sitä.

Asiantuntijuuden saavuttamisessa keskeisenä nähdään tietoinen, tavoitteellinen, suunnitelmallinen ja reflektiivinen itsensä kehittäminen. Asiantuntijuus on Helakorven (1999, 16) mukaan jotakin enemmän kuin ammattitaito. Voidaan myös ajatella, että asiantuntijuus on reflektiivinen toimintatapa, joka tuottaa jatkuvasti kehittyvää osaamista (Launis & Engeström 1999). Asiantuntijuuteen liittyvää osaamista voidaankin selittää mieluummin laadukkaalla, vaihtelevalla ja asiaan omistautuneella harjoituksella kuin pelkästään lahjakkuudella, älyllä tai kokemuksella.

Vaikka asiantuntijuuden perustana on yleisesti määritelty tietty määrä koulutusta ja työkokemusta, ei työkokemuksen lisääntyminen suoraviivaisesti lisää asian-

tuntijaksi kehittymistä. Monipuolisuus on merkittävämpi asiantuntijuuden kehittymistä edistävä tekijä kuin pelkkä kokemuksen määrä. Tämä koskee erityisesti asiantuntijoita, jotka työskentelevät nopeasti muuttuvissa ammateissa ja ammattialoilla. (Eteläpelto 1994; Poukka 2011.)

Tutkijoita asiantuntijuuden kontekstissa on kiinnostanut erityisesti asiantuntijuuden saavuttaminen, miten asiantuntijaksi tullaan. Usein yleisenä kuvauksena käytetään Dreyfus ja Dreyfusin (1986) kehittämää viisiportaista kuvausta asiantuntijuuden vaiheittaisesta kehittymisestä noviisista (aloittelija) expertiksi (asiantuntija). Kehittyminen kuvataan käyttäen tasoista nimityksiä noviisi, edistynyt aloittelija, pätevä ongelmanratkaisija, taitava suorittaja ja ekspertti. Räcköläisen (2011, 61) mukaan asiantuntijan ja noviisin ero on siinä, miten asiantuntija kykenee käsittelemään ja hyödyntämään tietoa. Tässä tapauksessa keskeisiä oppimisen elementtejä ovat metakognitiiviset taidot, kuten itsearviointi ja itsesäätely.

Hakkarainen, Lonka ja Lipponen (2004) viittaavat Dreyfusin ja Dreyfusin malliin käyttäen asiantuntijuuden tasoista nimityksiä aloittelija, kehittynyt aloittelija, pätevän taso, taitajan taso ja asiantuntijan taso. Eräs merkittävimmistä noviisi–ekspertti –tutkijoista David C Berliner (1988) käytti vastaavassa kuvauksessa nimityksiä noviisi, kehittynyt aloittelija, osaava suorittaja, taitava suorittaja sekä ekspertti. Dreyfusin ja Dreyfusin kuvauksen ongelmana Hakkarainen ym. (2004) pitivät sitä, että heidän kuvauksessaan asiantuntijan toiminta muuttuu asteittain helpommaksi ja rutiininomaisemmaksi, eikä kuvauksessa myöskään avata selkeästi asiantuntijuuden kehittymisen prosessia.

Asiantuntijuutta käsittelevässä kirjallisuudessa aiheeseen liitetään usein myös profession käsite. Sillä tarkoitetaan ammattia ja ammattikuntaa joka on saanut vahvan ja arvostetun yhteiskunnallisen aseman. Konttisen (1997) mukaan professiot ovat ammatteja ja ammattikuntia, joiden edustajat soveltavat erikoistunutta tieteellistä tietoa tehtäviinsä hyödyntäen työssään syvällisiä ja teoreettisia malleja. Profession määrittäminen ammattikunniksi liittyy siihen, että ammatinharjoittajat ovat järjestäytyneet ammattikunnan järjestön ympärille. Näyttötutkintokontekstissa professionaalisuuden peruste, tieteellisen tiedon hallinta käytäntöön soveltamisen näkökulmasta, ei ole perusedellytys näyttötutkintomestarin

asiantuntijuuden saavuttamiselle, joten professionaalisen asiantuntijuuden tunnuspiirteet eivät tässä yhteydessä toteudu (Konttinen 1997).

3.2 Oppiminen ja osaaminen

Oppiminen voidaan määrittää systemaattisesti kokemuksen ja kontekstin välisenä suhteena (Poikela 1994). Se, missä ja miten oppiminen tapahtuu, määrittyy kontekstista. Kontekstuaalinen oppiminen on ihmiselle luontaista oppimista, koska se sisältää opittavan asian merkityksen ja mielekkyyden kokemuksia. Oppimisen organisoitumismuotoja voivat olla formaalinen, nonformaalinen tai informaalinen oppiminen. Oppimisen organisoituminen on nykypäivänä yhä enemmän ikään kuin eri organisoitumismuotojen yhdistelmiä, jolloin konteksti määrää vallitsevan organisoitumismuodon muiden ollessa piileviä, potentiaalisia tilanteiden esiinnostamia oppimisen mahdollisuuksia (Poikela 1999, 36).

Formaalista oppimista voidaan pitää keskeisimpänä oppimisen muotona, koska oppiminen tapahtuu virallisen koulutusjärjestelmän puitteissa, jolloin se on oppimistavoitteiden osalta järjestelmällistä, ja siitä saa myös todistuksen. Nonformaalinen oppiminen, josta käytetään myös nimitystä epävirallinen oppiminen, tapahtuu virallisen koulutusjärjestelmän ulkopuolella yleensä jossain koulutusorganisaatiossa eikä siinä ole yleensä tutkintotavoitetta. Informaalinen oppiminen, josta käytetään myös nimitystä arkioppiminen, on päivittäisessä toiminnoissa ja toimintaympäristöissä tapahtuvaa oppimista joka ei ole järjestelmällistä, se on yleensä sattumanvaraista ja tahatonta oppimista.

Oppijakeskeisesti toteutettavissa koulutuksissa oppimista tapahtuu omakohtaisten kokemusten sekä opetuksen ja ohjauksen yhteistyönä. Toimintatapaa voidaan myös osaltaan perustella ja käsitellä informaalina oppimisena, koska oppimisympäristöt voidaan tyypittää kontekstuaaliseen oppimisympäristöön. Tällainen toiminta tukee Poikelan (1999) ajatusta, että kontekstuaalisessa oppimisympä-

päristössä oppiminen siirretään todellisiin työympäristöihin, jolloin opetussuunnitelma-ajattelusta siirrytään oppimisympäristöajatteluun. Työpaikalla tapahtuva ohjaus ilmaisee puolestaan formaalin oppimisen potentiaalia koska ohjaus tuo mukanaan merkitysten reflektointia (Poikela 1999, 37; Salo 2014).

Asiantuntijuus, kuten myös osaaminen, eivät ole pysyvä olotila, vaan ne vaativat jatkuvaa harjoittelua ja tavoitteellista pyrkimystä aina vain parempiin työsuorituksiin. Osaaminen myös katoaa jos sitä ei ylläpidä (Palonen & Gruber 2010, 41–56). Kuten Dreyfus & Dreyfus (1986) asiantuntijuuden kehittymistä kuvaavassa tarkastelussaan toteavat, eksperttitasen asiantuntijuus sisältää intuitiivista ymmärtämistä. Aloittelijalla vielä irrallaan olevat osaamiselementit ovat ekspertillä jäsentyneet persoonalliseksi tavaksi toimia, ja tämä toiminta on kontekstiherkkää eli toimitaan tilanteen edellyttämällä tavalla (Helakorpi 2009). Edwards (2010) teoksessaan *Being an Expert Professional Practitioner – The Relational Turn in Expertise* liittyy asiantuntijuuden vahvistumisen eri ammattitaustan omaavien yhteiseen oppimisprosessiin. Asiantuntijuus vahvistuu, kun eri ammattialojen asiantuntijat ratkovat yhdessä käytännössä esiintyviä ongelmia. Hän painottaa asiantuntijuuden vahvistumista erityisesti oppiin muilta ja oman asiantuntijuuden jakamiseen (Edwards 2010, 153).

Mezirowin (1996, 21–22, 28–29) mukaan oppiminen edellyttää aiemmin omakсутun ja koetun merkityksen uudelleen arviointia, tulkintaa ja tarkastelua. Omien olettamusten kriittinen arviointi on olennainen osa päätöksentekoa, jolloin ihminen kyseenalaistaa omaa toimintansa ja häntä ohjaavat merkitysperspektiivit joilla hän on tulkinnut ympäröivää todellisuutta, kanssaihmiä ja itseään. Kriittinen reflektio johtaa aiempien ennako-oletusten kyseenalaistamiseen ja oman toiminnan uudelleenarviointiin, jolloin aiemmat päätelmät, asenteet ja uskomukset arvotetaan uudelleen (Tsui 2009). Tässä tutkimuksessa ensimmäinen kysely, alkukartoitus, noudattaa Mezirowin ajattelumallia, koska lähtökohtana on aikaisemmin hankitun osaamisen arviointi ja sen suhteuttaminen koulutusohjelman ammattitaitovaatimukseen (Salo ym. 2014b).

Kolb (1984) liittää reflektion yhdeksi vaiheeksi kokemukselliseen oppimiseen ja se on hänen mukaansa aikaisempien kokemusten havainnointia ja pohdintaa, jolloin se mahdollistaa käsitteellistämisen ja uuden tiedon tuottamisen. Asiantuntijan työtä luonnehtii reflektiivisyys, joka tarkoittaa jatkuvaa kriittistä ja arvoperustaista oman toiminnan ja toimintaympäristön muutosten havainnointia ja arviointia, miten haastavia ja ongelmallisia tilanteita ratkotaan (Helakorpi 2006). Tässä yhteydessä esiintyneellä käsitteellä reflektiivisyys tarkoitetaan oman toiminnan kriittistä ja tietoista arviointia sekä toimintaan vaikuttamista.

Tsui (2009) toteaa, että pelkkä kokemus ei kehitä mutta reflektoitu kokemus tekee asiantuntijan. Jatkuvan reflektion lisäksi asiantuntijoilla täytyy olla kokonaiskäsitys työstään, tilannetaju, kyky problematisoida asioita, halu kohdata haasteita, tutkia, teoretisoida praktista tietoa ja tulkita teoreettista tietoa käytännössä. (Tsui 2009; Nissilä 2007.) Poikelan (2005) mukaan reflektion tehtävänä on ylläpitää oppimistoimintaa tekemisen ja ajattelun välillä. Reflektiivisen oppimisprosessin tuloksena syntyy silloin aikaisempaa paremmin jäsentynyt tai uusi kokemus, joka sisältää sekä uusien tietorakenteiden muodostamisen että emootioiden ja sosiaalisten odotusten purkamisen ja uudelleen muokkaamisen. Reflektiolla on siis kaksi ulottuvuutta, välittömään toimintaan sekä siitä hankittuun kokemukseen liittyvät ulottuvuudet. Hän painottaa erityisesti sitä, että oppijoiden reflektointitaitojen kehittäminen vaatii aivan toisenlaista otetta opetukseen ja ohjaukseen perinteiseen pedagogiikkaan verrattuna. Arvioinnissa reflektio on itse- ja yhteisarvioinnin perusta ja ulottuu aina tietoiseen tavoitteiden asettamiseen ja tulosten kriittiseen arviointiin. (Poikela 2005.)

Järvinen ja Poikela (2000) ja Poikela (2005) ovat kehittäneet Kolbin (1994) pohjalta työssä oppimisen prosessimallin, jossa reflektointi liitetään kaikkiin oppimista tuottaviin prosessin vaiheisiin. Tässä mallissa oppimisen ymmärtäminen tapahtuu kontekstin ja reflektion käsitteiden välisessä suhteessa ja toteutuu neljän oppimista ja osaamista tuottavan prosessin kautta. Sosiaalisissa prosesseissa havainnoidaan ja arvioidaan oppijoiden kykyä toimia yksin ja yhdessä, heidän riippuvuuttaan muiden tuesta ja kykyä toimia ryhmässä. Reflektiiviset pro-

sessit kertovat oppijan turvautumisesta erilaisiin toimintamalleihin, kyvystä kohdata erilaisia ongelmatilanteita ja etsiä ratkaisumalleja. Kognitiiviset prosessit osoittavat tiedon hallintaa ohjeiden lukemisesta aina kokonaisuuksien hallintaan saakka. Operationaaliset prosessit osoittavat tehtävien ja toiminnan jäsentynyttä ja sujuvaa hallintaa. (Poikela 2005, 33–35.)

Oman käsityksensä koulutuksen ja asiantuntijuuden välisistä suhteista esitti 1980-luvulla Schön (1983, 1987) peräänkuuluttamalla reflektiivistä asiantuntijaa, jonka toiminta perustuu jatkuvaan oman toiminnan tarkasteluun, kyseenalaistamiseen ja kehittämiseen. Ajattelussaan hän asetti vastakkain asiantuntijan ja reflektiivisen asiantuntijan. Schönin mukaan asiantuntijan oletetaan tietävän ja osaavan ja hän myös väittää tietävänsä ja osaavansa omasta mahdollisesta epävarmuudesta huolimatta. Reflektiivisen asiantuntijan oletetaan myös tietävän, mutta hän ajattelee ettei ole ainoa jolla on asiaan liittyvää tietoa, näin epävarmuus voikin olla reitti uuden oppimiseen. Reflektiivinen asiantuntija yrittää huomioida myös asiakkaansa tilanteen, ajatukset ja tuntemuksen kun asiantuntija haluaa pitää kiinni asiantuntijan roolistaan ja ehkä tietystä etäisyydestä.

Schön (1987) on tuonut keskusteluihin myös näkökulman, että asiantuntijuuden kasvun aikainen epävarmuuden sietäminen kasvattaa asiantuntijuutta; henkilö tietää olemassa olevan tarpeen oppia uutta mutta ei vielä tiedä tarkalleen mitä pitäisi oppia. Reflektiivisyys merkitsee asiantuntijalle oman toiminnan arvioinnin lisäksi mahdollisuutta rakentaa omaa asiantuntijuuttaan, oppia lisää. Reflektiivinen asiantuntija pystyy kehittämään työtään, ammattialaansa ja työyhteisöään, asiantuntijuuteen liittyvät myös yhteisöllisyyteen ja verkostoihin kuuluvat osaamisulottuvuudet.

Asiantuntijuuden saavuttamisen näkökulmasta kokemus on merkityksellinen ainostaan silloin, kun se tuottaa laajenevaa oppimista eli kokonaan uusien merkitysten antamista sekä vanhoille että uusille kokemuksille (Engeström 1992). Konstruktivistisen oppimisenäkemyksen perusajatus on, että oppimista edistetään pohtimalla kokemuksia reflektion avulla. Ruohotien (2000) mukaan reflektiivinen oppiminen rakentuu keskeisesti myös kokemuksellisuuteen, jolloin keskeistä on

ilmiön havainnointi ja pohtiminen sekä sen tietoinen ymmärtäminen ja käsitteellistäminen jonkin mallin tai teorian kautta (Ruohotie 2000). Tässä tutkimuksessa toinen kysely, välikartoitus, vastaa Ruohotien käsitystä reflektiivisestä oppimisesta, koska välikartoituksen avulla opiskelija voi arvioida systemaattisesti oman asiantuntijuuden kehittymistään. Mezirow (1981) ja Palonen ym. (2004, 271–294) huomauttavat, että asiantuntijuuden tason parantamiseksi tarvitaan myös sitä, että tietoisesti muutetaan omia suorituksia. Se tarkoittaa omien havaintojen, ajattelun ja toiminnan kyseenalaistamista ja omien käsityksien, uskomusten ja selityksien kriittistä tarkastelua eli reflektiota.

Schön (1983) tuo esiin välittömän reflektion käsitteen jolla hän tarkoittaa toiminnan aikasta reflektiota (reflection in action) ja toimintaan kohdistuvaa, toiminnan jälkeistä reflektiota (reflection on action). Toiminnan aikaisessa reflektiossa oppimisen kohteena on toimijan oman osaamisen kehittäminen, pohditaan miksi ei saavuteta haluttuja tuloksia. Toimintaan kohdistuvassa reflektiossa mukaan tulee myös ulkoinen palaute, jolloin toimija saa kommunikaation avulla palautteen ja arvion osaamisensa tasosta. Organisaatioiden käytännöissä palaute on työstä saatua ja annettua palautetietoa. Opiskelijan työskennellessä omassa työyhteisössään tekemällä päivittäisiä työtehtäviä, hän saa työpaikaltaan palautetta ja ohjausta (Salo 2014a). Järvinen ja Poikela (2000, 323) ymmärtävät arvioinnilla arviointikeskustelua, jossa työtä ja toimintaa tarkastellaan kokemusten jakamisen ja yhteisten johtopäätösten tekemisen valossa.

Oppimisprosessia edistetään myös siten, että työn ja työpaikan roolia vahvistetaan osallistamalla työnantaja ja työpaikka opiskelijan osaamisen kehittämisen ja osoittamisen suunnitteluun, parhaimmillaan ennen koulutuksen alkamista jo haikutumisvaiheessa. Näin toimittuna työnantaja on tietoinen millaista osaamista vaatimuksissa edellytetään, jolloin voidaan edesauttaa vuoropuhelua ja –vaikutusta työpaikalla oppimisen puolesta ja työpaikan voidaan ajtella olevan osaamista tukeva eli kompetenssikeskeinen yritys (Ruohotie & Honka 1999, 126). Myös työnantajan osoittamien työtehtävien merkityksellisyys kasvaa, kun tiedetään yhdessä opintojen tavoitteet ja vaatimukset. Tällainen ajattelumalli lisää

myös niin sanottua siirtovaikutusta eli tiedon muodostamista ja sen siirtämistä toiseen aikaan ja ympäristöön (Hätönen 2011).

Hiljaisella tiedolla tarkoitetaan toimintaan sisältyvää sanatonta, ei-käsitteellisessä muodossa olevaa tietoa ja sanatonta osaamista (Järvinen ym. 2002; Kurtti 2012). Silloin kun organisaatioissa on sellaista arvostusta, että asiantuntija kehittää sekä omaa että yhteisön pätevyyttä, olisi organisaation hyvä pystyä rakentamaan tarkoituksellisesti työyhteisöstä myös samalla oppiva työskentely-ympäristö. Hyvä ja sopiva oppimisympäristö ei kuitenkaan synny työpaikoille itsestään, vaan siihen tarvitaan kaikkien osapuolten sitoutumista, selkeät tavoitteet ja perehdyttämistä. Voitettavana on useita uhkatekijöitä, ennenkuin työpaikka toimii oppimista tukevana ja edistävänä oppimisympäristönä (Vesterinen 2002).

Organisaatiolla pitäisi näin ollen olla yhdessä sovitut periaatteet työskentelyta-voille ja -menetelmille, joiden avulla luodaan edellytyksiä oppimisen sekä asiantuntijuuden kehittymiseen. Vuorovaikutus ja sosiaalinen ilmapiiri luovat osaltaan perusedellytyksiä oppimiseen työyhteisössä. Kurtin (2012, 14) mukaan keskustelukulttuuria kehittämällä voidaan saada työyhteisön jäsenten osaaminen näkyville. Tieto muuttuu nopeasti, joten kaikkien muidenkin kuin asiantuntijaksi opiskelevien pitää ylläpitää ja päivittää omaa ammattitaitoaan. Tässä mallissa myös asiantuntijaksi kehittyvä tuo ajankohtaisia ja uusia asioita työyhteisöönsä.

3.3 Arviointi ja itsearviointi

Keurulaisen (1998) mukaan arvioinnilla tarkoitetaan systemaattista aineiston keräämistä ja sen ohjauksellista hyödyntämistä sekä tarvittaessa päätöksentekoa oppimisesta ja osaamisesta suhteessa arviointikriteereihin. Se on keskeinen osa oppimista ja se on aina liitettävä osaksi oppimisprosessia. Arviointi on tärkein oppimista ohjaava tekijä ja se vaikuttaa oppimistoimintaan enemmän kuin opetussuunnitelma (Poikela & Vuorinen 2008). Arvioinnin tulee pääsääntöisesti tapahtua arvioitavan toiminnan kannalta aidoissa olosuhteissa (Keurulainen 1998).

Se motivoi oppijaa kehittämään ja kehittymään ja näin se tukee sekä edistää oppimista. Arviointia toteutetaan sekä yksilö- että yhteisötasolla.

Arvioinnin tutkijoiden mukaan arviointiajattelun paradigma on muuttunut mittaamisesta harkitsevan ja kehittävän arvioinnin suuntaan (Poikela & Vuorinen 2008, 25). Aikaisemmin arvioinnista puhuttiin yleisesti mittaamisena, jolloin voimavaroja jouduttiin käyttämään paljon siihen, miten arvioinnin kohde saatiin mitattavissa olevaan muotoon (Atjonen 2007). Asiantuntijuuden kehittymisen tukena olevan arvioinnin on oltava oppijaa kehittävää.

Kun tarkastellaan arviointia eettisesti, niin sen on oltava reilua ja oikeudenmukaista. Arvioinnin monimuotoistuminen ja yleistyminen on lisännyt eettisiä ongelmia, joten arvioinnin luotettavuudesta on syytä käydä jatkuvaa keskustelua. Arvioinnin eettisiä kysymyksiä ovat myös validius ja reliaabelius, jotka ovat arvioinnin luotettavuuden kannalta keskeisiä ominaisuuksia. Validiteetilla tarkoitetaan että arvioidaan juuri sitä mitä on tarkoituskin arvioida eli arviointi on kohdepätevää. Reliabiliteetti puolestaan kuvaa arvioinnin kykyä välttää sattumanvaraisuus, jota voidaan arvioida esimerkiksi uusinta- tai rinnakkaisarvioinneilla. (Atjonen 2007; Nummenmaa 2004.) Myös arvioinnin läpinäkyvyys on eettiseltä kannalta tärkeää, arvioinnin perustana olevat osaamisvaatimukset ja arviointikriteerit sekä arvioinnin kohteet tulee olla tiedossa.

Arviointimenetelmät voidaan jakaa määrällisiin (kvantitatiivisiin) ja laadullisiin (kvalitatiivisiin) arviointimenetelmiin. Määrällinen arviointi antaa yhden, määriteltävissä olevan vastauksen nopeastikin, kun taas laadullisessa arvioinnissa oikeita vastauksia voi olla useita ja vastausten tarkistaminen on yleensä aikaa vievää.

Yksinkertaisimmin määriteltynä arviointi kasvatusalalla tarkoittaa kasvatuksen edellytysten, prosessien ja tulosten arvon tai ansion määrittämistä, jolloin määrittelemisen tapahtuu vertaamalla esimerkiksi prosesseja tai tuloksia tavoitteisiin (Atjonen 2007). Oppimisessa painopiste on siirtynyt yhä enemmän oppijakeskeisempään suuntaan ja tämä on osaltaan vaikuttanut myös arvioinnin painopisteiden vaihteluun. Koulutuksen arvioinnissa on kaikki sidosryhmät huomioiden eri-

laiset odotukset ja tarkoitukset arvioinnille. Arviointituloksia hankitaan eri motivaationäkökuilista riippuen, kuten esimerkiksi suunnitteluun uusien koulutusohjelmien kehittämiseksi, tai vastaavasti hakija arvioi tulevaa mahdollista opiskelupaikkaa sen menestymisen perusteella.

Näyttötutkintojärjestelmässä osaamisen arviointia säätelevät laki (631/1998) ja asetus (812/1998) ammatillisesta aikuiskoulutuksesta sekä Opetushallituksen määräykset näyttötutkintojen ja ammatillisten perustutkintojen perusteista sekä todistuksia koskevat ohjeet ja määräykset. Laissa ammatillisesta aikuiskoulutuksesta (631/1998) ei erikseen määritellä arviointia, mutta 16 §:ssä määritellään ne ammatillista koulutusta koskevat säädökset, joita sovelletaan aikuiskoulutuksesta annetussa laissa tarkoitettuun koulutukseen ja tutkintoihin. Laissa ammatillisesta koulutuksesta (630/1998, 25 § 1 mom.) on opiskelijan arviointi määritelty siten, että opiskelijan arvioinnilla pyritään ohjaamaan ja kannustamaan opiskelua sekä kehittämään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijoiden oppimista, työskentelyä ja osaamista tulee arvioida monipuolisesti. Edellä mainittua (630/1998, 25 §) opiskelijan arvioinnille säädettyä tehtävää tulee soveltaa myös näyttötutkinnoissa. (Opetushallitus 2012c, 5, 7.) Kun tutkinnon suorittaja on osoittanut tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset ja niiden arviointi on dokumentoitu, kolmikantainen arvioijaryhmä kokoontuu arviointikokoukseen, jossa tehdään tutkinnon osan arviointiesitys tutkintotoimikunnalle (ks. luku 2.2).

Itsearviointia voidaan kuvata reflektiiviseksi toiminnaksi, jossa opiskelija tarkastelee ja vertaa ammattitaitovaatimuksia omaan tieto-, taito- ja kokemusperustansa sekä aikaisemmin hankkimaansa osaamiseen. Tarvittaessa hän muuttaa olemassa olevaa suunnitelmaansa, eli tekee jatkuvasti oman toimintansa analyysiä suhteessa tavoitteisiin ja tuloksiin. Itsearviointi tarvitsee tuekseen yhteiseen asiantuntijuuteen sekä opiskelijan tuntemukseen perustuvaa ohjausta ja palautetta. Itsearviointiin liittyy kiinteästi myös kyky tarkastella ja ottaa vastaan sekä hyödyntää saatua palautetta. Rogersin (2004) mukaan yksi merkittävimmistä syistä oppimisen epäonnistumiseen on saadun palautteen puute. Sitä ei ole annettu tarpeeksi tai se on annettu väärin, jolloin on vaikea kehittyä. Opiskelu aikuisena on yleensä vapaaehtoista ja sitä motivoi oppiminen sekä kehittyminen, joten

osuva ja oikein annettu palaute on merkityksellinen tapa edistää oppimista. (Rogers 2004, 58–63.)

Boudin (1995) mukaan itsearvioinnissa oppijan on kyseenalaistettava oma toimintansa ja suunniteltava tuleva toiminta oppimisen ja opiskelutaitojen edistämiseksi. Hän perustelee itsearvioinnin tärkeyttä tehokkaan elinikäisen oppimisen kannalta. Hätösen (2011, 33) mukaan itsearviointivaihetta voi pitää hyvänä oppimistilanteena kun henkilö alkaa tietoisesti verrata osaamistaan, omaa työtään ja työyhteisöään esitettyihin osaamiskuvauksiin. Anttilan (2011) mukaan itsearviointiin on kuitenkin totuteltava ja opittava olemaan siinä aito, rehellinen ja uskottava myös itselleen. Itsearvioinnin toteuttaminen ja tekeminen voi olla oppijalle aluksi vaikeaa, mutta se on opittavissa.

Boudin (1995) mukaan itsearvioinnin avulla oppiminen kyllä kasvaa, mutta oppiminen lisääntyy vasta kun itsearvioinnin sisältö käsitellään ja analysoidaan. Näin onkin perusteltua todeta palautteen merkitys ja tavoite eli itsearvioinnin avulla määritetystä ammatillisesta osaamisesta saadun palautteen avulla ohjataan oppijan oppimisprosessia oikeaan suuntaan (Salo & Korkala 2011).

Itsearviointi kuuluu myös olennaisena osana oppimisen taitoihin. Itsearviointitaitojen kehittämisessä on kiinnitettävä huomioita oppijan opiskelu- ja oppimisvalmiuksiin, oppijan ohjaamiseen, perehdyttämiseen ja itsearvioinnin tueksi tehtyjen välineiden käyttöön sekä niiden selkeyteen. Oppimaan oppimisen taidoksi Poikela & Vuorinen (2008) määrittävät ongelmanratkaisukyvyyn, luovan ajattelun taidot, oppimiskyvyn ja tiedonhankintataidot. Oppimaan oppiminen on myös osaamista ja uskomustekijöitä, jotka ohjaavat uuden oppimista ja uusien oppimishaasteiden kohtaamista. Koppinen, Korpinen ja Pollari (2000) korostavat itsearvioinnin käyttöä koko opintojen ajan, jolloin oppija tarkastelee osaamistaan jatkuvasti ja näin oppii huomioimaan menestymistään tukevat ja sitä estävät seikat sekä valvomaan niitä omatoimisesti. Oppija huomaa myös näin toimiessaan itsearvioinnin merkityksen, tarpeellisuuden ja hyödyllisyyden omalle oppimiselleen (Koppinen ym. 2000, 89).

3.4 Henkilökohtaistaminen

Henkilökohtaistaminen näyttötutkintokontekstissa on asiakaslähtöistä toimintaa, joka tarkoittaa suunniteltua ja toteutettua neuvontaa, ohjausta sekä muita yhteisesti sovittavia tukimuotoja ja palveluja (Opetushallitus 2006, 4). Henkilökohtaistamisessa on huomioitava opiskelijan henkilökohtaiset opiskelunvalmiudet, erilaisesta kulttuuri- ja kielitaustasta tai muusta syystä kuten luki- ja kirjoitushäiriöistä johtuvat mahdolliset tuen erityistarpeet, terveydelliset seikat, perheasiat ja niin edelleen. Henkilökohtaistamisessa keskeistä on tunnistaa ja huomioida henkilöllä jo oleva osaaminen, jotta välttyään tarpeettomalta koulutukselta, ja että osaaminen voidaan mahdollisuuksien mukaan käyttää opiskelijan hyödyksi. (Opetushallitus 2006, 2012b, 2014; Salo & Korkala 2012.)

Näyttötutkinnoissa henkilökohtaistamista toteutetaan ja se on dokumentoitava näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, näyttötutkinnon suorittamisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisessa. (Opetushallitus 2006, 4–5.) Tutkinnon suorittamista ja tarvittavan ammattitaidon hankkimista ohjaa koulutuksen henkilökohtaistamisen asiakirja (Salo ym 2014b, 25). Näyttötutkintotilaisuuksiin edetään pääsääntöisesti näyttötutkintoihin valmistavan koulutuksen kautta, mutta osa suorittaa näyttötutkinnon ilman valmistavaa koulutusta. Molemmissa tapauksissa on keskeistä tunnistaa henkilöllä jo oleva osaaminen, jotta välttyään tarpeettomalta valmistavalta koulutukselta, mutta toisaalta varmistetaan henkilön mahdollisuudet suoriutua hyväksytysti tutkintotilaisuuksista. (Hyppönen & Kokkonen 2014.)

Aikuisopiskelija on itse paras oman elämänsä ja osaamisensa asiantuntija. Aiemmin hankitun osaamisen tunnistaminen perustuu opiskelijan itsearvioinnin ensisijaisuuteen, jolla korostetaan opiskelijan subjektiviteettia ja vastuun ottamista omasta oppimispolustaan (Kilja 2014). Aikaisemmin hankitun osaamisen selvittäminen on myös edistänyt arvioinnin kehittymistä, koska se edellyttää osaamisperusteisia tavoitteita ja läpinäkyvyyttä arviointikriteereissä. Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen on oltava jatkuva ohjaamiseen liittyvä prosessi,

jonka avulla on mahdollisuus löytää ja tukea opiskelijan vahvuuksia. Näin mahdollistuu osaamistavoitteiden saavuttaminen järkevällä ja tarkoituksen mukaisella tavalla.

Laadukkaan ja tarkoituksenmukaisen henkilökohtaistamistoiminnan perusedellytyksenä on se, että ohjaajat tuntevat koulutusohjelman sisällöt, osaamistavoitteet ja suorittamisen periaatteet (Salo & Korkala 2012). Koulutuksen järjestäjän on tehtävä yhteistyötä näyttötutkinnon järjestäjän, tutkinnon tai koulutuksen hankkijan, työpaikkojen edustajien ja muiden tarvittavien asiantuntijoiden kanssa. Eri toimijoiden osallistuminen henkilökohtaistamistoimintaan on onnistumisen kannalta tärkeää, se edesauttaa muun muassa laadukkaampaa ohjausta ja varmistaa henkilökohtaistamisen toteutumista esimerkiksi oppijan työssä (Hakkarainen ym. 2004).

4. TUTKIMUSONGELMAT JA TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimusongelmat

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on kuvata näyttötutkintomestariopiskelijoiden asiantuntijuuden muutosta näyttötutkintomestarin koulutusohjelman aikana heidän itsensä kokemana.

Tutkimuksessa pyrin löytämään vastauksen yhteen pääongelmaan sekä kolmeen alaongelmaan.

Pääongelma:

Miten näyttötutkintomestariopiskelija kokee asiantuntijuutensa muuttuneen koulutusohjelman aikana?

Pääongelmaan haen vastauksia kolmen alaongelman avulla:

1. Miten opiskelijan näyttötutkintojen järjestämisen suunnitteluosaaminen kehittyi?
2. Miten opiskelijan näyttötutkinnon järjestämisen osaaminen kehittyi?
3. Miten opiskelijan näyttötutkintotoiminnan laadun varmistamisen osaaminen kehittyi?

Oletan, että näyttötutkintomestarin koulutusohjelmassa opiskelijan asiantuntijuus kehittyy koulutusohjelman aikana positiiviseen suuntaan. Haluan testata oletustani tutkittavassa kohdejoukossa tutkimusaineiston analysoinnin antamien mahdollisuuksien mukaan.

4.2 Asiantuntijuuden kuvaus tässä tutkimuksessa

Käytän tässä tutkimuksessani näyttötutkintomestarin koulutusohjelman mukaisen asiantuntijuuden analysointiin kehittelemääni kolme tasoista asteikkoa joka on kuvattu taulukossa 1.

Taulukko 1. Asiantuntijuuden tasojen kuvaukset tässä tutkimuksessa.

Asiantuntijuuden taso	Asiantuntijuuden kuvaus	Nimitys
1,0 – 2,3	Matala asiantuntijuus	Aloittelija
2,4 – 3,7	Keskitasoinen asiantuntijuus	Pätevä suoriutuja
3,8 – 5,0	Korkea asiantuntijuus	Asiantuntija

Asiantuntijuus näyttötutkintomestarin koulutusohjelman kontekstissa on lähellä Rapalan (2009, 22) kuvausta, jolloin se on kykyä ja taitoa toimia työtilanteissa joustavasti, oikein ja tarkoituksenmukaisesti. Käytän asiantuntijuuden tason kuvauksessa (ks. taulukko 1) pohjana Jyväskylän yliopiston (2014) kehittämää kolmetasoista asiantuntijuuden kehittymisen itsearviointimatriisin mallia. Muokkasin matriisin alkuperäisiä nimityksiä aloittelija/noviisi, perehtynyt ja akateeminen asiantuntija hieman paremmin näyttötutkintomestarin asiantuntijuutta kuvaavimmiksi.

Nimitysten uudelleen määrittämisen lähtökohtana käytin sekä Hakkarainen ym. (2004) että Berlinerin (1988) nimityksiä tasoista (ks. luku 3.1). Käytän tässä tutkimuksessa asiantuntijuuden tasoista nimityksiä aloittelija, pätevä suoriutuja ja asiantuntija. Tätä näkökulmaa perustelen sillä, että näyttötutkinnot ovat konkreettisia käytännön tekoja näyttötutkintojärjestelmän kontekstissa, joten näyttötutkintomestarin koulutusohjelman mukaisen asiantuntijuuden saavuttaminen ei vaadi asiantuntijuuden pohjalle esimerkiksi korkeakoulu- tai yliopistotasoisia tutkintoja. Numeerisesti määritin tasojen kuvaukset jakamalla kysymysten asteikon 1–5 tasaisesti kolmeen eri osaan (ks. taulukko 1). Sovellan näitä asiantuntijuuden tasojen tutkimuskyselyn vastauksien analysoinnissa.

4.3 Kyselytutkimuksen toteuttaminen

Empiiristen aineistojen tutkimuksessa voidaan erottaa kaksi lähestymistapaa: kvantitatiivinen ja kvalitatiivinen tutkimus. Kvantitatiiviset menetelmät perustuvat mittaamiseen jolloin on olemassa tai luotavissa mitattavia muuttujia. Kvalitatiivinen tutkimus perustuu analysointiin, jossa tutkittavan ilmiön olemus pyritään paljastamaan ja sitä pidetään yleensä perusteltuna silloin, kun halutaan saada tietoa, joka koostuu ihmisistä tai yksittäisistä havainnoista.

Selvitän tässä tutkimuksessa tutkimusongelmaa opiskelijoiden kolmivaiheisen itsearvioinnin perusteella. Teoreettinen viitekehys määrää sen, millainen aineisto kannattaa pyrkiä saamaan käyttöön ja millaisia menetelmiä sen analyysissä kannattaa pyrkiä käyttämään. Tai päinvastoin, käytettävissä olevien aineistojen luonne asettaa rajat sille, millainen tutkimuksen teoreettinen viitekehys voi olla ja millaisia metodeja voi käyttää (Alasuutari 2001, 83).

Valitsin kyselytutkimukselleni kvantitatiivisen eli määrällisen (käytetään myös tilastollisen) tutkimustavan. Näin toimiessa se mahdollisti kyselyn laajapohjaisen toteutuksen tutkimuksen pysyessä kuitenkin hallittavissa mittasuhteissa. Kyselylomakkeessa käsiteltiin Opetushallituksen (2012a) antaman ohjeen mukainen näyttötutkintomestarin koulutusohjelman määrittelemä asiantuntijuus. Määrällisesti toteutettuna aihepiiristä oli mahdollista tehdä monipuolinen, eri aihealueet käsittävä kyselylomake. Määrällisellä tutkimuksella pyritään vastaamaan kysymyksiin: mikä, missä, paljonko ja kuinka usein? (Heikkilä 2008, 17). Kvantitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on tilastollinen päättely ja siinä on mahdollisuus seurata ilmiöitä eri tilanteissa tai yhteisöissä tai seurata sen kehitystä ajallisesti (Alkula ym. 2002, 21).

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa johtopäätökset aikaisemmista tutkimuksista, aiemmat teoriat, hypoteesit ja käsitteiden määrittely ovat keskeisessä asemassa. Kvantitatiivisessa tutkimusmenetelmässä tuodaan esille yleispäteviä syyn ja seurauksen lakeja, joiden mukaan todellisuus rakentuu objektiivisesti tutkimusaineistosta todettavista tosiasioista. Näin luotettavuutta voidaan arvioida vakiintuneiden

käytäntöjen ja mittareiden huolellisen käyttämisen sekä tilastollisten analyysien avulla.

Tässä tutkimuksessa havaintoaineisto perustuu numeeriseen mittaamiseen. Kvantitatiivisen tutkimustavan ideana on saada yleistettävissä olevaa tutkimustietoa, arkipäivän kokemuksen ylittävinä teorioina. Kyselyllä aikaansaatu tutkimusaineisto taulukoidaan ja saatetaan tilastollisesti käsiteltävään muotoon (Hirsjärvi ym. 2007, 135–138). Päätelemät aineistosta tehdään tilastolliseen analysointiin perustuen ja tässä tutkimuksessa SPSS for Windows -ohjelmalla. Käytin aiheen tutkimiseen survey-tutkimusta, jonka avulla kerätään tietoa standardoidussa muodossa joukolta ihmisiä (Hirsjärvi ym. 2007, 130).

Vertailustrategiana käytin muuttujaorientoitunutta vertailua. Vertailun ytimessä ovat havaintoyksiköstä mitatut, eri ominaisuuksia indikoivat tunnusluvut. Tarkastelun keskiössä ovat erilaiset ilmiöt. Tämä lähestymistapa mahdollistaa mitattujen ominaisuuksien keskinäisten yhteyksien ja erojen tarkastelun erilaisten kvantitatiivisten analyysimenetelmien avulla (Jokivuori & Hietala 2007, 13–14).

Tilastollinen aineisto koostui nominaaliasteikollisista ja välimatka-asteikollisista muuttujista (Metsämuuronen 2007, 353–358). Viisiportaiset asteikot tulkittiin jatkuviksi asteikoiksi. Kaikki tilastollisessa analyysissä mukana olevat muuttujat olivat tilastollista käsittelyä varten sisällölliseltä tulkinnaltaan valmiiksi samansuuntaisia. Tutkija itse on koodannut aineiston ja suorittanut tilastolliset analyysit. Menetelmien tilastollisen puolen ymmärtäminen ja tekniikan hallinta tuo lisää syvyyttä kuvattaessa ja tulkittaessa tilastollisia analyyseja.

Ihmistieteellisissä tutkimuksissa muuttujat ovat yleensä järjestysasteikollisia, joille lasketaan välimatka-asteikolla oleville muuttujille tarkoitettuja tunnuslukuja (Johnson & Christensen 2008, 141). Merkitsevyyksiä muuttujia vertailevissa analysoinneissa ilmaistaan p (probability) arvoilla, SPSS-ohjelmassa merkinnällä sig. (significance). P-arvolla kuvataan riskitasoa jolla nollahypoteesi hylätään tai hyväksytään. Tilastollisesti merkitsevät testitulokset esitetään tutkimusraportissa seuraavasti:

- tilastollisesti erittäin merkitsevä $p < .001$
- tilastollisesti merkitsevä $p < .01$
- tilastollisesti melkein merkitsevä $p < .05$

Metsämuuronen (2007, 424–425) kommentoi ”melkein merkitsevää” sanallista kuvausta erittäin harhaan johtavana. Se viittaa terminä siihen, että todellista tilastollista merkitsevyyttä ei testauksessa lainkaan. Todellisuudessa nollahypoteesi hylätään, mutta virheellisen nollahypoteesin hylkäämisen riski on 5 %. Erityisesti ihmistieteissä p-arvojen ollessa pienempiä kuin .05, voidaan puhua tilastollisesta merkitsevyydestä (Metsämuuronen 2007, 423).

4.4 Aineiston keruu

Tutkimusaineisto kerättiin kolmivaiheisella itsearviointiin perustuvalla kyselyllä (liite 1) käyttäen Webropol-verkkokyselyjärjestelmää. Kyselytutkimus kohdistui Oulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa vuosina 2012–2013 näyttötutkintomestarin koulutusohjelman aloittaneisiin opiskelijoihin. Kysely on osa oman osaamisen tunnistamisprosessia ja se toteutuu koulutuksen alussa, puolessa välin ja lopussa. Sähköisenä kyselylomakkeena itsenäisesti ja oppijan oman aikataulun mukaan toteutettava kysely on myös siinä mielessä hyvä, että näin opiskelija keskittyy oman oppimisprosessinsa tarkasteluun kuin että he vertailisivat omaa oppimistaan muiden opiskelijoiden suorituksiin. Ennen kuin opiskelija on voinut käynnistää oman itsearviointinsa, sitä on edeltänyt perehdytys koulutusohjelman tavoitteisiin ja sisältöihin sekä ohjaus osaamisen tunnistamiseen.

Kyselylomake sisälsi 67 näyttötutkintomestarin koulutusohjelman ammattitaitovaatimukseen (Opetushallitus 2012a) perustuvaa monivalintakysymystä, kaksi avointa kysymystä sekä suostumuksen vastausten tutkimuskäyttöön, kaikki kolme kyselyä olivat näiltä osin samat. Alkukartoituksessa oli lisäksi myös 11 taustamuuttujiin liittyvää kysymystä sekä loppukartoituksessa viisi laadullista kysymystä. Loppukartoituksen laadullisten kysymysten vastauksia en käsittele

tässä tutkimuksessa. Esitestausten perusteella kyselylomakkeisiin ei tehty muutoksia.

Näyttötutkintomestarin koulutusohjelma koostuu kolmesta osasta (Opetushallitus 2012a), monivalintakysymysten jaottelu koulutusohjelman osien mukaan on kuvattu taulukossa 2:

Taulukko 2. Näyttötutkintomestarin koulutusohjelman ammattitaitovaatimusten jakaantuminen kyselylomakkeessa.

Koulutusohjelman osa	Kysymykset kyselylomakkeessa	Monivalintakysymysten määrä
Näyttötutkintojen järjestämisen suunnittelu	12, 13	17
Näyttötutkinnon järjestäminen henkilökohtaistetusti	14, 15, 16	36
Näyttötutkintotoiminnan laadun varmistaminen	17, 18	14
Yhteensä		67

Kyselyn täytettyään vastaaja sai sähköpostitse omat vastauksensa tallennettavakseen. Tutkimusaineiston hankinta oli perusteltua järjestää kyselylomaketutkimuksena, koska se sopii tilanteisiin jossa vastaajat saavat itse valita ajankohdan milloin kirjaavat vastauksensa. Kyselylomaketutkimus huolellisesti tehtynä antaa paljon mahdollisuuksia tieteellisen tiedon keräämiselle (Valli 2001, 29; Järvinen & Järvinen 2000, 155). Kartoituksen käyttäminen on opiskelijalle vapaaehtoista eikä se ole koulutusohjelmaan liittyvä erillinen opintasuoritus.

Kyselyssä käytettiin 5-portaista Likert-asteikkoa, joka soveltui tähän kyselyyn hyvin. Tämän asteikon käyttö on ihmistieteissä enemmän sääntö kuin poikkeus. Likert-asteikon käyttämistä perustelee myösvastaajien kannalta asteikon tuttuus ja helppokäyttöisyys (Tenno 2011). Likert-asteikko oli kaikissa osoissa samansuuntainen, jossa vaihtoehto ”1” tarkoitti erittäin huonosti, en tunne asiaa ja vaihtoehto

”5” asiantuntija, osaan syvällisesti, osaan ohjata/opastaa muita. Kyselylomakkeessa ei ollut vaihtoehtoa ”en halua vastata” jolloin haluttomuudeksi vastata kysymykseen tulkittiin tyhjä vastaus. Tein aineistolle silmämääräisen katoanalyysin ja tyhjiä vastauksia esiintyi tutkimusaineistossa vain yksittäisesti ja ne hajaantuivat tasaisesti eripuolille aineistoa. Kadon suuruus ei ole tutkimustulosten näkökulmasta merkittävä, joten niiden poistamista tai koodaamista johonkin tiettyyn arvoon ei ollut syytä tehdä (Alkula ym. 2002, 140).

Alkukartoituskysely lähetettiin yhteensä 249 opiskelijalle ja siihen vastasi 218 opiskelijaa, välikartoituskysely lähetettiin 238 opiskelijalle ja siihen vastasi 180 opiskelijaa ja loppukartoituskysely lähetettiin 237 opiskelijalle ja siihen vastasi 155 opiskelijaa (ks. taulukko 3).

Taulukko 3. Tutkimuskyselyyn lähettäminen ja kyselyyn vastaaminen.

	Lähetetyt kyselyt	Vastauksia kyselyyn	Vastaus %
Alkukartoitus	249	218	87,6
Välikartoitus	238	180	75,6
Loppukartoitus	237	155	65,4

Vastausprosentti oli varsin hyvä ja sitä voidaan perustella opiskelijoille ajankoh-
taisella ja validilla kyselyn sisällöllä. Lähtötilanteen 249 vastaajasta vastasivat
kaikkiin kolmeen kyselyyn antaen samalla myös tutkimussuostumuksen yh-
teensä 118 vastaajaa, joka on 47,4 % vastaajista (ks. taulukko 4).

Taulukko 4. Lähetetyt kyselyt ja kaikkiin kyselyihin vastanneet.

	Lähetetyt kyselyt	Vastaukset 3 kyselyyn	Vastaus %
Kaikkiin kolmeen kyselyyn vastanneet	249	118	47,4

Valitsin tutkimusaineistooni kaikki sellaiset vastaajat, jotka olivat vastanneet kaikkiin kolmeen kyselyyn. Taulukoista 3 ja 4 on nähtävissä, että vastausprosentin perusteella verkkokysely Webropol-järjestelmällä näytti olevan oikea valinta. Asiantuntijuuden kartoitukseen tehty kysely on opiskelijoille vapaaehtoinen, joten 47 %:n vastausmäärää voidaan pitää hyvänä ja se antaa tutkimukselle osaltaan varmistusta luotettavuuteen.

4.5 Tutkimusaineiston käsittely ja analysointi

Tutkimuksen kohdejoukolta haluttiin saada vastaus *miten näyttötutkintomestariopiskelija kokee asiantuntijuutensa kehittyneen koulutusohjelman aikana* (ks. luku 6.1).

Kyselystä oli eroteltavissa koulutusohjelman kolmen eri osan mukaiset tulokset, jolloin oli mahdollista tarkastella asiantuntijuuden muutosta koulutusohjelman osittain.

Taulukossa 5 on kuvattu ne toimenpiteet, joilla kyselytutkimusaineistoa on analysoitu.

Taulukko 5. Kyselytutkimusaineiston analysointiprosessi.

Toimenpide	Perustelu
1. Aineiston koodaus	Tutkittavaa ilmiötä kuvaavien muuttujien käsittelyä analysoinnin mahdollistamiseksi
2. Pääkomponenttianalyysi alkuperäisille muuttujille	Mahdollisten yhteisten piirteiden selvittäminen muuttujajoukosta
3. Cronbachin alfa-kertoimen laskeminen kuhunkin komponenttiin kuuluvalla muuttujaryhmälle	Muuttujien reliabiliteetti tarkastelu summamuuttujien rakentamista silmällä pitäen
4. Summamuuttujan/keskiarvomuuuttujien rakentaminen	Komponentteja vastaavien empiiristen muuttujien luominen aineistoon
5. Toistettujen mittausten <i>t</i> -testi	Ennen – jälkeen vertailun tekeminen
6. Ryhmittelyanalyysi	Osaamistasoja kuvaavien vastaajaryhmien löytäminen
7. Ristiintaulukointi	Ryhmävertailujen tekeminen

Käytin tässä tutkimuksessa muuttujien analysoinnissa ja kuvaamisessa frekvenssijakaumia, faktori-/pääkomponenttianalyysiä, keskiarvoja ja ristiintaulukointia. Rakensin aineistosta näyttötutkintomestarin koulutusohjelman osien mukaiset summamuuttujat jokaiselle kartoitukselle erikseen, jolloin asiantuntijuuden muutoksen kuvaaminen ja tarkastelu oli mahdollista tehdä riittävällä ja järkevällä tarkkuudella. Keskiarvo ja keskihajonta kuvailevat jakaumaa hyvin vain normaalijakautuneille muuttujille. Järjestysasteikolla mitatuille muuttujille paras keskiluku on mediaani eli aineiston keskimäinen arvo. Jakauman ollessa melko symmetrinen, keskiarvo ja mediaani ovat hyvin lähellä toisiaan, suurinpiirtein samat. (Johnson & Christensen 2008, 473–475.)

Tässä tutkimuksessa suoritettavat tilastolliset operaatiot on tehty SPSS for Windows tilasto-ohjelmalla. Ensimmäiseksi analysoin aineiston pääkomponenttianalyysillä joka on monimuuttujamenetelmä, jolla pyritään löytämään muuttujajoukosta yhteisiä piirteitä. Sillä selvitetään onko muuttujajoukossa vallitsevien yhteyksien

(korrelaatioiden) taustalla jokin taustarakenne, joka voi tiivistyä yhteen tai useampaan keskenään korreloimattomaan tai korreloivaan faktoriin/komponenttiin (Jokivuori & Hietala 2007, 89).

Vastaajien käyttämien ajatuksellisesti keskeisten ulottuvuuksien (ns. perusulottuvuuksien) jäsentämiseksi käytin tilastollista monimuuttujamenetelmää, faktori-analyysia. Faktorianalyysi on yleensä analysoinnin välivaihe ja apuväline, jonka jälkeen analysointia jatketaan summamuuttujien avulla. Kaiser-Meyer Olkinin (KMO) –testi antaa tuloksena lukuarvon, joka kertoo onko faktoroinnille kyseisillä muuttujilla edellytyksiä. KMO-testin antaman arvon tulisi olla vähintään 0.5 ja Bartlettin sfäärisyystestin tulisi olla tilastollisesti merkitsevä, jotta muuttujien korreelaatiomatriisi olisi sopiva ja analysointia kannattaisi jatkaa (Jokivuori & Hietala 2007, 113).

Cronbachin alfa-kerrointa käytetään kun mitataan aineiston sisäistä yhtenäisyyttä toistettavuuden eli reliabiliteetin mittana. Korkea reliabiliteetti kertoo että kysely toimii johdonmukaisesti ja aineiston osiot mittaavat luotettavasti tutkittavaa ilmiötä eivätkä tulokset ole sattuman aiheuttajia.

Oletan, että tutkimuksessani käytettyä kyselylomaketta voidaan käyttää sellaisenaan niin pitkään, kuin näyttötutkintomestarikoulutuksen ohje (Opetushallitus 2012a) pysyy samana. Alkulan ym. (2002) mukaan pysyvien tosiasioiden reliabiliteetti on yleensä hyvä kun arvo on .80 – .90, Cronbachin alfa ilmoittaa yleensä reliabiliteetit matalina ja tämä seikka myös puolustaa Cronbachin alfan käyttöä jolloin ei tule liian korkeita reliabiliteetin estimaatteja.

KMO arvot olivat alkukartoitukselle T1 .882, välikartoitukselle T2 .927 ja loppukartoitukselle T3 .879 (ks. liitteet 8, 9 ja 10). Pääkomponenttianalyysi antoi tilastollisen varmistuksen sille, että summamuuttujien rakentaminen on perusteltua ja se kannattaa tästä aineistosta tehdä. Myös korkeat Cronbachin alfat (.963, .986, .938) tukivat samaa asiaa (Heikkilä 2008, 187; Jokivuori & Hietala 2007, 89–118).

Muodostin jokaisesta kartoituksesta (alku-, väli- ja loppukartoitus) oman summa-
muuttujan SPSS keskiarvofunktion avulla jolloin ehkä parempi nimitys summa-
muuttujalle olisi keskiarvomuuttuja.

Tein keskiarvomuuttujille toistettujen mittausten *t*-testin, jolla voidaan verrata kah-
den toisistaan riippuvan jakauman keskiarvoja toisiinsa kun samaa ilmiötä on mi-
tattu samoita vastaajilta kahtee kertaan (Nummenmaa 2004, 171–172). Aluksi
tein testin alkukartoituksen ja loppukartoituksen vastausten välille kaikille kysy-
myksille. Tällä tuloksella voin myös vastata merkitsevyyden osalta tutkimukseni
pääkysymykseen. Tämän jälkeen tein testin kaikille kolmelle koulutusohjelman
osalle. Näillä tuloksilla voin vastata tutkimukseni alakysymyksiin.

Osaamistasoja kuvaavien vastaajaryhmien löytämiseksi käytin SPSS-ohjelman
ryhmittelyanalyysiä. Faktori ja pääkomponenttianalyysissä ryhmitellään myös
muuttujia, voidaan ryhmittelyanalyysi jossain määrin rinnastaa myös näihin me-
netelmiin. Useimmilta ryhmittelymenetelmiltä puuttuu selkeä teoreettinen tausta
joten ne ovat luonteeltaan heuristisia. Hyvän ja käyttökelpoisen ratkaisun löytä-
miseksi ryhmittely toistetaan useamman kerran ja näin valitaan tuloksista paras
(Tenno 2011).

Suoritin ryhmittelyanalyysin keskiarvomuuttujille ja tässä tutkimuksessa se tuotti
kolme erilaista ryhmää. Kuvioista 2, 3 ja 4 voi havaita vastaajien keskiarvoina
lasketut arvot. Ryhmien kesken oli selkeät erot asiantuntijuuden muuttumisessa
ja kolmen ryhmän muodostaminen oli myös edustavuuden näkökulmasta sopivin
ja käyttökelpoisin. Ryhmittelyanalyysin tulosten arvioimiseksi ei ole määritetty
selkeitä tilastollisia kriteereitä (Metsämuuronen 2007, 802–803). Ryhmittelyana-
lyysillä muodostuneiden ryhmien eroja selvitin ristiintaulukoinnilla. Ristiintaulu-
kointi sopii luokitelluille muuttujille joista etsitään yhteyksiä ja kuvataan jakaumia.
Käytin vastaajien erojen ja jakaumien selvittämiseksi sekä 2- että 3-ulotteista ris-
tiintaulukointia.

4.6 Vastaajien taustamuuttujatiedot

Tutkimuksen kohdejoukkona on vuosina 2012–2013 Oulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa näyttötutkintomestarin koulutusohjelman (Opetushallitus 2012a) aloittaneet opiskelijat, kyseisenä ajankohtana aloitti 11 eri näyttötutkintomestarikoulutusryhmää. Tutkimuksen kohderyhmän valinnassa ei käytetty mitään otantamenetelmää, vaan kohdejoukkoon kuuluivat kaikki kyseisenä ajankohtana opiskelun aloittaneet. Tutkimusaineistoon valittiin mukaan sellaiset vastaajat, jotka olivat vastanneet kaikkiin kolmeen kyselyyn, jolloin tulokset ovat luotettavasti tulkittavissa. Seuraavassa kuvaan kohdejoukkoa tarkemmin.

Taustamuuttujana olevan iän selvittämiseen vastaajilta pyydettiin merkitsemään ikä sen mukaiseen kohtaan lomakkeen viidestä luokasta (ks. liite 1). Aineiston alussa tekemäni tarkastelun perusteella pelkistin taustamuuttujista iän alkuperäisestä viisiportaisesta luokasta kolmiportaiseksi. Perusteluna oli alkuperäisten luokkien edustavuus. Kyselylomakkeen kohdissa ”30 v tai alle” sekä ”yli 60 v” ei tässä kohdejoukossa ollut riittävää edustusta jotta näitä luokkia olisi kannattanut tutkimuksen näkökulmasta tarkastella omina luokkinaan. Tutkimusjoukosta ”30 v tai alle” luokassa oli viisi vastaajaa sekä ”yli 60 v” luokassa yksi vastaaja.

Vastaajien ikäjakauma on esitetty taulukossa 6.

Taulukko 6. Vastaajien ikäjakauma.

Ikäryhmä	Ikä	%
40 vuotta tai alle	50	42,4
41–50 vuotta	44	37,3
Yli 50 vuotta	24	20,3
Yhteensä	118	100

Luokassa ”40 v tai alle” on 50 vastaajaa, luokassa ”41–50 v” on 44 vastaajaa ja luokassa ”yli 50 v” on 24 vastaajaa. Tulosten luotettavuuden valossa ikäluokista on riittävä edustus.

Seuraava taulukko 7 kuvaa kyselyyn vastaajien sukupuolijakaumaa.

Taulukko 7. Vastaajien sukupuolijakauma.

Sukupuoli	lkm	%
Nainen	66	55,9
Mies	52	44,1
Yhteensä	118	100

Sukupuolijakauma tässä tutkimuksessa ei poikkea tilastoiduista näyttötutkinnon suorittaneiden sukupuolijakaumasta, vaan se noudattaa tavanomaista ammatillisen koulutuksen tilannetta. Vuonna 2013 näyttötutkinnon suorittaneista 41,9 % oli miehiä ja 58,1 % naisia (Vento 2014).

Seuraavassa taulukossa 8 on kuvattu, miltä maantieteelliseltä alueelta vastaajat ovat.

Taulukko 8. Vastajaat alueittain.

Asuinseutu	lkm	%
Lapin seudulla	17	14,4
Oulun seudulla	52	44,1
Kainuun seudulla	18	15,3
Oulun eteläisellä seudulla	24	20,3
Muulla	7	5,9
Yhteensä	118	100,0

Vastanneet ovat pääosin Pohjois-Pohjanmaalta ja Lapista. Alueellista jakaumaa voidaan selittää sillä, että koulutusohjelman toteuttajaa sitoo koulutusohjelman rahoittajan taholta alueellisen tasapuolisuuden velvoite. Kohtaan ”muualla” olevaa määrää selittää se, että koulutusohjelman toteuttaja voi tilanteen mukaan huomioida valinnoissa myös muualta kuin varsinaiselta toiminta-alueeltaan olevat hakijat.

Taulukossa 9 on kuvattu, millaisissa työskentely-ympäristössä vastanneet työskentelivät.

Taulukko 9. Vastaajien työskentely-ympäristöä kuvaava jakauma.

Työskentely-ympäristö	lkm	%
Ammatillisessa aikuiskoulutuksessa	34	28,8
Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa, ammatillisessa aikuiskoulutuksessa	14	11,9
Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa, nuorten peruskoulutuksessa	47	39,8
Muussa koulutusorganisaatiossa	2	1,7
Olen työelämän edustaja	21	17,8
Yhteensä	118	100,0

Eniten vastaajia on toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa nuorten peruskoulutuksen parissa työskenteleviä sekä ammatillisessa aikuiskoulutuksen parissa työskenteleviä henkilöitä. Nuorten peruskoulutuksen parissa työskentelevien suurta määrää voidaan selittää sillä, että viimeisten vuosien aikana näyttötutkintotoimintaa on pyritty tuomaan yhä enemmän mukaan ammatillista peruskoulutusta järjestäviin organisaatioihin, jolloin henkilöstön näyttötutkintoihin liittyvää asiantuntijuutta on lähdetty hankkimaan näyttötutkintomestarikoulutuksen avulla. Myös tavoitteet saattaa ammatillinen koulutus isompiin yksikköihin selittää määrää (Opetusministeriö 2007, 5–6). Ajankohtaisen asiana nuorten peruskoulutuksen toimijoiden yhä kasvavalle näyttötutkintoasiantuntijuuden tarpeelle on 2013 voimaan tullut Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa peruskoulutuksessa (Finlex 2013). Tämä asetuksen sisältö sulkee ammatillisesta peruskoulutuksesta pois sellaiset hakijat, jotka ovat jo suorittaneet jonkin ammatillisen tutkinnon tai korkeakoulututkinnon.

Työelämän edustajien määrää voidaan selittää rahoittajan kyseiseen kohderyhmään kohdistettujen erillismäärärahojen lisääntymisellä. Ensisijaisesti näyttötut-

kintomestarin koulutusohjelma on tarkoitettu aikuiskoulutuksessa ja tutkintotilaisuuksien järjestämisessä toimiville opetustoimen henkilöille (Opetushallitus 2012a).

Seuraavassa taulukossa 10 on kuvattu millä koulutusaloilla vastanneet toimivat.

Taulukko 10. Vastaajien koulutusaloittainen jakauma.

Koulutusala	lkm	%
Tekniikan ja liikenteen alalla	38	32,2
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla	20	16,9
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla	13	11,0
Kulttuurialalla	11	9,3
Luonnontieteiden alalla	2	1,7
Matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla	13	11,0
Luonnonvara- ja ympäristöalalla	10	8,5
Humanistinen ja opetusalalla	4	3,4
Muulla alalla	7	5,9
Yhteensä	118	100,0

Lähes 50 % vastanneista työskenteli tekniikan ja liikenteen sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla. Jakauma on lähes sama, kuin Salon (2004) tutkimuksen kohdejoukon koulutusaloittainen jakauma. Koulutusaloittaisuutta esittävää jakaumaa voidaan selittää sillä, että erityisesti tekniikan ja liikenteen, sosiaali-, terveys- ja liikunta, yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon sekä matkailu-, ravitsemis- ja talousaloilla suoritetaan maassamme eniten näyttötutkintoja. Tä-

män tutkimuksen vastaajista kyseiset koulutusalat edustivat 71,1 % vastaajajoukosta, kun vuoden 2012 näyttötutkinnon suorittaneista kyseisten koulutusalojen edustavuus oli 86,6 % (Suomen virallinen tilasto 2014). Tätä eroa selittää koulutusohjelman järjestäjän valinnoissa koulutusalojen välisen tasapuolisuuden huomiointi, jolloin myös pienemmät koulutusalat huomioidaan valinnoissa. Näyttötutkintojen laadukas järjestäminen edellyttää näyttötutkintomestarin asiantuntijuuden omaavia tekijöitä. Niillä koulutusaloilla, joissa on paljon näyttötutkintotoimintaa, on jo olemassa asiantuntijoita, jolloin olemassa oleva koulutustarve on vähäisempää (Salo 2004).

Seuraava taulukko 11 kertoo vastaajien pedagogisten opintojen suorittamien jakauman.

Taulukko 11. Vastaajien pedagogisten opintojen suoritusjakauma.

Pedagogiset suoritettuna	lkm	%
Kyllä	78	66,1
Ei	40	33,9
Yhteensä	118	100

Taulukosta 11 voi havaita, että kaksi kolmasosaa hakijoista on suorittanut ammatillisen opettajan 60 op laajuiset pedagogiset opinnot.

Taulukko 12 kuvaa, onko kyselyyn vastannut hakeutunut koulutukseen omaehtoisesti vaiko työnantajan määräämänä.

Taulukko 12. Vastaajien koulutukseen hakeutumisen motiivia kuvaava jakauma.

Hakeutumismotiivi	lkm	%
Omaehtoisesti	89	75,4
Työnantajan määräämänä	29	24,6
Yhteensä	118	100

Omaehtoisesti koulutukseen hakeutuneiden määrä on yhtä suuri kuin Salon (2004) vaikuttavuustutkimuksen kohderyhmässä oli, kummassakin tutkimuksessa kolme neljäsosaa on hakeutunut omaehtoisesti. Työnantajan määräämien vastanneiden määrä osoittaa sen, että koulutusorganisaatioilla ja työnantajalla on kiinnostusta näyttötutkintotoiminnan kehittämiseen. Näyttötutkintomestarin koulutusohjelma tunnetaan koulutusorganisaatioissa varsin hyvin, joten työnantaja määräämällä työntekijän hakeutumaan opiskelemaan, osoittaa myös osaltaan sitoutumista ja panostusta työntekijän asiantuntijuuden kehittämiseksi (Salo 2004).

Taulukko 13 kuvaa sitä, kuinka paljon kyselyyn vastanneilla on ollut opetuskokemusta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa koulutusohjelman alkaessa.

Taulukko 13. Vastaajien kokemusta opetustehtävissä ammatillisessa aikuiskoulutuksessa kuvaava jakauma.

Opetuskokemus ammatillisessa aikuiskoulutuksessa	lkm	%
Ei yhtään	32	27,1
alle 1 vuosi	22	18,6
1-3 vuotta	36	30,5
4-6 vuotta	18	15,3
yli 7 vuotta	10	8,5
Yhteensä	118	100,0

Enintään yhden vuoden opetuskokemusta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa on 45,7 %:lla vastanneista, enintään kolme vuotta 76 %:lla. Tähän ryhmään kuuluu luonnollisesti pääosa työelämän edustajista, joita tutkimuksen kohdejoukosta oli 17,8 % (taulukko 9). Seitsemän vuotta tai enemmän opetuskokemusta omaavia on kohderyhmästä 8,5 %, joten nähdään että vastaajat ovat varsin kokemattomia opetuskokemukseltaan. Näyttää siltä, että aikuiskoulutuksessa opetustehtävissä oleville näyttötutkintomestarin asiantuntijuus on perustaitoa, jota lähde-tään hankkimaan jo opetusuran alkuvaiheessa.

Seuraava taulukko 14 kuvaa sitä, kuinka paljon kyselyyn vastanneilla on ollut näyttötutkintotoimintaan liittyvää kokemusta koulutusohjelman alkaessa.

Taulukko 14. Vastaajien aiempaa näyttötutkintokokemusta kuvaava jakauma.

Näyttötutkintotoimintaan liittyvä kokemus	lkm	%
Ei yhtään	44	37,3
alle 1 vuosi	30	25,4
1-3 vuotta	24	20,3
4-6 vuotta	11	9,3
yli 7 vuotta	9	7,6
Yhteensä	118	100,0

Vastaajista 7,6 %:lla oli seitsemän vuotta tai enemmän kokemusta näyttötutkintotoiminnasta. Kolme vuotta tai vähemmän näyttötutkintotoiminnan kokemusta löytyy 83 %:lla. Vastaajista 37,3 % oli kokonaan ilman näyttötutkintokokemusta.

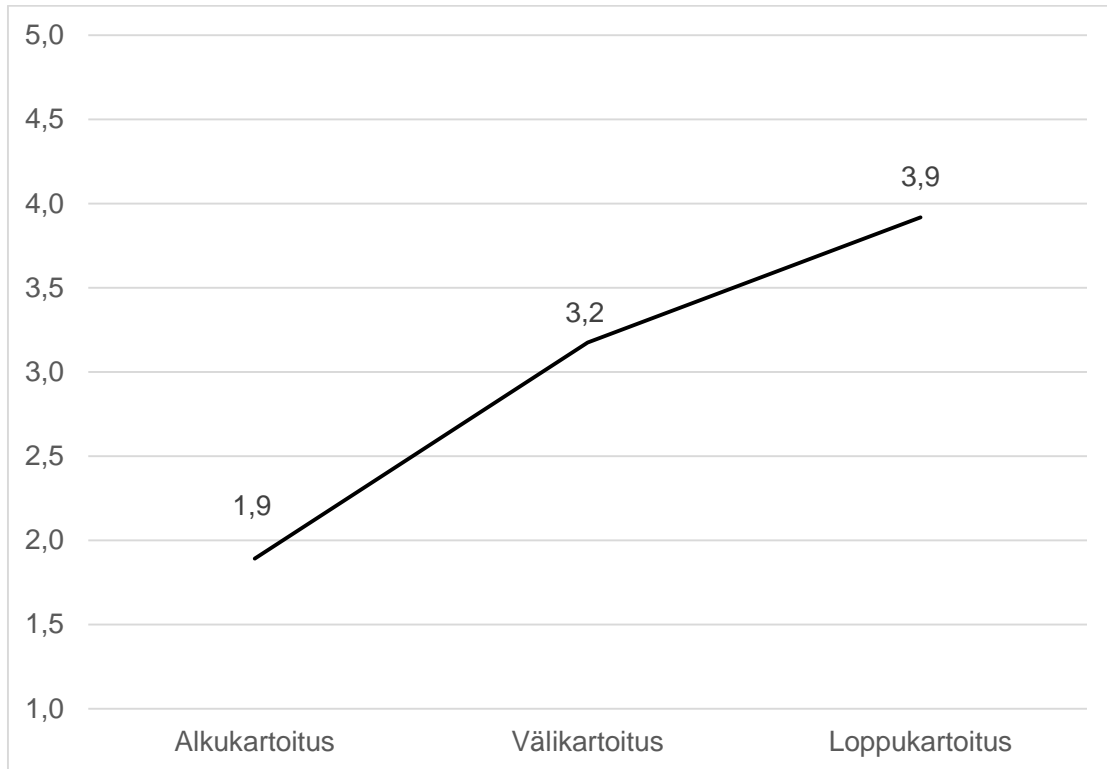
5. ANALYYSIN TULOKSET

Tutkimuksen pääongelmaan haen vastausta kolmen alaongelmaan avulla. Tässä luvussa 5 esitän alaongelmien tulokset (ks. luvut 5.1, 5.2 ja 5.3) sekä luvussa 5.4 esitän vastaajista ryhmittelyanalyysin perusteella muodostuneet, asiantuntijuideltaan erilaiset ryhmät, joita lähden tarkemmin tarkastelemaan erityyppisten vastaajien taustamuuttujien mukaan.

Taulukoissa pystyakselilla kuvataan joko asiantuntijuuden tasoa (1–5) tai suhteellista prosenttiosuutta.

5.1 Näyttötutkintojen järjestämisen suunnitteluosaamisen kehittyminen

Ensimmäisen alaongelman, miten opiskelijan näyttötutkintojen järjestämisen suunnitteluosaaminen kehittyi, tulos on esitetty kuviossa 2.

Kuvio 2. Asiantuntijuuden kehittyminen näyttötutkintojen järjestämisen suunnittelussa.

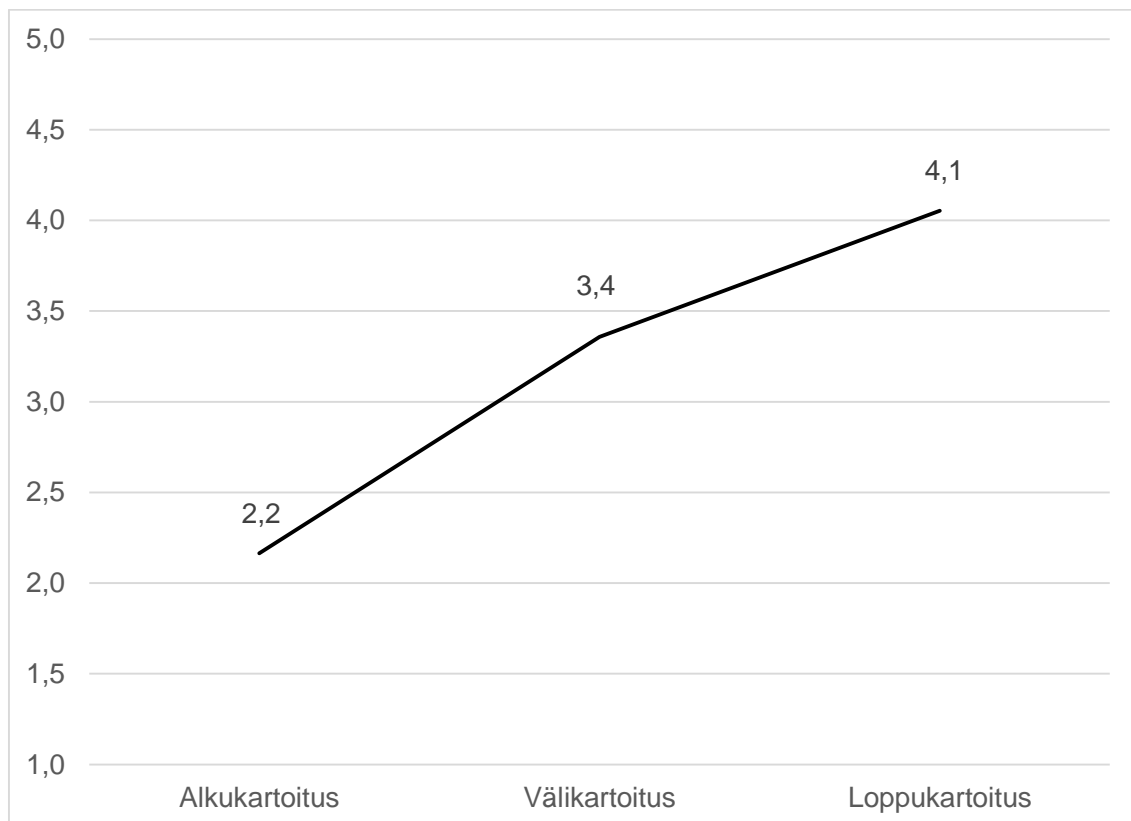
Vastaajien näyttötutkintojen järjestämisen suunnitteluun liittyvä osaaminen oli aritmeettisena keskiarvona kuvattuna alkukartoituksessa arvossa 1,9 eli aloittelijan asiantuntijuuden tasolla, välikartoituksessa arvossa 3,2 joka on pätevän suorittajan tasoa ja loppukartoituksessa arvossa 3,9, joka kuvaa asiantuntijan tasoa. Vastausten minimi- ja maksimiarvot, keskiarvot sekä keskihajonnat on esitetty taulukossa 15.

TAULUKKO 15. Näyttötutkintojen järjestämisen suunnitteluun liittyvien vastausten minimi-, maksimi- ja keskiarvot sekä keskihajonnat.

	n	Minimi	Maksimi	Keskiarvo	Keskihajonta
Alkukartoitus	118	1,00	4,24	1,8911	,74454
Välikartoitus	118	1,82	4,76	3,1753	,60294
Loppukartoitus	118	2,59	5,00	3,9182	,50794
Vastaaaja	118				

5.2 Näyttötutkinnon järjestämisosaaamisen kehittyminen

Toisen alaongelman, miten opiskelijan näyttötutkinnon järjestämisen osaaminen kehittyi, tulos on esitetty kuviossa 3.

Kuvio 3. Asiantuntijuuden kehittyminen näyttötutkinnon järjestämisessä henkilökohtaistettusti.

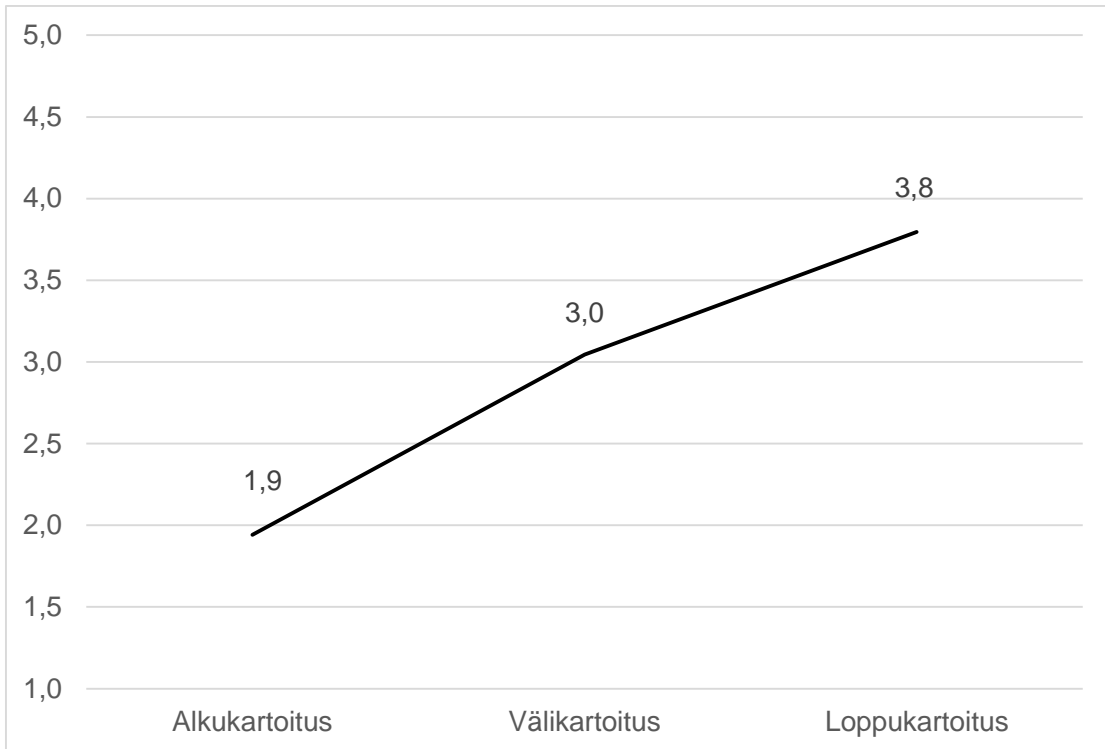
Vastaajien näyttötutkinnon järjestämiseen liittyvä osaaminen oli aritmeettisena keskiarvona kuvattuna alkukartoituksessa arvossa 2,2 eli aloittelijan asiantuntijuuden tasolla, välikartoituksessa arvossa 3,4 pätevän suoriutujan tasolle ja loppukartoituksessa arvossa 4,1, joka kuvaa asiantuntijan tasoa. Vastausten minimi- ja maksimiarvot, keskiarvot sekä keskihajonnat on kuvattu taulukossa 16.

Taulukko 16. Näyttötutkintojen järjestämiseen liittyvien vastausten minimi-, maksimi- ja keskiarvot sekä keskihajonnat.

	n	Minimi	Maksimi	Keskiarvo	Keskihajonta
Alkukartoitus	118	1,00	3,97	2,1637	,83947
Välikartoitus	118	1,78	4,86	3,3574	,64224
Loppukartoitus	118	2,81	5,00	4,0530	,49773
Vastaajia	118				

5.3 Näyttötutkintotoiminnan laadun varmistamisosaamisen kehittyminen

Kolmannen alaongelman, miten opiskelijan näyttötutkintotoiminnan laadun varmistamisen osaaminen kehittyi, tulos on esitetty kuviossa 4.

Kuvio 4. Asiantuntijuuden kehittyminen näyttötutkintotoiminnan laadun varmistamisessa.

Vastaajien näyttötutkintotoiminnan laadun varmistamiseen liittyvä osaaminen oli aritmeettisena keskiarvona kuvattuna alkukartoituksessa arvossa 1,9 eli aloittelijan asiantuntijuuden tasoa, välikartoituksessa arvossa 3,0 joka kuvaa pätevän suoriutujan tasoa ja loppukartoituksessa arvossa 3,8 joka kuvaa asiantuntijan tasoa. Vastausten minimi- ja maksimiarvot, keskiarvot sekä keskihajonnat on kuvattu taulukossa 17.

Taulukko 17. Näyttötutkintotoiminnan laadun varmistamiseen liittyvien vastausten minimi-, maksimi- ja keskiarvot sekä keskihajonnat.

	n	Minimi	Maksimi	Keskiarvo	Keskihajonta
Alkukartoitus	118	1,00	3,64	1,9411	,66871
Välikartoitus	118	1,07	4,79	3,0443	,74523
Loppukartoitus	118	2,50	5,00	3,7960	,51744
Vastaajia	118				

5.4 Asiantuntijuudeltaan erilaisten vastaajaryhmien muodostaminen

Aineiston analysoinnin perusteella saadut tulokset (ks. luku 4.5) antoivat minulle edellytykset suorittaa keskiarvomuuttujille ryhmittelyanalyysin, jonka tuloksena muodostui kolme erilaista, edustavuudeltaan riittävää vastaajaryhmää (ks. taulukko 18 ja kuvio 5). Tarkastelen vastaajien välisiä eroavaisuuksia taustamuuttujien avulla. Selvitän millaisia selittäviä tekijöitä asiantuntijuuden erilaiselle kehitymiselle on löydettävissä. Tarkastelussa pääpaino on asiantuntijuuden taso alkukartoituksessa sekä loppukartoituksessa.

Taulukosta 18 kuvaan miten asiantuntijuuden muutos on tapahtunut muodostamissani eri ryhmissä, vastaajien lukumäärä ja osuus kohdejoukosta.

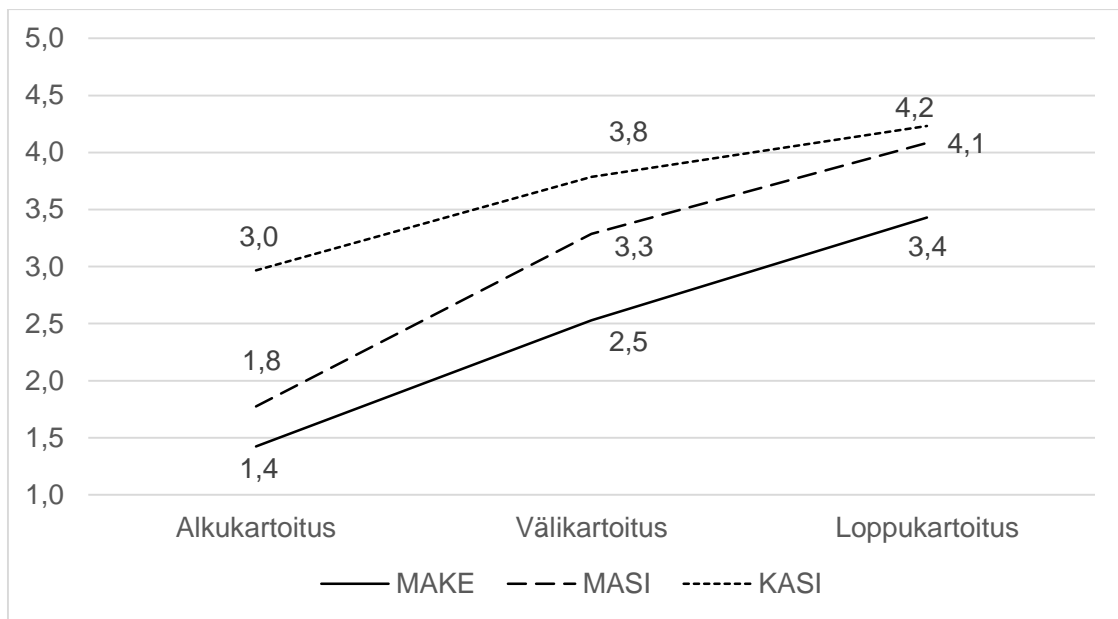
TAULUKKO 18. Vastausten kuvaus kolmessa ryhmässä

Ryhmän nimi	Asiantuntijuuden muutoksen kuvaus	n	% osuus kohde-ryhmästä
MAKE	Aloittelijasta päteväksi suoriutujaksi	35	30 %
MASI	Aloittelijasta asiantuntijaksi	51	43 %
KASI	Pätevästä suoriutujasta asiantuntijaksi	32	27 %

Nimesin ryhmät taulukon 1 mukaisesti. Ryhmät ovat edustavuudeltaan riittäviä ja asiantuntijuuden muutos niiden välillä on erilaista, jolloin on mahdollista löytää selittäviä tekijöitä. Taulukossa 18 on kuvattu ryhmittelyanalyysin mukaan saatu-ryhmien asiantuntijuuden muutoksen kuvaus. Nimesin ryhmät asiantuntijuuden tason perusteella, ne ovat MAKE (matalasta keskitasolle), MASi (matalasta asiantuntijaksi) ja KASI (keskitasoisesta asiantuntijaksi).

Taulukosta 18 nähdään, vastaajista 73 %:lla (MAKE ja MASI) asiantuntijuuden taso oli koulutusohjelman alussa aloittelija. Loppukartoituksen tuloksen perusteella 70 % (MASI ja KASI) vastaajista on saavuttanut asiantuntijan tason, jota voidaan pitää hyvänä tuloksena.

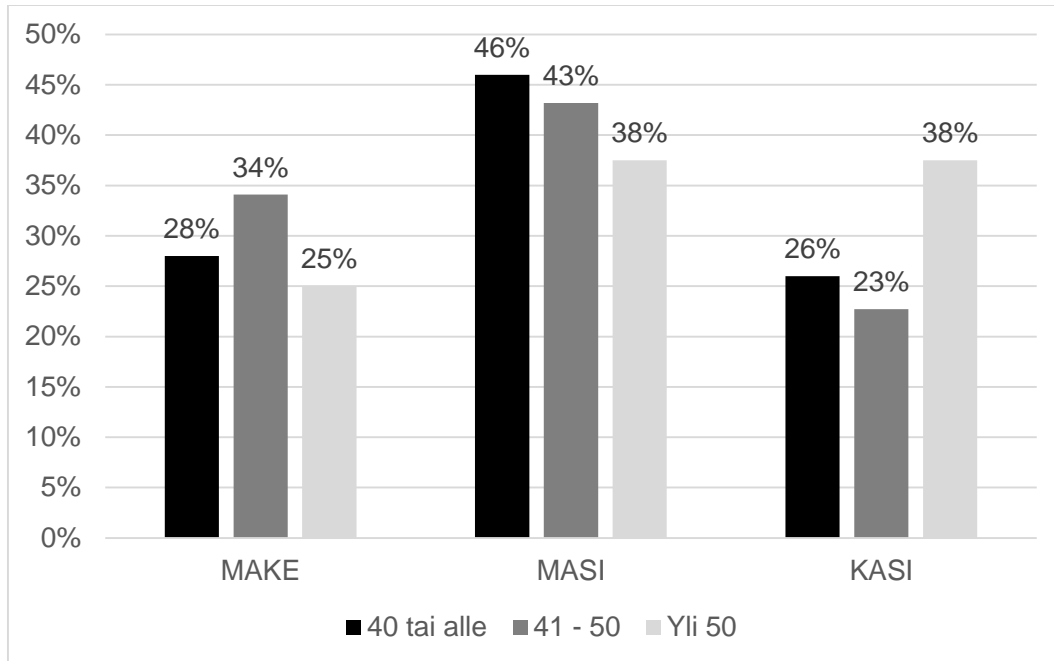
Seuraavassa kuviossa 5 esitän kartoitusten ryhmittelyanalyysin perusteella muodostuneiden ryhmien asiantuntijuuden tasojen muutokset.

Kuvio 5. Asiantuntijuuden kehitys koulutusohjelman aikana eri ryhmissä.

Kuviosta 5 nähdään, että ryhmässä MAKE (n=35) vastaajien alkukartoituksessa asiantuntijuus on ollut aloittelijan tasoa 1,4, välikartoituksessa pätevän suoriutujan tasolla 2,5 jolla asiantuntijuus on myös loppukartoituksessa arvolla 3,4. Ryhmässä MASI (n=51) vastaajien alkukartoituksessa asiantuntijuus on ollut aloittelijan tasoa 1,8, välikartoituksessa pätevän suoriutujan tasolla 3,3 ja loppukartoituksessa asiantuntijuus on asiantuntijan tasolla arvolla 4,1. Ryhmässä KASI (n=32) vastaajien alkukartoituksessa asiantuntijuus on ollut pätevän suoriutujan tasoa 3,0, välikartoituksessa asiantuntijan tasoa 3,8 ja loppukartoituksessa se on myös asiantuntijan tasoa arvolla 4,2.

Seuraavassa kuviossa 6 esitän kuvattujen ikäluokkien jakaumaa ryhmissä.

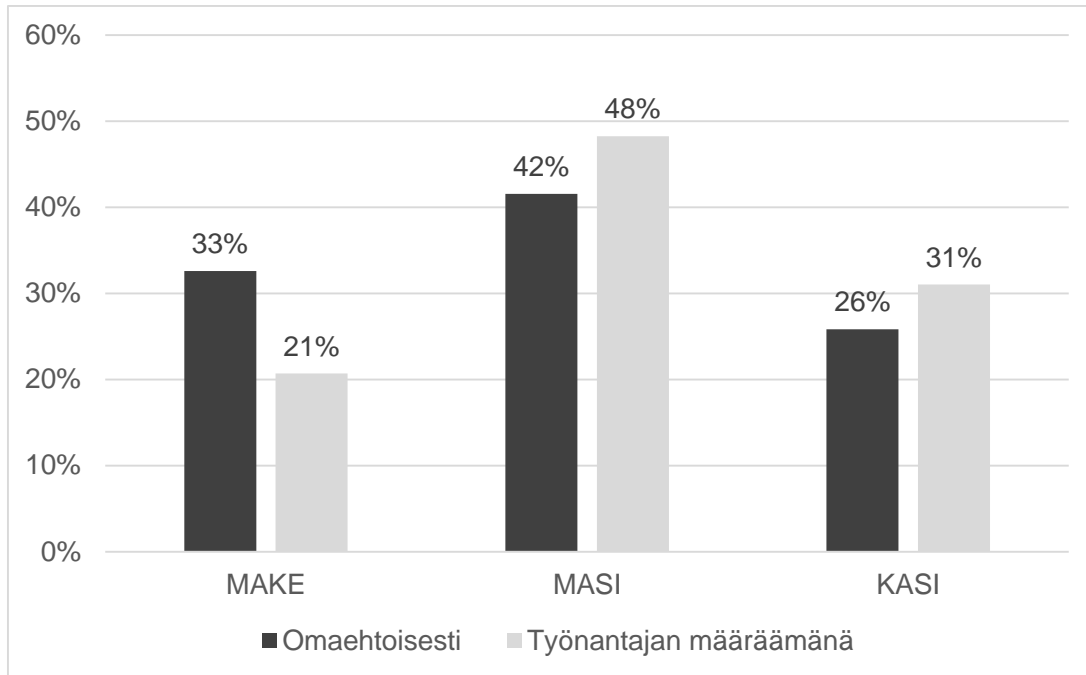

Kuvio 6. Ikäluokkien jakaantuminen ryhmiin.

Tarkasteltaessa ikäluokkien jakaumaa tarkasteltavissa ryhmissä, nähdään että asiantuntijan tason on ”yli 50 v” ikäluokasta saavuttanut 76 % vastaajista. Kyseisestä ikäluokasta lähtötasoltaan aloittelijan tasolla on ollut 63 % vastanneista. ”40 tai alle” ikäluokkaan kuuluvat vastaajat ovat saavuttaneet asiantuntijan tason 72 %:n osalta ikäluokasta, ja lähtötasoltaan aloittelijan tasolla kyseisestä ikäluokasta on 74 %. Ikäluokan ”41–50” edustajista 34 % on jäänyt loppukartoituksen perusteella pätevän suoriutujan tasolle kun ”40 tai alle” ikäluokalla vastaava luku on 28 % ja ikäluokalla ”yli 50” se on 25 %. Asiantuntijan tason on saavuttanut vähintään 66 % jokaisesta ikäluokasta.

Kuviossa 7 on kuvattu koulutusohjelmaan hakeutumisen motiivi. Hakeutuminen on ollut joko omaehtoisesta tai työnantajan määräämää.

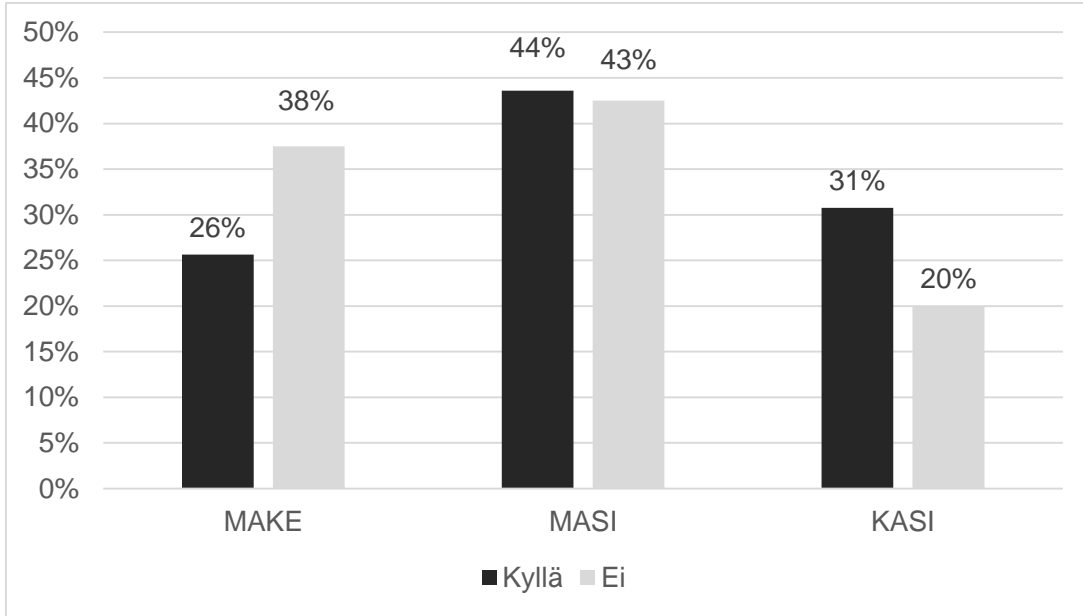

Kuvio 7. Koulutukseen hakeutumisen motiivi ryhmäkohtaisesti.

Vastausten perusteella nähdään, että työnantajan määräämänä hakeutuneet ovat saavuttaneet asiantuntijan tason 79 %:n osuudelta, omaehtoisesti hakeutuneista 67 % saavutti asiantuntijan tason.

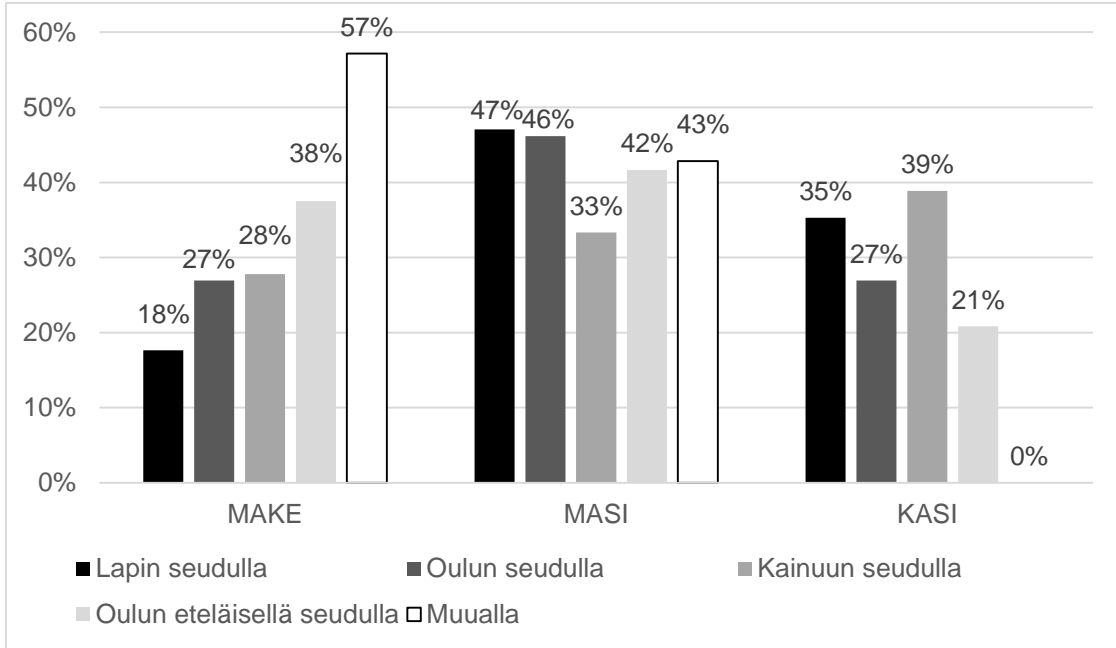
Vastaajien jakaantuminen pedagogisten opintojen suorittamisen suhteen eri ryhmiin on kuvattu kuviossa 8.

Kuvio 8. Pedagogiset opinnot suorittaneiden jakauma ryhmissä.

Pedagogisen pätevyyden suorittaneista 75 % saavutti asiantuntijan tason. Vastaaajista, jotka eivät ole suorittaneet pedagogista pätevyyttä, 63 % saavutti asiantuntijan tason.

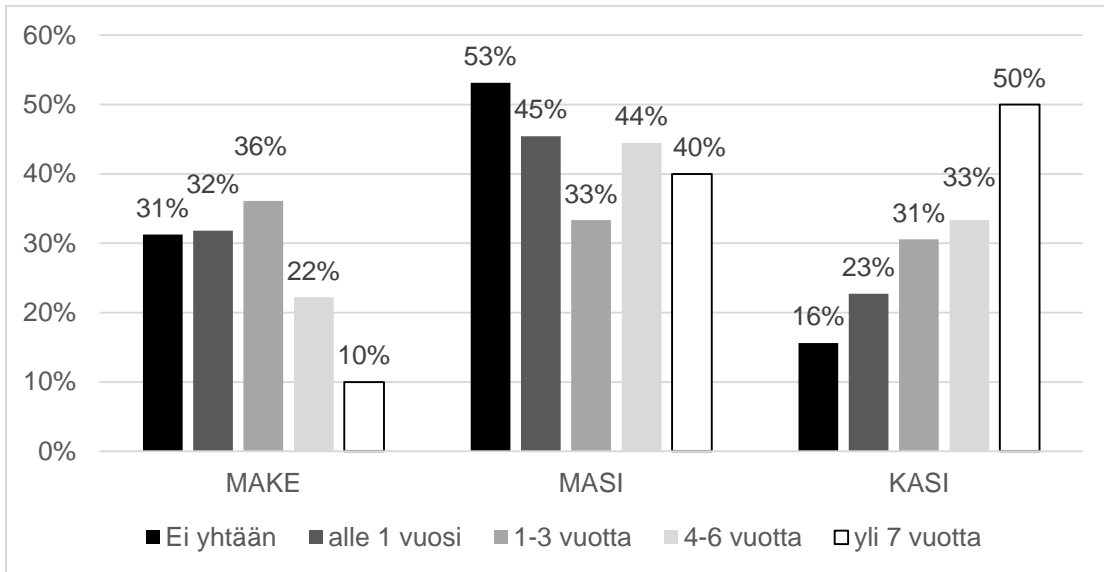
Kuviossa 9 on kuvattu vastaajien maantieteellisen sijainnin jakauma eri ryhmissä.

Kuvio 9. Vastaajien jakaantuminen ryhmiin maantieteellisen sijainnin mukaan.

Kuviosta 9 on nähtävissä, että Oulun eteläiseltä seudulta 57 % vastaajista on jäänyt pätevän suoriutujan tasolle. Muilta osin jakaantuminen on kohtuullisen tasaista. Muualta ryhmässä olevien vastaajien määrä on seitsemän henkilöä, joten sen tuloksen tulkintaa ei ole tässä kohdassa tarkoituksenmukaista tehdä.

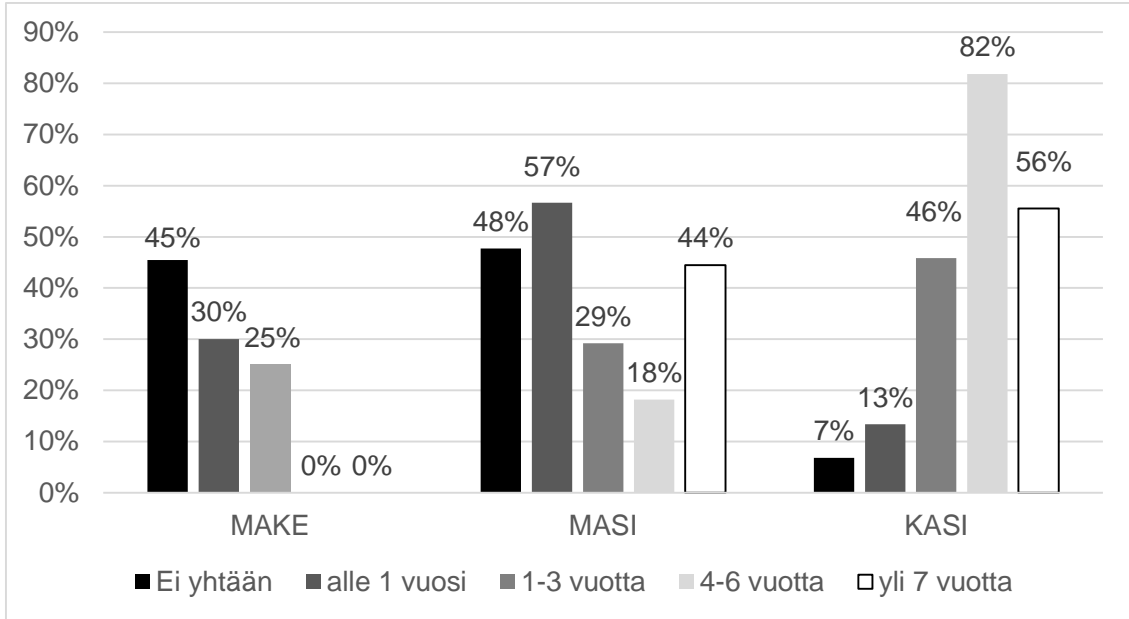
Kuviossa 10 kuvataan ammatilliseen aikuiskoulutukseen liittyvän opetuskokemuksen jakauma ryhmissä.

Kuvio 10. Ammatilliseen aikuiskoulutukseen liittyvän opetuskokemuksen jakauma.

Opetuskokemukseltaan vastaajat, joilla on kokemusta seitsemän vuotta tai enemmän, olivat saavuttaneet 90 %:n osalta asiantuntijan tason, tämän kohde-ryhmän edustajista 50 % aloitti opiskelun aloittelijan asiantuntijuuden tasolta. Kolme vuotta tai sitä vähemmän opetuskokemusta omanneista vastaajista noin yksi kolmannes jäi pätevän suoriutujan tasolle.

Kuviossa 11 on nähtävissä vastaajien näyttötutkintotoimintaan liittyvän kokemuksen mukainen jakauma ryhmissä.

Kuvio 11. Näyttötutkintotoimintaan liittyvän kokemuksen jakauma.

Kuviosta 11 havaitaan, että kaikki vastaajat, joilla oli neljä vuotta tai enemmän kokemusta näyttötutkintotoiminnasta saavuttivat asiantuntijan tason. Vastaajat, joilla ei ollut ollenkaan kokemusta näyttötutkintotoiminnasta, jäivät 45 %:n osalta pätevän suoriutujan tasolle.

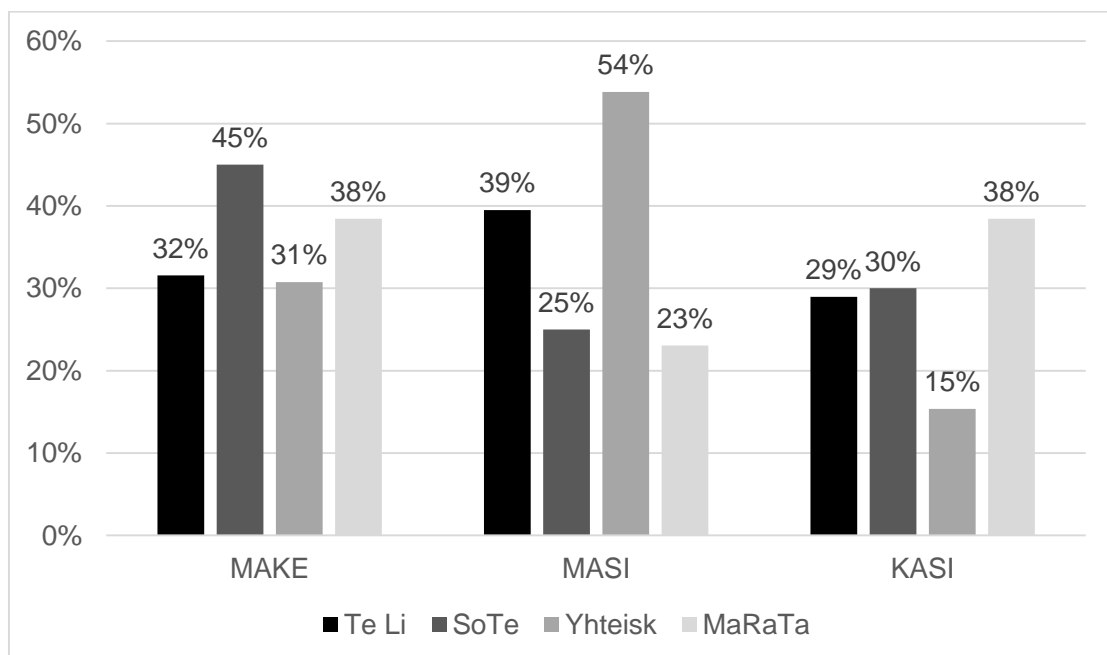
Vastaajien koulutusalaakohtainen edustavuus on esitetty aiemmin taulukossa 10. Asiantuntijuuden mukaisten ryhmien kohdalla valitsin tarkastelun kohteeksi sellaiset koulutusalat, joista oli kohdejoukossa yli 10 %:n edustus. Näissä ryhmissä on silloin tulosten tulkintojen puolesta sellainen edustavuus jota kannattaa tulkita. Ryhmiä löytyi kohdejoukosta neljä eri koulutusalaa jotka esitän taulukossa 19.

Taulukko 19. Koulutusalat joissa on yli 10 % edustavuus kohdejoukosta.

Ryhmän nimi	n	Edustavuus koko tutkimuksen kohdejoukosta
Tekniikan ja liikenteen ala	38	32 %
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	20	17 %
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon ala	13	11 %
Matkailu-, ravitsemis- ja talousala	13	11 %

Koulutusaloittaisen edustavuuden olen esittänyt taulukossa 10.

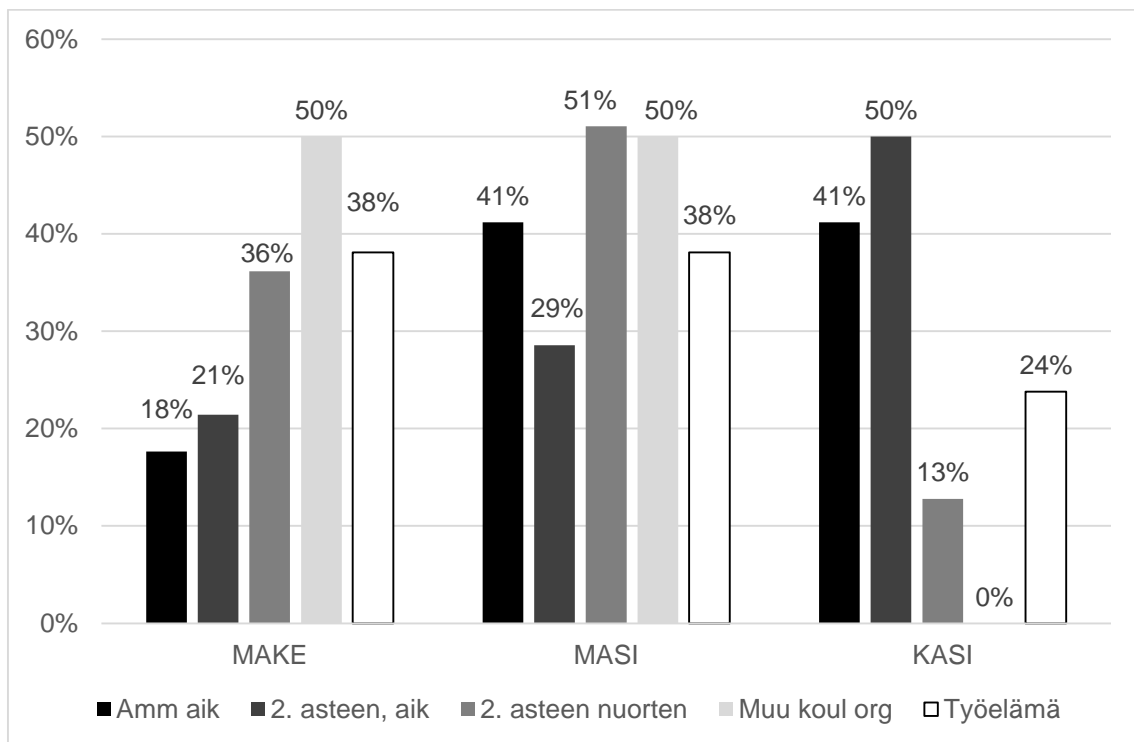
Kuviossa 12 on kuvattu edustavuudeltaan neljän suurimman koulutusalan jakauma ryhmiin.

Kuvio 12. Vastaajien jakauma ryhmiin koulutusaloittain.

Koulutusalojen jakaantuminen asiantuntijuuden tasojen mukaisiin ryhmiin on kohtuullisen tasaista. Asiantuntijuuden taso on sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan vastaajista 45 %:lla jäänyt pätevän suoriutujan tasolle, joka on jonkin verran enemmän kuin muiden tarkastelussa olevien ammattialojen vastaajista.

Kuviossa 13 on kuvattuna vastaajien työskentely-ympäristöä kuvaava jakauma.

Kuvio 13. Vastaajien jakautuminen ryhmiin työskentely-ympäristön mukaan.

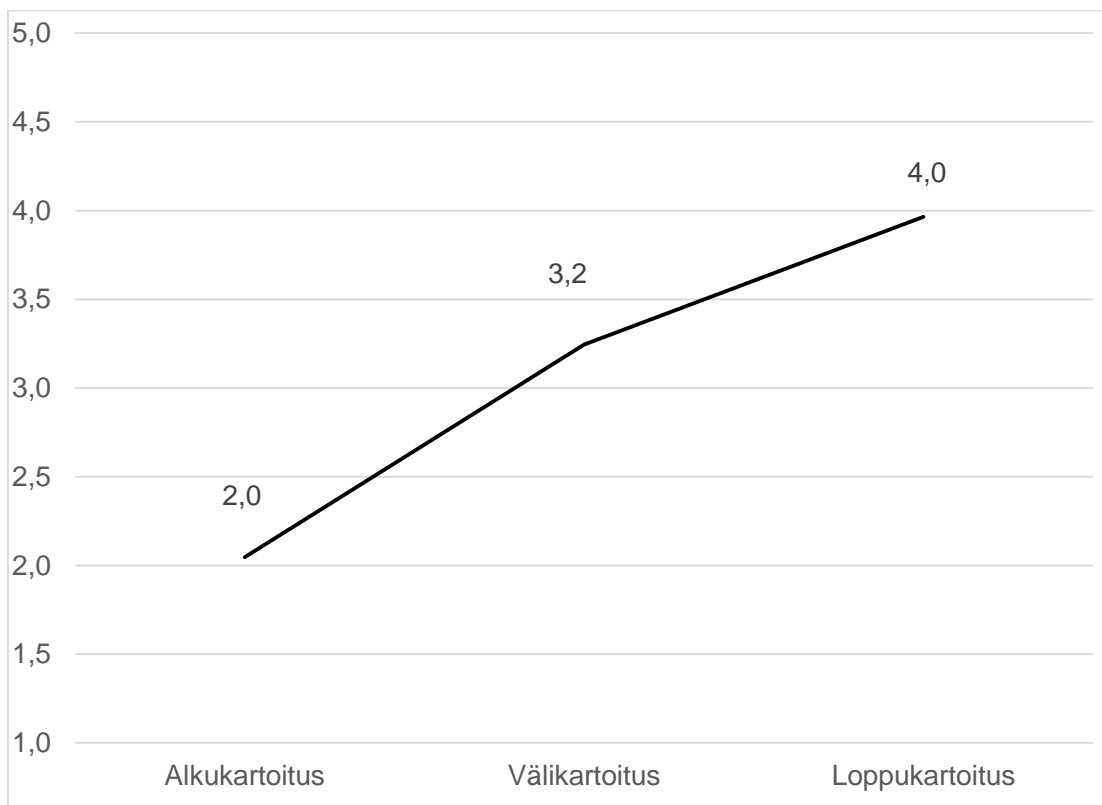
Kuviosta 13 on nähtävissä, että ammatillisessa aikuiskoulutuksessa työskentelevät vastaajat ovat saavuttaneet 82 %:n osalta asiantuntijan tason. Työelämän edustajista 62 % on saavuttanut asiantuntijan tason, heistä 76 % oli asiantuntijuuden lähtötasoltaan aloittelijan tasolla. Toisella asteella ammatillisissa oppilaitoksissa työskentelevistä ne vastaajat, jotka toimivat aikuiskoulutuksen parissa ovat saavuttaneet asiantuntijan tason 79 %:n osalta, kun taas nuorten peruskoulutuksessa toimivat saavuttivat asiantuntijan tason 64 %:n osalta.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Esitän johtopäätöksissä vastaukset tutkimusongelmiin sekä asiantuntijuuden kehittymiseen vaikuttaneita tekijöitä.

6.1 Asiantuntijuuden kehittyminen koulutusohjelman aikana

Tämän tutkimuksen pääongelmana on miten näyttötutkintomestariopiskelija kokee asiantuntijuutensa kehittyneen koulutusohjelman aikana. Alaongelmien tulosten perusteella saadaan pääongelman tulos, joka on kuvattu kuviossa 14.

Kuvio 14. Näyttötutkintomestariopiskelijoiden asiantuntijuuden kehittyminen koulutusohjelman aikana.

Näyttötutkintomestarin koulutusohjelman aikana opiskelijoiden asiantuntijuus kehittyi keskiarvoina kuvattuna koulutusohjelman alun arvosta 2,0 (aloittelija) välimittauksen arvoon 3,2 (pätevä suoriutuja), josta päädyttiin loppukartoituksen arvoon 4,0 (asiantuntija). Asiantuntijuuden tasot on kuvattu taulukossa 1. Taulukossa 18 esitän vastausten minimi- ja maksimiarvot, keskiarvot sekä keskihajonnat. Tulosta voidaan pitää hyvänä.

Taulukko 20. Asiantuntijuuden muutos koulutusohjelman aikana, vastausten minimi ja maksimiarvot, tulosten keskiarvot sekä keskihajonnat.

Descriptive Statistics					
	n	Minimi	Maksimi	Keskiarvo	Keskihajonta
Alkukartoitus, kaikki kysymykset	118	1,01	3,78	2,0462	,75358
Välikartoitus, kaikki kysymykset	118	1,76	4,69	3,2453	,61470
Loppukartoitus, kaikki kysymykset	118	2,78	4,99	3,9650	,48153
Vastaaaja	118				

Tein sekä kaikille ammattitaitovaatimuksille että kaikille eri osille erikseen alku- ja loppukartoituksen välille parittaisten ryhmien *t*-testin eli ennen-jälkeen testin. Kaikkien testien tulokset olivat *p*-arvoltaan tilastollisesti erittäin merkitseviä, olen esittänyt testitulokset liitteessä 11.

Tutkimuksen pääongelman tuloksena saatiin, että opiskelijoiden koulutusohjelman mukainen asiantuntijuus kehittyi opiskelun aikana aloittelijan arvosta 2,0 asiantuntijan arvoon 4,0. Alakysymysten tulokset kertoivat asiantuntijuuden muutoksen koulutusohjelman osittain (ks. kuviot 2, 3 ja 4).

Koulutusohjelman eri osien välillä löytyi tuloksissa hieman eroavaisuuksia. Näyttötutkinnon järjestäminen henkilökohtaistetusti osan asiantuntijuus on jokaisessa kyselyn eri vaiheessa hieman muita osia korkeammalla tasolla. Tätä voidaan osaltaan selittää kyseiseen osaan kuuluvien ammattitaitovaatimuksien kautta. Näyttötutkinnon järjestämiseen henkilökohtaistetusti osa sisältää näyttötutkinto-

toimintaan liittyvien käytännön järjestelyiden ja tutkintotilaisuuksien ammattitaitovaatimukset (Opetushallitus 2012a). Näyttötutkintomestarin koulutusohjelman alussa vastaajista 62,7 % omaa näyttötutkintotoimintaan liittyvää aikaisempaa kokemusta (ks. taulukko 14). Vastausten perusteella nähdään, että aikaisempi näyttötutkintotoiminnan järjestämiseen liittyvä kokemus edistää kyseisen osan asiantuntijuuden kehittymistä ja se näkyy muihin osiin verrattuna korkeampana asiantuntijuuden tasona (Eteläpelto 1994; Poukka 2011).

Edwardsin (2010) mukaan asiantuntijuus vahvistuu kun opitaan muilta. Näyttötutkintomestarin koulutusohjelmassa tarvittavaa ammattitaitoa hankitaan päivittäisessä omassa työssä hyödyntäen kokeneempien asiantuntijoiden antamaa palautetta ja ohjausta, jolloin aikaisempi ja kyseiseen kontekstiin liittyvä kokemus edistää opiskelijan asiantuntijuuden kehittymistä (Salo 2014a). Työpaikalla tapahtuva ohjaus ja palaute tehdystä työstä tuo mukanaan merkitysten reflektointia, jonka perusteella opiskelijalla on edellytykset muuttaa oppimissuunnitelmaansa ja näin suunnata toimintaa kehittämistä vaativiin kohteisiin (Poikela 1999; Salo 2014). Välikartoituksesta opiskelija saa ajantasaisen tiedon sen hetkisestä osaamisestaan. Tämän perusteella hän voi systemaattisesti arvioida asiantuntijuuden kehittymistään reflektoiden ja pohtien kokemuksiaan joka luo perustan asiantuntijuuden kehittymiselle (Poikela 2005; Ruohotie 2000; Salo 2014a).

6.2 Asiantuntijuuden kehittymiseen vaikuttaneet tekijät

Edellä esittämieni tulosten perusteella tutkijana minua kiinnosti erityisesti se, mitkä asiat ovat mahdollisesti vaikuttaneet asiantuntijuuden kehittymiseen. Päätin tehdä tulosten tarkastelun kohderyhmästä löytyvien erityyppisten vastaajien taustamuuttujien pohjalta. Aineiston analysoinnin perusteella saadut tulokset (ks. luku 4.5) antoivat minulle edellytykset suorittaa keskiarvomuuuttujille ryhmittelyanalyysin, jonka tuloksena muodostui kolme erilaista, edustavuudeltaan riittävän kokoista vastaajaryhmää (ks. taulukko 18 ja kuvio 5).

län vaikutus

Ikäluokkien edustavuuden eri ryhmissä olen esittänyt kuviossa 6. Ikäluokka ei yksinään vaikuta asiantuntijuuden kehittymiseen ja ainoa huomion arvoinen asia on ”yli 50” ikäluokan muita luokkia korkeampi asiantuntijuuden taso alkukartoituksessa, jonka vaikutus ei kylläkään enää näy loppukartoituksessa. Tätä lähtökartoituksen korkeampaa tasoa voidaan osaltaan selittää sillä, että korkeampi ikä on tuonut formaalin oppimisen lisäksi nuorempia enemmän informaalia sekä nonformaalia oppimista, joka näkyy alkukartoituksessa (Poikela 1999). Alempien ikäluokkien kohdalla pelkästään ikäluokan tuomia vaikutuksia ei ole nähtävissä, joten totean, että pelkästään vastaajan ikää tarkasteltaessa sillä ei ole merkitystä asiantuntijuuden kehitykseen.

Koulutukseen hakeutumisen motivaation vaikutus

Vastanneiden koulutukseen hakeutumisen motivaatiota esittävän jakauman olen esittänyt kuviossa 7. Työnantajan määräämänä hakeutuneet ovat saavuttaneet asiantuntijan tason 79 %:n osuudelta, omaehtoisesti hakeutuneista 67 % saavutti asiantuntijan tason. Tätä voidaan tietyiltä osin selittää sillä, että työnantaja määrätessään henkilön NTM-ohjelmaan, tuntee ohjelman toteuttamiseen liittyvät periaatteet sekä osaamisvaatimukset ja osaamisen osoittamiseen liittyvät asiat. Tällaisissa tilanteissa työnantaja tukee opiskelua esimerkiksi aikaresursseilla lähipäivinä sekä panostamalla asiantuntijuuden kehittymiseen opiskelijan työssä, joka osaltaan tukee asiantuntijuuden kehittymistä ja lisää myös opiskelijan motivaatiota (Ruohotie & Honka 1999).

Omaehtoisesti hakeutuneilla voi olla haasteita saada työssään NTM-ohjelman osaamistavoitteita tukevia työtehtäviä, koska työnantaja ei välttämättä tunnista tarvetta tukea asiantuntijuuden kehittymistä opiskelijan työssä ja työtehtävissä. Mikäli opiskelija ei kykene suunnittelemaan työtehtäviään huomioiden osaamistavoitteet eikä saa siihen tukea, asiantuntijuus ei kehity yhtä tehokkaasti kuin sellaisessa työpaikassa, jossa työnantaja omalla toiminnallaan edistää oppimista ja näin työpaikka täyttää osin myös oppimisympäristön tunnusmerkit (Ruohotie & Honka 1999). Koulutusohjelmaan osallistuneiden korkea, lähes 85 %:n läsnäolo

lähipäivillä osoittaa sen, että myös työnantajan määräämänä koulutukseen tulevat eivät ole tulleet pelkästään määräyksen motivoimana, vaan heiltä löytyy myös sisäistä motivaatiota opiskeluun. (Korkala 2013, Salo & Korkala 2012.) Kokemukseni perusteella vain muutamassa tapauksessa opiskelija ei ole voinut käyttää työaikaansa koulutusohjelman lähipäivinä ja tämä tukee tulkintaani hakeutumisen motivaation tuloksesta. Työnantajan määräämänä koulutukseen hakeutuvan asiantuntijuus näyttää kehittyvän keskimääräisesti hieman paremmin kuin koulutukseen omaehtoisesti hakeutuvan.

Pedagogisten opintojen suorittamisen vaikutus

Vastanneiden pedagogisen pätevyyden suorittamisen jakauman olen esittänyt kuviossa 8. Pedagogisen pätevyyden suorittaneista 75 % saavutti asiantuntijan tason ja niistä, jotka eivät ole suorittaneet pedagogista pätevyyttä, 63 % vastaajista saavutti asiantuntijan tason. Tätä eroa voidaan selittää osaltaan kahden taustamuuttujan kautta. Pedagogiset opinnot suorittaneilla on näyttötutkintoihin liittyvää kokemusta sekä opetuskokemusta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa enemmän kuin niillä, joilla ei ole pedagogista kokemusta (ks. liitteet 5 ja 6). Nämä kokemukset näyttävät vaikuttavan asiantuntijuuden kehittymiseen positiivisesti, joten pedagogiset opinnot suorittaneiden ryhmässä ne vaikuttavat asiantuntijuuden positiiviseen kehittymiseen (ks. kuviot 10 ja 11). Tulosten perusteella totean, että pelkästään vastaajan pedagogisten opintojen suorittamisella ei ole merkitystä asiantuntijuuden kehitykseen.

Maantieteellisen sijainnin vaikutus

Vastanneiden maantieteellisen sijainnin mukaisen jakauman olen esittänyt kuviossa 9. Asiantuntijuuden muutoksessa on nähtävissä jonkin verran alueellisia eroavaisuuksia. Oulun eteläiseltä seudulta 57 % vastaajista on jäänyt pätevän suoriutujan tasolle, tätä tulosta voidaan selittää kahden tausta muuttujan avulla. Kyseisen alueen vastaajista 67 % (ks. liite 3) on toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa nuorten peruskoulutuksen toimijoita ja kuuluminen tähän kohde-ryhmään näyttää tulosten perusteella ennustavan, että 36 % (ks. kuvio 14) vas-

taajista asettuu asiantuntijuudeltaan loppukartoituksessa pätevän suoriutujan tasolle. Näyttötutkintokokemukseltaan Oulun eteläisen seudun vastaajista 62,5 %:lla (ks. liite 4) ei ole yhtään näyttötutkintokokemusta, joka puolestaan ennustaa 45 %:n osalta asiantuntijuuden asettumista pätevän suoriutujan tasolle (ks. kuvio 11). Pelkästään vastaajan maantieteellisellä sijainnilla ei siis ole vaikutusta asiantuntijuuden kehitykseen.

Ammatilliseen aikuiskoulutukseen liittyvän opetuskokemuksen vaikutus

Vastanneiden ammatilliseen aikuiskoulutukseen liittyvän opetuskokemuksen jakauman esitän kuviossa 10. Opetuskokemukseltaan vastaajat, joilla oli kokemusta seitsemän vuotta tai enemmän, olivat saavuttaneet 90 %:n osalta asiantuntijan tason, tämän kohderyhmän edustajista 50 % aloitti opiskelun aloittelijan asiantuntijuuden tasolta. Kolme vuotta tai sitä vähemmän opetuskokemusta omanneista vastaajista noin yksi kolmannes jäi pätevän suoriutujan tasolle.

Kokemuksen on tarkoitus auttaa asiantuntijaa ymmärtämään, pelkkä tieto ei riitä asiantuntijuuteen (Eteläpelto & Tynjälä 2002; Nissilä 2007). Myös Salon (2004) tutkimuksessa opetuskokemuksen merkitys nousi esiin tarkasteltaessa toimintaa omassa työssä ja kehittymistä työssään. Ryhmän KASI kohdalla nähdään, että opetuskokemuksen määrä vaikuttaa suoraan asiantuntijuuden lähtötasoon, mitä enemmän kokemusta, sitä useampi lähtee pätevän suoriutujan tasolta ja yli kolmen vuoden opetuskokemus ammatillisessa aikuiskoulutuksessa vaikuttaa positiivisesti asiantuntijan tason saavuttamiseen. Tuloksista nähdään, että alle neljän vuoden opetuskokemus ei näytä yksinään vaikuttavan juurikaan asiantuntijuuden tason saavuttamiseen. Neljä vuotta tai enemmän ammatilliseen aikuiskoulutukseen liittyvä opetuskokemusta omaavien kohdalla asiantuntijatason saavuttaminen toteutuu 90 %:n kohdalla vastaajista. Tämä vastaajien vähintään neljän vuoden opetuskokemus on yksittäisenä vaikuttavana tekijänä merkittävä asiantuntijuuden kehittymiseen.

Näyttötutkintotoimintaan liittyvän kokemuksen vaikutus

Vastanneiden näyttötutkintotoimintaan liittyvän kokemuksen jakauman esitän kuviossa 11. Vastaajat, joilla oli neljä vuotta tai enemmän kokemusta näyttötutkintotoiminnasta saavuttivat asiantuntijan tason kun taas vastaajat, joilla ei ollut ollekaan kokemusta näyttötutkintotoiminnasta, jäivät 45 %:n osalta pätevän suoriutujan tasolle. Vähintään vuoden kokemus näyttötutkintotoiminnasta näkyy tuloksissa siten, että lähes puolet on opiskelun alussa jo pätevän suoriutujan tasolla ja kolme neljännestä on saavuttanut loppukartoituksessa asiantuntijan tason. Tässä on nähtävissä ja syytä nostaa esiin reflektiivisen oppimisen näkökulma. Kuten Eteläpelto (1994) ja Poukka (2011) toteavat, kokemuksen laatu on kokemuksen määrää merkittävämpi asiantuntijuuden kehittymiseen vaikuttava tekijä. Tulokset osoittavat, että vähäinkin kokemus näyttötutkintotoiminnasta vaikuttaa asiantuntijuuden muutokseen positiivisesti, neljä vuotta tai enemmän kokemusta omanneet vastaajat ovat kaikki saavuttaneet asiantuntijan tason. Tätä voidaan hyödyntää esimerkiksi koulutusohjelmaan hakeutumisvaiheessa siten, että työnantajan kannattaa pyrkiä järjestämään näyttötutkintotoimintaan liittyviä työtehtäviä jo hyvissä ajoin ennen koulutusohjelmaan hakeutumista ja aloitusta. Jo vähäinkin aikaisempi kokemus näyttötutkintotoiminnasta indikoi positiivisia oppimistuloksia ja myös auttaa osaltaan valintaa koulutusohjelmaan, johon on paljon hakijoita (ks. luku 2.6.2). Collinin (2009, 13) mukaan asiantuntijuus koostuu myös käytännön tiedoista ja taidoista, jotka tässä yhteydessä näkyvät aikaisemman kokemuksen vaikutuksena asiantuntijuuden kehittymiseen.

Näyttötutkintoihin liittyvään toimintaan voi törmätä nykypäivänä oikeastaan missä vain. Näyttötutkinnon suorittajaan voi toimia vaikka hotellin vastaanotossa tai työpaikan käytävällä. Aika monella on myös tuttavapiirissä joku tutkinnon suorittaja tai sellaista ohjaava henkilö, jolloin näyttötutkintotoimintaan liittyvää keskustelua syntyy ja sitä myöten myös näkemystä. Voidaan ajatellakin, että näyttötutkintotoimintaa liittyvää osaamista voi oppia hyvin paljon myös informaalaisesti, koska näyttötutkintojen järjestäminen on lähtökohtaisesti vietävä työpaikalle, eli tästä näkökulmasta arkioppimisen ympäristöihin, jolloin konteksti määrää missä toi-

minta tapahtuu (Poikela 1999). Alkukartoituksen aikana vastaajalla oleva kokemus on myös siinä mielessä merkittävää, että koulutusohjelman aikana asiantuntijuus kehittyi koska opiskelija tekee siihen liittyviä työtehtäviä ja saa myös opiskelun kautta lisää tietoa. Mikäli näyttötutkintotoimintaa ei olisikaan eli sitä ei ylläpidettäisi, aiheeseen liittyvä osaaminen katoaa (Palonen & Gruber 2010, 41–56). Yksittäisenä tekijänä tarkasteltuna jo vähäinenkin kokemus näyttötutkintotoiminnasta vaikuttaa asiantuntijuuden positiiviseen kehittymiseen ja vähintään neljän vuoden kokemus on tuottanut kaikille vastaajille asiantuntijan tason saavuttamisen. Voidaankin todeta, että vastaajien kokemus näyttötutkintotoiminnasta vaikuttaa erittäin merkittävästi asiantuntijuuden positiiviseen kehittymiseen opiskelun aikana.

Koulutusalan vaikutus

Vastaajien jakauman koulutusaloittain, joissa on yli 10 %:n edustus kohdejoukosta, esitän kuviossa 12. Koulutusalojen jakaantuminen asiantuntijuuden tasojen mukaisiin ryhmiin on kohtuullisen tasaista. Asiantuntijuuden taso on sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan vastaajista 45 %:lla jäänyt pätevän suoriutujan tasolle, joka on jonkin verran enemmän kuin muiden tarkastelussa olevien ammattialojen vastaajien taso. Tein tästä havainnosta lisätarkastelua suorittamalla ristiintaulukoinnin, jossa muuttujaksi vastaajien ammattialan lisäksi valitsin näyttötutkintotoimintaan liittyvän kokemuksen (ks. liite 2). Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan vastaajista 55 % oli ilman näyttötutkintotoimintaan liittyvää kokemusta, joka osaltaan selittää muita ammattialoja suuremman edustuksen ryhmässä MAKE. Toinen huomio kohdistuu yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alan vastaajiin, joista vain 15 % oli lähtökartoituksessa pätevän suoriutujan tasolla eli 85 % vastaajista oli opiskelun alussa aloittelijan tasolla. Tätäkin voidaan selittää vähäisellä näyttötutkintokokemuksella, joka tämän ammattialan vastaajilla esiintyy niin, että 77 %:lla vastaajista oli enintään vuoden kokemus näyttötutkintotoiminnasta. Kyseisen koulutusalan vastanneista 69 % saavutti asiantuntijan tason. Tätä voidaan selittää osaltaan vastaajien ammatillisen aikuiskoulutuksen opetuskokemuksella, jota vastanneista 69,2 %:lla oli yli vuosi ja joka on enemmän kuin muilla koulutusaloilla (ks. liite 7). Näyttää siis siltä, että koulutusala yksistään ei

vaikuta asiantuntijuuden kehittymiseen. Kaikkien vastaajien näyttötutkintotoimintaan liittyvän kokemuksen jakauma koulutusaloittain eri ryhmiin on esitetty liitteessä 7. Yksittäisenä tekijänä tarkasteltuna vastaajien koulutusallalla ei ole merkitystä asiantuntijuuden kehittymiseen.

Työskentely-ympäristön vaikutus

Työskentely-ympäristön mukaisen jakaantumisen ryhmissä olen esittänyt kuviossa 13. Ammatillisessa aikuiskoulutuksessa työskentelevät vastaajat ovat saavuttaneet 82 %:n osalta asiantuntijan tason. Työelämän edustajista 62 % on saavuttanut asiantuntijan tason, jota voidaan pitää hyvänä kun huomioidaan, että lähtötasoltaan työelämän edustajista 76 % oli aloittelijan asiantuntijuuden tasoa. Toisella asteella ammatillisissa oppilaitoksissa työskentelevistä ne vastaajat, jotka toimivat aikuiskoulutuksen parissa ovat saavuttaneet asiantuntijan tason 79 %:n osalta kun taas nuorten peruskoulutuksessa toimivat saavuttivat asiantuntijan tason 64 %:n osalta. Tulosten perusteella aikuiskoulutuksen parissa työskentelevillä on merkittävästi paremmat edellytykset saavuttaa asiantuntijan taso kuin muissa työskentely-ympäristöissä työskentelevillä. Tätä selittää se, mikä kenenkin työpaikalla on keskeistä. Tässä yhteydessä on selkeästi nähtävissä kontekstin vaikutus oppimistuloksiin (Poikela 1994, 1999). Tavoitteenamme näyttötutkintomestarin koulutusohjelman toteuttamisessa on toimia oppijakeskeisesti, jolloin oppimista tapahtuu omakohtaisten kokemusten sekä opetuksen ja ohjauksen yhteistyönä (Poikela 1999; Vesterinen 2002). Oppijakeskeisen toimintatavan tueksi tarvitaan ohjaajalähtöistä asioiden käsittelyä, pohdintaa ja analysointia, reflektiivistä toimintaa, jota toteutamme muun muassa jatkuvalla reaaliaikaisella On-line ohjauksella ja palautteella opiskelijalle (Salo & Korkala 2011, 2012; Salo ym. 2014a, 2014b; Salo 2014).

7. POHDINTA JA LUOTETTAVUUSTARKASTELU

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten näyttötutkintomestariopiskelijoiden koulutusohjelman mukainen asiantuntijuus on kehittynyt koulutuksen aikana. Tähän kysymykseen saatiin selvä ja perusteltu vastaus; asiantuntijuus on kehittynyt hyvin. Asiantuntijuuden kehittyminen ja opiskelijoiden onnistumisen kokemukset ovat yhteydessä erityisesti aiemmin hankitun näyttötutkintotoiminnan kokemuksiin sekä ammatillisen aikuiskoulutuksen opetuskokemukseen. Työnantajan rooli asiantuntijuuden kehittymisen tukijana opiskelijan omassa työssä tuli selvästi esille. Myös työskentely-ympäristönä ammatillinen aikuiskoulutus edisti asiantuntijuuden kehittymistä. Sen sijaan yksistään ikä, pedagogiset opinnot, asuinpaikka tai koulutusala eivät olleet yhtä merkittäviä asiantuntijuuden kehittymisen edistäjiä.

Vastaajien jakaminen ryhmiin ryhmittelyanalyysillä tuotti kolme selvästi erilaista ryhmää, joilla oli riittävä määrällinen edustavuus kohdejoukosta. Näiden ryhmien kautta saatiin myös selvitettyä yllämainittuja asiantuntijuuden kehittymiseen vaikuttavia ominaisuuksia ja asioita.

Tutkimuksen kiinnostavimpana tuloksena on, että koulutusohjelman ammattitaidon mukainen asiantuntijuus on kehittynyt positiivisesti koulutuksen aikana. Koulutusohjelman osien välillä oli jonkin verran eroja asiantuntijuuden kehitymisessä. Tulosten perusteella näyttötutkinnon järjestäminen henkilökohtaistetusti on vastaajille tutuinta. Kyselyyn vastanneilla on ollut eniten aikaisempaa kokemusta näyttötutkintojen järjestely- ja arviointitehtävistä, joka selittää edellistä.

Eniten opittavaa on ollut näyttötutkintotoiminnan laadunvarmistamisessa. Tämä kattaa kaikki näyttötutkintotoiminnan osa-alueet, mistä johtuu sen haastavuus. Vain kokemus auttaa kasvamaan näyttötutkintomestarin kokonaisvaltaiseen asiantuntijuuteen. Työnantajan kannattaakin mahdollisuuksien mukaan valmistella

työntekijöitään näyttötutkintomestarikoulutukseen etukäteen ja hyvissä ajoin osoittamalla heille näyttötutkintotoimintaan liittyviä työtehtäviä ja vastuita.

Kohdejoukko koostui Oulun ammatillisen opettajakorkeakoulun hakujärjestelmällä valituista opiskelijoista. Tutkimuksen tuloksia voidaankin yleistää vain kyseisen järjestäjän toteuttamien NTM-ohjelmien kohdalla, koska ei ole käytössä järjestäjien yhteistä opiskelijavalintaohjelmaa. Tulosten luotettavuuden näkökulmasta kohdejoukko edusti riittävästi eri ammatillisen koulutuksen koulutusaloja sekä vastaajien erityyppisiä työskentely-ympäristöjä.

Kohdepätevyys eli validiteetti perustuu Opetushallituksen määräykseen (2012a), jossa kysymysten sisältö tulee määritellyksi. Reliabiliteetti perustuu usean tutkijan pistokokein tekemään vastausten arviointiin ja tarkasteluun. Tulosten merkityksellisyys on varmistettu tilastollisin menetelmin (ks. luku 4.3).

Selvitin tässä tutkimuksessa koulutusohjelman mukaista asiantuntijuuden muutosta kvantitatiivisella menetelmällä. Kolmivaiheisen kartoituksen viimeisessä kyselyssä, loppukartoituksessa, on myös viisi laadullista kysymystä, joiden vastauksista on mahdollista saada lisätietoja asiantuntijuuden ja osaamisen kehittymisestä. Kysymyksillä pyydettiin tietoja siitä, miten vastaajan mielestä osaaminen on kehittynyt kaikkien kolmen koulutusosan ohjelman kohdalla ja missä määrin ohjaus on edistänyt osaamisen kehittymistä sekä miten vastaaja oppii omasta mielestään parhaiten. Asiantuntijuuden kartoitus on Oulussa ammatillisella opettajakorkeakoululla näyttötutkintomestarin koulutusohjelman opiskelijoiden käytössä jatkuvasti, joten tutkimusaineistoa syntyy mahdolliseen laadulliseen jatko-tutkimukseen koko ajan lisää.

Toisena mahdollisena jatkotutkimusaiheena esitän samalle kohderyhmälle järjestettävää viivästettyä seurantamittausta, josta nähdään miten koulutusohjelman jälkeinen kokemus on vaikuttanut asiantuntijuuteen ja onko jokin alue erityisesti kehittynyt.

Vaikka tutkimukseni perustuu analyyttiseen nykytilanteen lähestymistapaan, se suuntaa katseen myös tulevaisuuteen. Tulevaisuuden osaamisvaatimukset koskettavat ammatillisen koulutuksen, opettajankoulutuksen ja täydennyskoulutuksen toimijoita ja haastavat heitä seuraamaan entistä monipuolisemmin työelämän ja yhteiskunnan kehitystä. Ammatillisen opettajan työnkuvan heikot signaalit ja tulevaisuuden kuvat kertovat myös ammatti-identiteetin murroksesta ja työnkuvan muutoksesta. On tarpeellista selvittää mahdollisia, todennäköisiä, toivottavia ja vaihtoehtoisia tulevaisuuden kuvia sekä kehittää työkaluja NTM-koulututuksen tulevaisuuden tekemiseksi ja oman toiminnan suuntaamiseksi.

LÄHTEET

Alasuutari, P 2001. Laadullinen tutkimus. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Alkula T, Pöntinen S & Ylöstalo P 2002. Sosiaalitutkimuksen kvantitatiiviset menetelmät. 4. painos. Juva: WS Bookwell Oy.

Anttila, P 2011. Mitä arvioidaan? Opiskelijoiden arvioinnin toteuttaminen kehittämishankkeessa. Teoksessa Oppimisen ja osaamisen ekosysteemi. Pelli, R. & Ruohonen, S. (toim). Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Oppimateriaali. Nro 32. Kotka.

Atjonen, p 2007. Hyvä, paha arviointi. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Berliner, D C 1988. The development of expertise in pedagogy. New Orleans: American Association of Colleges for Teachers.

Collin, K 2009. Asiantuntijaksi oppiminen, ammatillisen identiteetin kehittyminen ja moniammatillinen työ. Saatavissa www-muodossa: <https://koppa.jyu.fi/kurs-sit/65050/luento/luentokaijacollin>. Luentomateriaali. University of Jyväskylä.

Dreyfus, H L and Dreyfus, S E 1986. Mind over Machine: The Power of Human Intuition and Expertise in the Era of Computer. Oxford: Basil Blackwell.

Edwards, A 2010. Being an Expert Professional Practitioner. The Relational Turn in Expertice. London: Springer.

Engeström, Y 1992. Interactive expertise: Studies in distributed working intelligence. University of Helsinki. Department of Education. Research Bulletin.

Eteläpelto, A & Tynjälä, P 2002. Oppiminen ja asiantuntijuus, työelämän ja koulutuksen näkökulmia. Vantaa: Dark Oy. 9–23.

Eteläpelto, A & Vähäsantanen, K 2006. Ammatillinen identiteetti persoonallisen ja sosiaalisen konstruktiona. Teoksessa Anneli Eteläpelto & Jussi Onnismaa (toim.) Ammatillisuus ja ammatillinen kasvu. Helsinki: Kansanvalistusseura.

Finlex 2013. Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus opiskelijaksi ottamisen perusteista ammatillisessa peruskoulutuksessa. 4/2013. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20130004>. (Luettu 21.11.2014)

Haapakorpi, A 2009. Sulkeuman ja neuvottelun ehdoilla – asiantuntija-aseman rakentuminen työelämässä. Akateeminen väitöskirja. Helsingin yliopisto. Yliopistopaino, Helsinki.

Hakkarainen, K, Lonka, K & Lipponen, L 2004. Tutkiva oppiminen. Järki, tunteet ja kulttuuri oppimisen sytyttäjinä. Helsinki: WSOY.

Hanhinen, T 2010. Työelämäosaaminen. Kvalifikaatioiden luokitusjärjestelmän konstruointi. Akateeminen väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis 1571. Tampere: Tampereen yliopisto.

Heikkilä, T 2008. Tilastollinen tutkimus. Helsinki: Edita Prima Oy.

Helakorpi, S 1999. Kouluttajan asiantuntijuus ja sen kehittäminen. Hämeen ammattikorkeakoulu. Opettajakorkeakoulun julkaisuja D:119.

Helakorpi S 2006. Koulutuksen kehittävä arviointi. Työkaluja osaamisen johtamiseen. HAMK. Ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 4/2006. Hämeenlinna.

Helakorpi S 2009. Osaaminen ja sen tunnistaminen työelämän ja koulutuksen yhteisenä haasteena. Ammattikorkeakoulujen verkkojulkaisu. Saatavilla www-muodossa: <http://www.uasjournal.fi/index.php/osaaja/article/view/1164>. (Luettu 19.10.2014.)

Helakorpi, S 2006. Muuttuvat työn taidot. Saatavilla www-muodossa: <http://www.google.fi/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&sqi=2&ved=0CB4QFjAA&url=http%3A%2F%2Fshare.hamk.fi%2Faokk%2F~shelakorpi%2Fmittarit%2Ftyo%2520ja%2520ammattitaito.doc&ei=WDJFVLqj-Moa7ygO53YHIBA&usq=AFQjCNFo75pkEOsDCgur2kW3eU5vr622-A&bvm=bv.77648437,d.bGQ> (Luettu 18.10.2014.)

Hirsjärvi, S, Remes, P & Sajavaara, P 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

Hyppönen, S & Kokkonen, M 2014. Henkilökohtaistaminen säädösten näkökulmasta. Teoksessa: Opetushallitus ja tekijät (toim.). Näkökulmia henkilökohtaistamiseen. Onnistumisen edellytyksiä ja hyviä käytänteitä. Helsinki: Opetushallitus, 7–9.

Hätönen, H 2011. Osaamiskartoituksesta kehittämiseen II. Helsinki: Edita Prima Oy.

Isopahkala-Bouret, U 2005. Joy and struggle for renewal. A narrative inquiry into expertise in job transition. University of Helsinki. Department of Education. Research Report 201. Helsinki.

Johnson, B. & Christensen, L 2008. Educational research. Quantitative, qualitative and mixed approach. 3. painos. Los Angeles: Sage Publications.

Jokivuori, P & Hietala, R 2007. Määrällisiä tarinoita. Monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

Jyväskylän yliopisto 2014. Asiantuntijuuden kehittymisen itsearviointimatriisi. Saatavilla www-muodossa: <https://www.jyu.fi/hallinto/oplaapro/materiaaleja/kehittaminen/asiantuntijuusmatriisi070606.pdf/view>. (Luettu 21.8.2014)

Järvinen, A & Poikela, E 2000. Työssä oppiminen – reflektiivistä ja kontekstuaalista. *Aikuiskasvatus*, 4/2000, 316–324.

Järvinen, P & Järvinen, A 2000. Tutkimustyön metodeista. Tampere: Opinpajan kirja.

Kangasniemi, M, Lilja, R & Savaja, E 2011. Näyttö ratkaisee? Tutkimus näyttötutkintojen työelämävaikutuksista teknologiateollisuudessa. Helsinki: Palkansaajien tutkimuslaitos. Raportteja 20.

Keurulainen, H 1998. Esityksessä Keurulainen, H 2006. Arviointi oppimisen tukena. Saatavilla www-muodossa: <https://www.jyu.fi/hallinto/oplaapro/koulutus/materiaalit06/aot.pdf>. (Luettu 23.10.2014)

Kilja, P 2014. Toimintatutkimus henkilökohtaistamisen kehittämisestä Oulun ammattikorkeakoulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa, väitöskirjan tutkimussuunnitelma. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta, julkaisematon.

Kolb, D 1984. *Experiential Learning: Experience as the Source of Learning and Development*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.

Koppinen, M-L, Korpinen, E & Pollari J 2000. Arviointi oppimisen tukena. Helsinki: WSOY.

Konttinen, E 1997. Professionaalinen asiantuntijatyö ja sen haasteet myöhäismodernissa. Teoksessa Juhani Kirjonen, Pirkko Remes & Anneli Eteläpelto

(toim.) Muuttuva asiantuntijuus. Koulutuksen tutkimuslaitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 48–61.

Korkala, H 2011. Yrittäjien ja työelämän edustajien kokemuksia näyttötutkintomestarin koulutusohjelmasta. Kasvatustieteellinen kandidaatin tutkielma. Lapin yliopisto.

Korkala, H 2013. Näyttötutkintomestariopiskelijoiden läsnäolo prosentit lähipäivillä Oulun ammatillisessa opettajakorkeakoulussa vuosina 2012–2013. Oulu: Oulun ammattikorkeakoulun ammatillinen opettajakorkeakoulu.

Kurtti, J 2012. Hiljainen tieto ja työssä oppiminen. Edellytysten luominen hiljaisen tiedon hyödyntämiselle röntgenhoitajien työyhteisössä. Akateeminen väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis 1722. Tampere: Tampereen yliopisto.

Lakio, L (toim.) 2014. Tunnistatko näyttötutkintomestarin. Näyttötutkintomestarien koulutusta kehittämässä. Raportit ja selvitykset 2012:9. Helsinki: Opetushallitus.

Launis, K & Engeström, Y 1999. Asiantuntijuus muuttuvassa työtoiminnassa. Teoksessa Anneli Eteläpelto & Päivi Tynjälä (toim.) Oppiminen ja asiantuntijuus. Työelämän ja koulutuksen näkökulmia. Helsinki: WSOY, 64–81.

Metsämuuronen, J 2006. Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp Ky.

Mezirow, J 1981. A critical theory of adult learning and education. *Adult Education*, 32, 3–27.

Mezirow, J 1996. Kriittinen reflektio uudistavan oppimisen käynnistäjänä. Teoksessa: J. Mezirow. Uudistava oppiminen - kriittinen reflektio aikuiskoulutuksessa. Helsinki: Painotalo Miktor.

Nissilä, S-P 2007. How can we learn from experiences? In Seppo Saari & Tapio Varis (toim.) Ammatillinen kasvu – Professional Growth. Tampere: Tampereen yliopisto, 400–413.

Nummenmaa, L 2004. Käyttäytymistieteiden tilastolliset menetelmät. Helsinki: Tammi.

Nykysuomen sanakirja. Valtion toimeksiannosta teettänyt Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Porvoo: WSOY, 1951–1961.

Nyman, T 2009. Nuoren vieraan kielen opettajan pedagogisen ajattelun ja ammatillisen asiantuntijuuden jäsentyminen. Akateeminen väitöskirja. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 368.

Opetushallitus 2006. Henkilökohtaistamismääräys. Määräys 43/011/2006. Helsinki: Opetushallitus.

Opetushallitus 2012a. Näyttötutkintomestari, koulutusohjelma. Määräykset ja ohjeet 2012:43. Helsinki: Opetushallitus.

Opetushallitus 2012b. Näyttötutkinto-opas. Oppaat ja käsikirjat 2012:11. Helsinki: Opetushallitus.

Opetushallitus 2012c. Arvioinnin opas. Ammatillinen peruskoulutus. Näyttötutkinnot. Oppaat ja käsikirjat 2012:9. Helsinki: Opetushallitus.

Opetusministeriö 2007. Ammatillisen koulutuksen järjestäjäverkon kokoamisen vauhdittamishanke. Dnro 9/502/2007. Saatavilla www-muodossa:

http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattillinen_koulutus/lomakkeet_ja_paeaetokset/asiakirjat/jarjestajaverkko_suositukset_18102007.pdf.

(Luettu 17.11.2014)

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2014. Näyttötutkintojärjestelmän kehittämistyöryhmän väliraportti. Saatavilla www-muodossa: http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Koulutus/koulutuspolitiikka/vireilla_koulutus/nxyttutkintojxrjestelmx/vxliraportti.pdf. (Luettu 15.10.2014.)

Palonen, T & Gruber, H 2010. Satunnainen, rutiininomainen ja tietoinen osaaminen. Teoksessa Kaija Collin, Susanna Paloniemi, Helena Rasku-Puttonen & Päivi Tynjälä (toim.) Luovuus, oppiminen ja asiantuntijuus. Helsinki: WSOYpro Oy, 287–304.

Poikela, E 1994. Ammatti ja oppiminen - jatkuva oppiminen ja rakentajan ammatti. Ammattikasvatussarja n:o 10. Tampereen yliopiston Hämeenlinnan opettajankoulutuslaitos. Tampere: Tampereen yliopisto.

Poikela, E 1999. Kontekstuaalinen oppiminen – oppimisen organisoituminen ja vaikuttava koulutus. Akateeminen väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis 675. Tampere: Tampereen yliopisto.

Poikela, E 2005. Työssä oppimisen prosessimalli. Teoksessa Esa Poikela (toim.) Osaaminen ja kokemus – työ, oppiminen ja kasvatus. Tampere: Tampere University Press, 21–41.

Poikela, E 2011. Oppiminen, työ ja osaaminen –haasteena asiantuntijuus ja yrittäjäyys. Teoksessa Oppimisen ja osaamisen ekosysteemi. Pelli, R. & Ruohonen, S. (toim). Kymenlaakson ammattikorkeakoulun julkaisuja. Sarja A. Oppimateriaali. Nro 32. Kotka.

Poikela, E & Vuorinen, H 2008. Yliopisto-opiskelun laatu – arviointi oppimisen ja opettamisen kehittäjänä. Julkaisussa Esa Poikela & Sari Poikela (toim.) Laatu opiskeluun. Oppiminen ja opetus yliopistossa. Lapin yliopistokustannus. Tampere: Juvenes Print, 24–44.

Poukka, A 2011. Terveyden edistämisen asiantuntijuus kunnassa -terveyden edistämisen asiantuntijoiden näkemyksiä työssä tarvittavasta osaamisesta Jyväskylän yliopisto. Saatavilla www-muodossa:

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37032/URN:NBN:fi:ju-2011120211757.pdf?sequence=1>. (Luettu 11.9.2014.)

Raivola, R, Heikkinen, A, Kauppi, A, Nuotio, P, Oulasvirta, L, Rinne, R, Knubb-Manninen, G, Silvennoinen, H & Vaahtera, K 2007. Aikuisten näyttötutkintojärjestelmän toimivuus. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 26. Jyväskylä: Koulutuksen arviointisihteeristö.

Rantala, K 2008. Ammatillinen varhaiskasvatus ja näyttötutkintojärjestelmä. Tutkintotilaisuuksien kautta ammattilaiseksi. Väitöskirja. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Saatavilla www-muodossa: <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/90758/Luonua-Bajrami.Miia%26Yl%C3%A4vaara.Elina.pdf?sequence=2> (Luettu 23.1.2014.)

Rapala, E 2009. Päiväkodin varhaiskasvatushenkilöstön asiantuntijuuden kehittäminen. Turun ammattikorkeakoulu.

Rogers, J 2004. Aikuisoppiminen. Helsinki: Finn Lectura.

Ruohotie, P & Honka, J 1999. Palkitseva ja kannustava johtaminen. Helsinki: Oy Edita Ab.

Ruohotie, P 2000. Kehittävä vuorovaikutus ammatillisen kasvun perustana. Teoksessa Juhani Honka, Pekka Ruohotie, Antti Suvanto & Lea Mustonen (toim.) Ammatikasvatuksen haasteet 2000. Ammatikasvatuksen tutkimus- ja koulutuskeskus. Hämeen ammattikorkeakoulu. Julkaisu D:125. Hämeenlinna. Hämeen ammattikorkeakoulu, 23–31.

Ruohotie, P 2006. Metakognitiiviset taidot ja ammatillinen kasvu. Teoksessa Anneli Eteläpelto & Jussi Onnismaa (toim.) Aikuiskasvatuksen 46. vuosikirja. Kansanvalistusseura ja Aikuiskasvatuksen tutkimusseura. Vantaa: Dark, 106–122.

Räkköläinen, M 2011. Mitä näytöt näyttävät? Luotettavuus ja luottamus ammatillisten perustutkintojen näyttöperusteisessa arviointiprosessissa. Akateeminen väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis 1098. Tampere: Tampereen yliopisto.

Salo, J 2004. Näyttötutkintojen kehittämiskoulutuksen vaikuttavuus Pohjois-Suomessa. Acta Universitatis Tamperensis 1636. Tampere: Tampereen yliopisto.

Salo, J & Korkala, H 2011. ”Etkö auttaa vois, mulla asiaa ois”. Lähde liikkeelle. Helsinki: Alvar.

Salo, J & Korkala, H 2012. Hakeutumisvaiheen merkitys opintojen henkilökohtais-tamisessa. Ammattikasvatuksen aikakauskirja 1/2012. Helsinki: OKKA-säätiö, 38–46.

Salo, J, Kilja, P & Korkala, H 2014a. Henkilökohtaistaminen näyttötutkintomestarin koulutusohjelmassa. Teoksessa Lea Lakio (toim.) Tunnistatko näyttötutkintomestarin. Helsinki: Opetushallitus, 15–36.

Salo, J, Kilja, P & Korkala, H 2014b. Näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutuminen. Teoksessa: Opetushallitus ja tekijät (toim.). Näkökulmia henkilökohtaistamiseen. Onnistumisen edellytyksiä ja hyviä käytänteitä. Helsinki: Opetushallitus, 25–35.

Salo, J 2014. Osaamisen opettamisesta ja sen suunnittelusta NTM –koulutuksessa. Teoksessa Asko Karjalainen (toim.) Osaamisen opettaja. Oulun ammattikorkeakoulun ammatillinen opettajakorkeakoulu: Julkaisematon.

Schön, D A 1983. The reflective practitioner. How professionals think in action. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Schön, D A 1987. Educating the reflective practitioner: towards a new design for teaching and learning in the professions. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Selkälä, A 2014. Näyttötutkinnot aikuisten työelämäläheisenä polkuna työmarkkinoille. Saatavilla www-muodossa: http://www.oph.fi/download/162184_nayttotutkinto_20_vuotta_arto_selkala_21102014.pdf. (Luettu 11.11.2014.)

Sipilä, A 2011. Sosiaalityön asiantuntijuuden ulottuvuudet – tiedot, taidot ja etiikka työntekijöiden näkökulmasta kunnallisessa sosiaalityössä. Akateeminen väitöskirja. Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Dissertations in Social Sciences and Business Studies No 28. Joensuu.

Sosiaali- ja terveysalan tutkintotoimikunta 8059 2014. Tutkintotoimikunnan kotisivut. Saatavilla www-muodossa: http://www.oph.fi/koulutus_ja_tutkinnot/ammattikoulutus/tutkintotoimikunnat/sosiaali_ja_terveysala#lahihoitaja. (Luettu 10.11.2014.)

Suikkanen, A 2014. Näyttötutkintojen vaikuttavuuden kysymys? Saatavilla www-muodossa: http://www.oph.fi/download/162183_nayttotutkinto_20_vuotta_asko_suikkanen_21102014.pdf. (Luettu 10.11.2014.)

Suomen virallinen tilasto (SVT): Ammatillinen koulutus [verkkójulkaisu]. ISSN=1799-196X. Opetussuunnitelmaperusteisen Ammatillisen Peruskoulutuk-

sen Tutkinnon Suorittaneet 2012. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla www-muodossa: http://www.stat.fi/til/aop/2012/03/aop_2012_03_2013-11-06_tie_003_fi.html. (Luettu 14.11.2014.)

Tenno, T 2011. Surffaajat ja syventyjät - verkko-oppimisympäristön pedagogisen rakenteen ja opiskelijoiden toimintaorientaatioiden tarkastelua. Acta Universitatis Lapponiensis 196. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.

Tsui, A 2009. Distinctive qualities of expert teachers. In *Teachers and Teaching. Theory and Practise*. Vol 15, No4, 421-440.

Valli, R 2001. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus.

Vesterinen, M-L 2002. Ammatillinen harjoittelu osana asiantuntijuuden kehittämistä ammattikorkeakoulussa. Akateeminen väitöskirja. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 196. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Vento, R 2014. Näyttötutkinnon suorittaneiden määrät 2013. Sähköposti. Tilastokeskus. Väestö- ja elinolotilastot.

Viinamäki, L 2014. 20 vuotta suomalaista näyttötutkintojärjestelmää. Saatavilla www-muodossa: http://www.oph.fi/download/162185_nayttotutkinto_20_vuotta_leena_viinamaki_21102014.pdf. (Luettu 13.11.2014.)

LIITTEET

LIITE 1: Kyselylomake

NTM Alkukartoitus

Alkukartoitus on käytössä Opetushallituksen tukeman ja Oulun ammatillisen opettaja-korkeakoulun toteuttamassa näyttötutkintomestarikoulutuksessa.

1. Nimesi

---

2. Työpaikkasi

Taustatietosi

3. Sukupuoli

Nainen Mies

4. Ikäsi vuosina

30 vuotta tai alle

31-40 vuotta

41-50 vuotta

51-60 vuotta

yli 60 vuotta

5. Hakeuduitko opiskelemaan näyttötutkintomestarikoulutukseen?

- Omaehtoisesti
- Työnantajan määräämänä

6. Kuinka pitkältä ajalta sinulla on opetuskokemusta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa?

- Ei yhtään
- alle 1 vuosi
- 1-3 vuotta
- 4-6 vuotta
- 7-10 vuotta
- yli 10 vuotta

7. Kuinka pitkältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötutkintoihin liittyvistä asioista, kuten arviointitehtävistä, näyttötutkintojen suunnittelusta tai järjestelyistä?

- ei yhtään
- alle 1 vuosi
- 1-3 vuotta
- 4-6 vuotta
- 7-10 vuotta
- yli 10 vuotta

8. Työskenteletkö pääosin?

- Ammatillisessa aikuiskoulutuskeskuksessa
- Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa, ammatillisessa aikuiskoulutuksessa
- Toisen asteen ammatillisessa oppilaitoksessa, nuorten peruskoulutuksessa
- Muussa kouluorganisaatiossa
- Olen työelämän edustaja

9. Työskenteletkö pääosin?

- Lapin seudulla
- Oulun seudulla
- Kainuun seudulla
- Oulun eteläisellä seudulla
- Muualla, missä?
- _____

10. Työskenteletkö?

- Tekniikan ja liikenteen alalla
- Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alalla
- Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla
- Kulttuurialalla
- Luonnontieteiden alalla
- Matkailu-, ravitsemis- ja talousalalla
- Luonnonvara- ja ympäristöalalla
- Humanistinen ja opetusalalla
- Muulla alalla

11. Milloin aloitit näyttötutkintomestariopintosi?

- keväällä 2012
- syksyllä 2012
- keväällä 2013

Osaamisen alkukartoitus

Ohjeet: Arvioi omaa tämän hetkistä osaamistasi ja anna itsellesi arvio siitä, mitä tunnistat osaavasi esitetyistä ammattitaitovaatimuksista. Vastaa väittämisiin valitsemalla taso, joka parhaiten kuvaa osaamistasi. "Kuvaus sopii tämän hetkiseen osaamiseni"

- 1 Erittäin huonosti, en tunne asiaa
- 2 Tunnen perusasiat, olen kuullut asiasta
- 3 Minulla on perustiedot ja taitoni ovat kehittymässä

4 Osaan asian sekä käyttää ja toteuttaa käytännössä itsenäisesti
5 Asiantuntija, osaan syvällisesti, osaan ohjata/opastaa muita

12. Näyttötutkintojärjestelmän periaatteiden tunteminen

1 2 3 4 5

Tunnen toiminnassani näyttötutkintojen järjestämistä ja tarvittavan ammattitaidon hankkimista ohjaavan ajantasaisen lainsäädännön

Käytän henkilökohtaistetun näyttötutkinnon järjestämiseen liittyviä käsitteitä täsmällisesti suullisessa ja kirjallisessa ilmassa

Osaan hakea tietoa vastualueeni tutkintotoimikunnan antamista ohjeista ja toimin niiden mukaisesti

Tiedän, miten toimitetaan arviointiesitys oman alan tutkintotoimikunnalle siten kuin näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa on sovittu

Osaan sitouttaa työpaikkojen edustajat yhteistyöhön edustamieni tutkintojen järjestämisen eri vaiheissa

Tunnen ammatillisen aikuiskoulutuksen erilaiset rahoitus- ja järjestämismuodot siten, että osaan ottaa niiden vaikutukset huomioon henkilökohtaistamisen eri vaiheissa

Tiedän, mitä maksuja ja milloin tutkinnon suorittajalta voidaan periä

Osaan opastaa organisaationi näyttötutkintotoimijoita, miten tutkintomaksu tilitetään

13. Näyttötutkinnon järjestämissopimuksen ja näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman laatiminen yhteistyöverkoston kanssa

1 2 3 4 5

Osaan valmistella Opetushallituksen ohjeen mukaisen järjestämissopimuksen ottaen huomioon tutkintotoimikunnan ohjeet

Osaan koota tiedot pätevistä arvioijista

Osaan päivittää järjestämissopimuksen muutostilanteissa ja varmistaa sopimuksen voimassaolon

Pystyn organisoimaan tarvittavat työelämän sekä tutkinnon järjestäjän edustajat yhteistoiminnalliseen näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman laadintaprosessiin

Osaan laatia näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman Näyttötutkinto-oppaan ohjeistuksen sekä tutkinnon perusteiden ja tutkintotoimikunnan antamien ohjeiden mukaisesti

Osaan kartoittaa työpaikkojen soveltuvuuden tutkintoon tai sen osaan näyttöympäristöksi ottaen huomioon työpaikan tuotanto- ja palveluprosessit

Kykenen laatimaan yhteistyössä toimintaverkostoni kanssa näyttötutkinnon tiedottamisen ja neuvonnan suunnitelman sekä toteuttamaan sen

Pystyn järjestämään asiantuntevaa ohjausta näyttötutkinnoista kiinnostuneille ja hakeutuville tutkinnon suorittajille

Osaan tiedottaa ja kertoa näyttötutkintojen tuottamasta jatko-opintokelpoisuudesta

14. Näyttötutkinnon järjestäminen henkilökohtaistetusti

1 2 3 4 5

Osaan neuvoa ja ohjata näyttötutkintoa suorittamaan hakeutuvia asiakaslähtöisesti

Osaan selvittää näyttötutkintoon hakeutuvien henkilöiden lähtötilanteet ja varmistaa, että hakeutijat tuntevat riittävästi tutkinnon sisältöä

Osaan varmistaa, että kyseinen näyttötutkinto tai sen osa on kullekin hakeutujalle soveltuva, ja ohjata hänet tarvittaessa soveltuvaan toiseen tutkintoon ○ ○ ○ ○ ○

Kykenen arvioimaan tutkinnon suorittajan aikaisemmin hankitun osaamisen tutkinnon perusteissa kuvattujen ammattitaitovaatimusten mukaisesti ○ ○ ○ ○ ○

Osaan tehdä hakeutumisvaiheen johtopäätökset tutkinnon suorittajan ammattitaidosta lähtötilanteen perusteella ○ ○ ○ ○ ○

Osaan selvittää tutkinnon suorittajan ohjauksen ja tukitoimien tarpeen ○ ○ ○ ○ ○

Osaan dokumentoida hakeutumisvaiheen henkilökohtaistamisen ○ ○ ○ ○ ○

Tiedän, miten arviointi- ja päätöksentekoprosessi etenee aiemmin osoitetun osaamisen tunnustamiseksi ○ ○ ○ ○ ○

Tiedän, mikä henkilökohtaistamista koskeva asiakirja on ja sen merkityksen henkilökohtaistamisessa ○ ○ ○ ○ ○

Pystyn ohjaamaan tutkinnon suorittajaa tunnistamaan omasta työympäristöstään erilaisia mahdollisuuksia osaamisensa osoittamiseen ○ ○ ○ ○ ○

Osaan organisoida näyttötutkinnon suorittajalle mahdollisiin kieli- ja kulttuuritaustasta johtuviin sekä muihin erityistarpeisiin tarkoituksenmukaisia tukitoimia ○ ○ ○ ○ ○

Kykenen vastaamaan tutkinnon suorittamisvaiheen suunnitelman dokumentoinnista henkilökohtaistamista koskevaan asiakirjaan ○ ○ ○ ○ ○

Pystyn ottamaan ohjauksessani huomioon tutkinnon suorittajan yksilölliset erot sekä kunkin elämäntilanteen ○ ○ ○ ○ ○

Osaan käyttää tarkoituksenmukaisia ja alalle sopivia ohjausmuotoja tutkinnon suorittajan tarpeiden mukaan ○ ○ ○ ○ ○

Kykenen ohjaamaan tutkinnon perusteista poikkeamatta yksilöä ja ryhmää henkilökohtaistamisprosessissa ja osaan perustella tehdyt ratkaisut ○ ○ ○ ○ ○

Pystyn ohjaamaan tutkinnon suorittajaa ammattitaidon itsearvioinnin kehittämisessä ○ ○ ○ ○ ○

Tiedän, mistä saan lisää ohjauksen asiantuntemusta oman työni tueksi ○ ○ ○ ○ ○

15. Tutkintotilaisuuksien järjestäminen

1 2 3 4 5

Tunnen kokonaisuudessaan tutkinnon perusteet sekä tutkinnon suorittamisen prosessin ○ ○ ○ ○ ○

Osaan järjestää tutkintotilaisuudet tutkinnon perusteiden, näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman ja kunkin tutkinnon suorittajan henkilökohtaistetun suunnitelman mukaan ○ ○ ○ ○ ○

Pystyn organisoimaan tutkintotilaisuudet tutkinnon osittain kytkeä ne työpaikan tuotanto- ja palveluprosessin mukaisiin tehtäviin ○ ○ ○ ○ ○

Tiedän, miten edustamani alan tutkinnon perusteisiin mahdolliset sisältyvät erillispätevyudet suoritetaan asianmukaisesti ○ ○ ○ ○ ○

16. Arvioijien arviointiosaamisen kehittäminen ja ylläpitäminen

1 2 3 4 5

Osaan valita työelämäedustajat tutkintosuoritusten arvioijiksi ○ ○ ○ ○ ○

Tiedän, miten tulee selvittää ja ratkaista mahdolliset arvioijia koskevat esteellisyyskysymykset ○ ○ ○ ○ ○

Osaan perehdyttää arvioijat arviointityöhön ja pitää yllä heidän arviointiosaamistaan ○ ○ ○ ○ ○

Osaan toimia tutkinnon perusteissa määritellyn ammattitaidon arvioijana ja arvioinnin asiantuntijana

Pystyn varmistamaan yhdessä arvioijien ja tutkinnon suorittajan kanssa, että arviointiprosessi toteutuu hänen henkilökohtaistamista koskevan asiakirjansa mukaisesti

Pystyn vastaamaan siitä, että ammattitaito arvioidaan tutkinnon perusteissa esitettyjen arvioinnin kohteiden ja kriteerien mukaisesti

Pystyn varmistamaan, että koottu arviointiaineisto on riittävän laaja, luotettava ja monipuolinen ja että se on kaikkien arvioijien tiedossa

Tiedän, miten ammattitaidon arviointi dokumentoidaan

Tiedän, mitä tutkinnon suorittajan tekemä itsearviointi tarkoittaa ja mikä on sen merkitys

Osaan tiedottaa tutkinnon suorittajalle arvioinnin perusteista

Osaan tiedottaa tutkinnon suorittajalle arvioinnin oikaisumenetelystä sekä tehdä tutkinnon suorittajan tietoiseksi oikeuksista ja velvollisuuksista sekä hylätyn tutkintosuorituksen uudelleen suorittamisen mahdollisuudesta

Osaan järjestää kolmikantaisen arviointikokouksen

Osaan tehdä arviointiesityksen ja toimittaa sen tutkintotoimikunnalle toimikunnan antamien ohjeiden mukaisesti

Tiedän, miten todistukset ja arviointia koskevat tiedot arkistoidaan ja säilytetään arkistointiohjeiden mukaisesti

Tiedän, mistä viralliset näyttötutkintoja koskevat todistusmallit ovat saatavissa ja miten niitä määräysten mukaan käytetään

17. Näyttötutkinnoista hankitun palautteen analysointi

1 2 3 4 5

Tunnen organisaationi näyttötutkintostrategian tai työpaikkani henkilöstön kehittämisstrategian

Osaan hankkia eri tahoilta määrällistä ja laadullista palautetta järjestämistäni/oman alani näyttötutkinnoista

Osaan analysoida eri tavoin hankittua/saatua palautetta järjestämistämme näyttötutkinnoista sekä suunnitella sen perusteella kehittämistoimenpiteitä

Tiedän ja osaan käyttää Aipal- ja Opal asiakaspalautejärjestelmiä

Osaan erottaa merkityksellisen palautteen ja välittää tulokset yhteistyökumppaneille ja päättäjille

Osaan arvioida näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman toimivuutta

18. Oman alan näyttötutkintotoiminnan laadun kehittäminen

1 2 3 4 5

Osaan laatia tutkintotilaisuuksien järjestämiseen kehittämissuunnitelman kokoamani palautteen tulosten perusteella

Osaan laatia tutkintosuoritusten arviointiin kehittämissuunnitelman kokoamani palautteen tulosten perusteella

Osaan laatia työelämän kanssa tehtävän yhteistyön kehittämissuunnitelman kokoamani palautteen tulosten perusteella

Pystyn tekemään hankkimani palautteen perusteella realistisen oman toiminnan itsearviointin järjestämistäni tutkintotilaisuuksista

Seuraan ammattialani kehittymistä muun muassa alan osaamis-
tarpeen kehityksen kautta

Tiedän, miten tutkintotoimikuntien työtä voi seurata

Tunnen ammatillisen aikuiskoulutuksen laadun kehittämisen
suunnitelmat

Tiedän oman koulutusorganisaationi tai työpaikkani laatustrate-
gian

19. Onko joitakin muita asioita, mitä haluaisit tuoda esille?

---

20. Voit antaa halutessasi palautetta kyselystä:

---

21. SUOSTUMUS

Minusta tässä tutkimuksessa kerättäviä tietoja saa käyttää nyt ja myöhem-
min **tunnisteettomassa muodossa** tehtävään tieteelliseen tutkimustyöhön.

Kyllä Ei

Vahvista vastausten lähetys

LIITE 2: Kohdejoukon koulutusala-kohtainen näyttötutkintotoimintaan liittyvä kokemus

Työskenteletkö? * Kuinka pitkältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötutkintoihin liittyvissä asioissa? Crosstabulation

			Kuinka pitkältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötutkintoihin liittyvissä asioissa?					Total	
			Ei yhtään	alle 1 v	1-3 v	4-6 v	7-10 v		yli 10 v
Työskenteletkö? Tekniikan ja liikenteen alalla	Count		9	12	10	4	1	2	38
	% within Työskenteletkö?		23,7%	31,6%	26,3%	10,5%	2,6%	5,3%	100,0%
	% within Kuinka pitkältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötutkintoihin liittyvissä asioissa?		20,5%	40,0%	41,7%	36,4%	16,7%	66,7%	32,2%
	% of Total		7,6%	10,2%	8,5%	3,4%	0,8%	1,7%	32,2%
Sosi-, aali-, terveys- ja liikunta-alalla	Count		11	5	3	0	1	0	20
	% within Työskenteletkö?		55,0%	25,0%	15,0%	0,0%	5,0%	0,0%	100,0%
	% within Kuinka pitkältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötutkintoihin liittyvissä asioissa?		25,0%	16,7%	12,5%	0,0%	16,7%	0,0%	16,9%
	% of Total		9,3%	4,2%	2,5%	0,0%	0,8%	0,0%	16,9%
Yhteiskuntatieteen, liiketalouden ja hallinnon alalla	Count		6	4	2	0	1	0	13
	% within Työskenteletkö?		46,2%	30,8%	15,4%	0,0%	7,7%	0,0%	100,0%
	% within Kuinka pitkältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötutkintoihin liittyvissä asioissa?		13,6%	13,3%	8,3%	0,0%	16,7%	0,0%	11,0%
	% of Total		5,1%	3,4%	1,7%	0,0%	0,8%	0,0%	11,0%

Kult- tuu- rialalla	Count	6	3	2	0	0	0	11
	% within Työskente- letkö?	54,5%	27,3%	18,2%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	% within Kuinka pit- kältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötut- kintoihin liittyvissä asi- oissa?	13,6%	10,0%	8,3%	0,0%	0,0%	0,0%	9,3%
	% of Total	5,1%	2,5%	1,7%	0,0%	0,0%	0,0%	9,3%
Luon- non- tietei- den alalla	Count	1	0	0	1	0	0	2
	% within Työskente- letkö?	50,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	% within Kuinka pit- kältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötut- kintoihin liittyvissä asi- oissa?	2,3%	0,0%	0,0%	9,1%	0,0%	0,0%	1,7%
	% of Total	0,8%	0,0%	0,0%	0,8%	0,0%	0,0%	1,7%
Mat- kailu- ravit- semis- ja ta- lous- alalla	Count	4	2	2	2	2	1	13
	% within Työskente- letkö?	30,8%	15,4%	15,4%	15,4%	15,4%	7,7%	100,0%
	% within Kuinka pit- kältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötut- kintoihin liittyvissä asi- oissa?	9,1%	6,7%	8,3%	18,2%	33,3%	33,3%	11,0%
	% of Total	3,4%	1,7%	1,7%	1,7%	1,7%	0,8%	11,0%
Luon- non- vara- ja ym- päris- tö- alalla	Count	3	0	4	3	0	0	10
	% within Työskente- letkö?	30,0%	0,0%	40,0%	30,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	% within Kuinka pit- kältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötut- kintoihin liittyvissä asi- oissa?	6,8%	0,0%	16,7%	27,3%	0,0%	0,0%	8,5%
	% of Total	2,5%	0,0%	3,4%	2,5%	0,0%	0,0%	8,5%
Hu- ma-	Count	1	3	0	0	0	0	4
	% within Työskente- letkö?	25,0%	75,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%

nisti- nen ja ope- tus- alalla	% within Kuinka pit- kältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötut- kintoihin liittyvissä asi- oissa?	2,3%	10,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,4%
	% of Total	0,8%	2,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	3,4%
Muulla alalla	Count	3	1	1	1	1	0	7
	% within Työskente- letkö?	42,9%	14,3%	14,3%	14,3%	14,3%	0,0%	100,0%
	% within Kuinka pit- kältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötut- kintoihin liittyvissä asi- oissa?	6,8%	3,3%	4,2%	9,1%	16,7%	0,0%	5,9%
	% of Total	2,5%	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%	0,0%	5,9%
Total	Count	44	30	24	11	6	3	118
	% within Työskente- letkö?	37,3%	25,4%	20,3%	9,3%	5,1%	2,5%	100,0%
	% within Kuinka pit- kältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötut- kintoihin liittyvissä asi- oissa?	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%
	% of Total	37,3%	25,4%	20,3%	9,3%	5,1%	2,5%	100,0%

LIITE 3: Vastanneiden maantieteellinen jakauma työskentelyympäristön suhteen

Työskenteletkö pääosin? * Työskenteletkö pääosin? Crosstabulation

			Työskenteletkö pääosin?					Total
			Ammatillisessa aikuiskoulutuksessa	Toisen asteen ammatillisessa opilaitoksessa, ammatillisessa aikuiskoulutuksessa	Toisen asteen ammatillisessa opilaitoksessa, nuorten peruskoulutuksessa	Muussa koulutusorganisaatiossa	Olen työelämän edustaja	
Työskenteletkö pääosin?	Lapin seudulla	Count	3	2	8	0	4	17
		% within Työskenteletkö pääosin?	17,6%	11,8%	47,1%	0,0%	23,5%	100,0%
		% within Työskenteletkö pääosin?	8,8%	14,3%	17,0%	0,0%	19,0%	14,4%
	Oulun seudulla	Count	21	5	18	1	7	52
		% within Työskenteletkö pääosin?	40,4%	9,6%	34,6%	1,9%	13,5%	100,0%
		% within Työskenteletkö pääosin?	61,8%	35,7%	38,3%	50,0%	33,3%	44,1%
	Kainuun seudulla	Count	5	7	1	0	5	18
		% within Työskenteletkö pääosin?	27,8%	38,9%	5,6%	0,0%	27,8%	100,0%
		% within Työskenteletkö pääosin?	14,7%	50,0%	2,1%	0,0%	23,8%	15,3%
Oulun eteläisellä seudulla	Count	3	0	16	1	4	24	
	% within Työskenteletkö pääosin?	12,5%	0,0%	66,7%	4,2%	16,7%	100,0%	
	% within Työskenteletkö pääosin?	8,8%	0,0%	34,0%	50,0%	19,0%	20,3%	
5	Count	2	0	4	0	1	7	
	% within Työskenteletkö pääosin?	28,6%	0,0%	57,1%	0,0%	14,3%	100,0%	
	% within Työskenteletkö pääosin?	5,9%	0,0%	8,5%	0,0%	4,8%	5,9%	
Total		Count	34	14	47	2	21	118

% within Työsken- teletkö pääosin?	28,8%	11,9%	39,8%	1,7%	17,8%	100,0%
% within Työsken- teletkö pääosin?	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

LIITE 4: Vastaajien maantieteellinen sijainti näyttötutkintoihin liittyvän kokemuksen suhteen

Kuinka pitkältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötutkintoihin liittyvissä asioissa? *

Työskenteletkö pääosin? Crosstabulation

			Työskenteletkö pääosin?					Total
			Lapin seu- dulla	Oulun seu- dulla	Kai- nuun seu- dulla	Oulun eteläi- sellä seu- dulla	Muu- alla	
Kuinka pitkältä ajalta si- nulla on koke- musta näyttötut- kintoihin liittyvissä asioissa?	Ei yh- tään	Count	8	14	2	15	5	44
		% within Kuinka pitkältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötutkintoihin liittyvissä asioissa?	18,2%	31,8%	4,5%	34,1%	11,4%	100,0%
		% within Työskenteletkö pääosin?	47,1%	26,9%	11,1%	62,5%	71,4%	37,3%
alle 1 vuosi		Count	2	19	7	1	1	30
		% within Kuinka pitkältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötutkintoihin liittyvissä asioissa?	6,7%	63,3%	23,3%	3,3%	3,3%	100,0%
		% within Työskenteletkö pääosin?	11,8%	36,5%	38,9%	4,2%	14,3%	25,4%
1-3 vuotta		Count	2	14	4	3	1	24
		% within Kuinka pitkältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötutkintoihin liittyvissä asioissa?	8,3%	58,3%	16,7%	12,5%	4,2%	100,0%
		% within Työskenteletkö pääosin?	11,8%	26,9%	22,2%	12,5%	14,3%	20,3%
4-6 vuotta		Count	2	2	5	2	0	11
		% within Kuinka pitkältä ajalta sinulla on kokemusta näyttötutkintoihin liittyvissä asioissa?	18,2%	18,2%	45,5%	18,2%	0,0%	100,0%
		% within Työskenteletkö pääosin?	11,8%	3,8%	27,8%	8,3%	0,0%	9,3%
		Count	1	3	0	2	0	6

LIITE 7: Kohdejoukon ammatillisen aikuiskoulutuksen opetuskokemuksen jakauma koulutusalan suhteen

Työskenteletkö? * Kuinka pitkältä ajalta sinulla on opetuskokemusta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa? Crosstabulation

			Kuinka pitkältä ajalta sinulla on opetuskokemusta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa?						Total
			Ei yhtään	alle 1 vuosi	1-3 vuotta	4-6 vuotta	7-10 vuotta	yli 10 vuotta	
Työskenteletkö? Tekniikan ja liikenteen alalla	Count		9	6	13	7	2	1	38
	% within Työskenteletkö?		23,7%	15,8%	34,2%	18,4%	5,3%	2,6%	100,0%
	% within Kuinka pitkältä ajalta sinulla on opetuskokemusta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa?		28,1%	27,3%	36,1%	38,9%	33,3%	25,0%	32,2%
Sosi-, aali-, veveys- ja liikunta-alalla	Count		4	4	9	2	0	1	20
	% within Työskenteletkö?		20,0%	20,0%	45,0%	10,0%	0,0%	5,0%	100,0%
	% within Kuinka pitkältä ajalta sinulla on opetuskokemusta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa?		12,5%	18,2%	25,0%	11,1%	0,0%	25,0%	16,9%
Yhteiskuntatieteiden, liiketalouden ja hallinnon alalla	Count		1	3	7	1	0	1	13
	% within Työskenteletkö?		7,7%	23,1%	53,8%	7,7%	0,0%	7,7%	100,0%
	% within Kuinka pitkältä ajalta sinulla on opetuskokemusta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa?		3,1%	13,6%	19,4%	5,6%	0,0%	25,0%	11,0%
Kulttuurialalla	Count		5	2	3	1	0	0	11
	% within Työskenteletkö?		45,5%	18,2%	27,3%	9,1%	0,0%	0,0%	100,0%

	% within Kuinka pitkältä ajalta sinulla on opetuskokemusta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa?	15,6%	9,1%	8,3%	5,6%	0,0%	0,0%	9,3%
Luonnon- tieteiden alalla	Count	1	0	0	1	0	0	2
	% within Työskenteletkö?	50,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
	% within Kuinka pitkältä ajalta sinulla on opetuskokemusta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa?	3,1%	0,0%	0,0%	5,6%	0,0%	0,0%	1,7%
Matkailu-, ravitsemis- ja talous- alalla	Count	3	3	2	4	1	0	13
	% within Työskenteletkö?	23,1%	23,1%	15,4%	30,8%	7,7%	0,0%	100,0%
	% within Kuinka pitkältä ajalta sinulla on opetuskokemusta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa?	9,4%	13,6%	5,6%	22,2%	16,7%	0,0%	11,0%
Luonnon- vara- ja ympäris- tö- alalla	Count	4	0	1	2	2	1	10
	% within Työskenteletkö?	40,0%	0,0%	10,0%	20,0%	20,0%	10,0%	100,0%
	% within Kuinka pitkältä ajalta sinulla on opetuskokemusta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa?	12,5%	0,0%	2,8%	11,1%	33,3%	25,0%	8,5%
Huoma- nisti- nen ja ope- tusalal- la	Count	1	2	0	0	1	0	4
	% within Työskenteletkö?	25,0%	50,0%	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	100,0%
	% within Kuinka pitkältä ajalta sinulla on opetuskokemusta ammatillisessa aikuiskoulutuksessa?	3,1%	9,1%	0,0%	0,0%	16,7%	0,0%	3,4%
Muulla alalla	Count	4	2	1	0	0	0	7
	% within Työskenteletkö?	57,1%	28,6%	14,3%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%

LIITE 8: Alkukartoituksen T1 faktori

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,882
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	8869,197
	df	2211
	Sig.	,000

Component Matrix^a

	Component
	1
Näyttötutkintojärjestelmän periaatteiden tunteminen: Tunnen toiminnassani näyttötutkintojen järjestämistä ja tarvittavan ammattitaidon hankkimista ohjaavan ajantasaisen lainsäädännön	,667
Käytän henkilökohtaistetun näyttötutkinnon järjestämiseen liittyviä käsitteitä täsmällisesti suullisessa ja kirjallisessa ilmaisussa	,725
Osaan hakea tietoa vastuualueeni tutkintoimikunnan antamista ohjeista ja toimin niiden mukaisesti	,732
Tiedän, miten toimitetaan arviointiesitys oman alan tutkintoimikunnalle siten kuin näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa on sovittu	,794
Osaan sitouttaa työpaikkojen edustajat yhteistyöhön edustamieni tutkintojen järjestämisen eri vaiheissa	,808
Tunnen ammatillisen aikuiskoulutuksen erilaiset rahoitus- ja järjestämismuodot siten, että osaan ottaa niiden vaikutukset huomioon henkilökohtaistamisen eri vaiheissa	,729
Tiedän, mitä maksuja ja milloin tutkinnon suorittajalta voidaan periä	,656
Osaan opastaa organisaationi näyttötutkintotoimijoita, miten tutkintomaksu tilitetään	,662
Näyttötutkinnon järjestämissopimuksen ja näyttötutkinnon järjestämisuunnitelman laatiminen yhteistyöverkoston kanssa: Osaan valmistella Opetushallituksen ohjeen mukaisen järjestämissopimuksen ottaen huomioon tutkintoimikunnan ohjeet	,698
Osaan koota tiedot pätevästä arvioijista	,844
Osaan päivittää järjestämissopimuksen muutostilanteissa ja varmistaa sopimuksen voimassaolon	,695
Pystyn organisoimaan tarvittavat työelämän sekä tutkinnon järjestäjän edustajat yhteistoiminnalliseen näyttötutkinnon järjestämisuunnitelman laadintaprosessiin	,701
Osaan laatia näyttötutkinnon järjestämisuunnitelman Näyttötutkinto-oppaan ohjeistuksen sekä tutkinnon perusteiden ja tutkintoimikunnan antamien ohjeiden mukaisesti	,713
Osaan kartoittaa työpaikkojen soveltuvuuden tutkintoon tai sen osaan näyttöympäristöksi ottaen huomioon työpaikan tuotanto- ja palveluprosessit	,840

Kykenen laatimaan yhteistyössä toimintaverkostoni kanssa näyttötutkinnon tiedottamisen ja neuvonnan suunnitelman sekä toteuttamaan sen	,853
Pystyn järjestämään asiantuntevaa ohjausta näyttötutkinnoista kiinnostuneille ja hakeutuville tutkinnon suorittajille	,828
Osaan tiedottaa ja kertoa näyttötutkintojen tuottamasta jatko-opintokelpoisuudesta	,738
Näyttötutkinnon järjestäminen henkilökohtaistetusti: Osaan neuvoa ja ohjata näyttötutkintoa suorittamaan hakeutuvia asiakaslähtöisesti	,873
Osaan selvittää näyttötutkintoon hakeutuvien henkilöiden lähtötilanteet ja varmistaa, että hakeutujat tuntevat riittävästi tutkinnon sisältöä	,880
Osaan varmistaa, että kyseinen näyttötutkinto tai sen osa on kullekin hakeutujalle soveltuva, ja ohjata hänet tarvittaessa soveltuvaan toiseen tutkintoon	,883
Kykenen arvioimaan tutkinnon suorittajan aikaisemmin hankitun osaamisen tutkinnon perusteissa kuvattujen ammattitaitovaatimusten mukaisesti	,836
Osaan tehdä hakeutumisvaiheen johtopäätökset tutkinnon suorittajan ammattitaidosta lähtötilanteen perusteella	,852
Osaan selvittää tutkinnon suorittajan ohjauksen ja tukitoimien tarpeen	,864
Osaan dokumentoida hakeutumisvaiheen henkilökohtaistamisen	,852
Tiedän, miten arviointi- ja päätöksentekoprosessi etenee aiemmin osoitetun osaamisen tunnistamiseksi	,895
Tiedän, mikä henkilökohtaistamista koskeva asiakirja on ja sen merkityksen henkilökohtaistamisessa	,825
Pystyn ohjaamaan tutkinnon suorittajaa tunnistamaan omasta työympäristöstään erilaisia mahdollisuuksia osaamisensa osoittamiseen	,852
Osaan organisoida näyttötutkinnon suorittajalle mahdollisiin kieli- ja kulttuuritaustasta johtuviin sekä muihin erityistarpeisiin tarkoituksenmukaisia tukitoimia	,684
Kykenen vastaamaan tutkinnon suorittamisvaiheen suunnitelman dokumentoinnista henkilökohtaistamista koskevaan asiakirjaan	,853
Pystyn ottamaan ohjauksessani huomioon tutkinnon suorittajan yksilölliset erot sekä kunkin elämäntilanteen	,766
Osaan käyttää tarkoituksenmukaisia ja alalle sopivia ohjausmuotoja tutkinnon suorittajan tarpeiden mukaan	,812
Kykenen ohjaamaan tutkinnon perusteista poikkeamatta yksilöä ja ryhmää henkilökohtaistamisprosessissa ja osaan perustella tehdyt ratkaisut	,803
Pystyn ohjaamaan tutkinnon suorittajaa ammattitaidon itsearvioinnin kehittämisessä	,826
Tiedän, mistä saan lisää ohjauksen asiantuntemusta oman työni tueksi	,615
Tunnen kokonaisuudessaan tutkinnon perusteet sekä tutkinnon suorittamisen prosessin	,789
Osaan järjestää tutkintotilaisuudet tutkinnon perusteiden, näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman ja kunkin tutkinnon suorittajan henkilökohtaistetun suunnitelman mukaan	,800
Pystyn organisoimaan tutkintotilaisuudet tutkinnon osittain kytkien ne työpaikan tuotanto- ja palveluprosessin mukaisiin tehtäviin	,873

Tiedän, miten edustamani alan tutkinnon perusteisiin mahdolliset sisältyvät erillispätevyudet suoritetaan asianmukaisesti	,742
Arvioijien arviointiosaamisen kehittäminen ja ylläpitäminen: Osaan valita työelämäedustajat tutkintosuoritusten arvioijiksi	,836
Tiedän, miten tulee selvittää ja ratkaista mahdolliset arvioijia koskevat esteellisyysskysymykset	,801
Osaan perehdyttää arvioijat arviointityöhön ja pitää yllä heidän arviointiosaamistaan	,831
Osaan toimia tutkinnon perusteissa määritellyn ammattitaidon arvioijana ja arvioinnin asiantuntijana	,747
Pystyn varmistamaan yhdessä arvioijien ja tutkinnon suorittajan kanssa, että arviointiprosessi toteutuu hänen henkilökohtaistamista koskevan asiakirjansa mukaisesti	,836
Pystyn vastaamaan siitä, että ammattitaito arvioidaan tutkinnon perusteissa esitettyjen arvioinnin kohteiden ja kriteerien mukaisesti	,802
Pystyn varmistamaan, että koottu arviointiaineisto on riittävän laaja, luotettava ja monipuolinen ja että se on kaikkien arvioijien tiedossa	,863
Tiedän, miten ammattitaidon arviointi dokumentoidaan	,870
Tiedän, mitä tutkinnon suorittajan tekemä itsearviointi tarkoittaa ja mikä on sen merkitys	,800
Osaan tiedottaa tutkinnon suorittajalle arvioinnin perusteista	,843
Osaan tiedottaa tutkinnon suorittajalle arvioinnin oikaisumenettelystä sekä tehdä tutkinnon suorittajan tietoiseksi oikeuksista ja velvollisuuksista sekä hylätyn tutkintosuorituksen uudestaan suorittamisen mahdollisuudesta	,858
Osaan järjestää kolmikantaisen arviointikokouksen	,835
Osaan tehdä arviointiesityksen ja toimittaa sen tutkintotoimikunnalle toimikunnan antamien ohjeiden mukaisesti	,839
Tiedän, miten todistukset ja arviointia koskevat tiedot arkistoidaan ja säilytetään arkistointiohjeiden mukaisesti	,806
Tiedän, mistä viralliset näyttötutkintoja koskevat todistusmallit ovat saatavissa ja miten niitä määräysten mukaan käytetään	,727
Näyttötutkinnoista hankitun palautteen analysointi: Tunnen organisaationi näyttötutkintostrategian tai työpaikkani henkilöstön kehittämisstrategian	,726
Osaan hankkia eri tahoilta määrällistä ja laadullista palautetta järjestämistäni/oman alan näyttötutkinnoista	,710
Osaan analysoida eri tavoin hankittua/saattua palautetta järjestämistämme näyttötutkinnoista sekä suunnitella sen perusteella kehittämistoimenpiteitä	,722
Tiedän ja osaan käyttää Aipal- ja Opal asiakaspalauttejärjestelmiä	,492
Osaan erottaa merkityksellisen palautteen ja välittää tulokset yhteistyökumppaneille ja päättäjille	,749
Osaan arvioida näyttötutkinnon järjestämissuunnitelmamme toimivuutta	,699
Oman alan näyttötutkintotoiminnan laadun kehittäminen:Osaan laatia tutkintotilaisuuksien järjestämiseen kehittämissuunnitelman kokoamani palautteen tulosten perusteella	,796
Osaan laatia tutkintosuoritusten arviointiin kehittämissuunnitelman kokoamani palautteen tulosten perusteella	,767

Osaan laatia työelämän kanssa tehtävän yhteistyön kehittämissuunnitelman kokoamani palautteen tulosten perusteella	,771
Pystyn tekemään hankkimani palautteen perusteella realistisen oman toiminnan itsearvioinnin järjestämistäni tutkintotilaisuuksista	,788
Seuraan ammattialani kehittymistä muun muassa alan osaamistarpeen kehityksen kautta	,647
Tiedän, miten tutkintotoimikuntien työtä voi seurata	,736
Tunnen ammatillisen aikuiskoulutuksen laadun kehittämisen suunnitelmat	,603
Tiedän oman koulutusorganisaationi tai työpaikkani laatustrategian	,463

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 1 components extracted.

LIITE 9: Välikartoituksen T2 faktori

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,927
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	7740,002
	df	2211
	Sig.	,000

Component Matrix^a

	Component
	1
Näyttötutkintojärjestelmän periaatteiden tunteminen: Tunnen toiminnassani näyttötutkintojen järjestämistä ja tarvittavan ammattitaidon hankkimista ohjaavan ajantasaisen lainsäädännön	,755
Käytän henkilökohtaistetun näyttötutkinnon järjestämiseen liittyviä käsitteitä täsmällisesti suullisessa ja kirjallisessa ilmaisussa	,602
Osaan hakea tietoa vastuualueeni tutkintotoimikunnan antamista ohjeista ja toimin niiden mukaisesti	,690
Tiedän, miten toimitetaan arviointiesitys oman alan tutkintotoimikunnalle siten kuin näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa on sovittu	,715
Osaan sitouttaa työpaikkojen edustajat yhteistyöhön edustamieni tutkintojen järjestämisen eri vaiheissa	,823
Tunnen ammatillisen aikuiskoulutuksen erilaiset rahoitus- ja järjestämismuodot siten, että osaan ottaa niiden vaikutukset huomioon henkilökohtaistamisen eri vaiheissa	,630
Tiedän, mitä maksuja ja milloin tutkinnon suorittajalta voidaan periä	,685
Osaan opastaa organisaationi näyttötutkintotoimijoita, miten tutkintomaksu tilitetään	,701
Näyttötutkinnon järjestämissopimuksen ja näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman laatiminen yhteistyöverkoston kanssa: Osaan valmistella Opetushallituksen ohjeen mukaisen järjestämissopimuksen ottaen huomioon tutkintotoimikunnan ohjeet	,529
Osaan koota tiedot pätevistä arvioijista	,777
Osaan päivittää järjestämissopimuksen muutostilanteissa ja varmistaa sopimuksen voimassaolon	,585
Pystyn organisoimaan tarvittavat työelämän sekä tutkinnon järjestäjän edustajat yhteistoiminnalliseen näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman laadintaprosessiin	,714
Osaan laatia näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman Näyttötutkinto-oppaan ohjeistuksen sekä tutkinnon perusteiden ja tutkintotoimikunnan antamien ohjeiden mukaisesti	,639
Osaan kartoittaa työpaikkojen soveltuvuuden tutkintoon tai sen osaan näyttöympäristöksi ottaen huomioon työpaikan tuotanto- ja palveluprosessit	,764
Kykenen laatimaan yhteistyössä toimintaverkostoni kanssa näyttötutkinnon tiedottamisen ja neuvonnan suunnitelman sekä toteuttamaan sen	,801

Pystyn järjestämään asiantuntevaa ohjausta näyttötutkinnoista kiinnostuneille ja hakeutuville tutkinnon suorittajille	,763
Osaan tiedottaa ja kertoa näyttötutkintojen tuottamasta jatko-opintokelpoisuudesta	,734
Näyttötutkinnon järjestäminen henkilökohtaistetuksi: Osaan neuvoa ja ohjata näyttötutkintoa suorittamaan hakeutuvia asiakaslähtöisesti	,814
Osaan selvittää näyttötutkintoon hakeutuvien henkilöiden lähtötilanteet ja varmistaa, että hakeutujat tuntevat riittävästi tutkinnon sisältöä	,798
Osaan varmistaa, että kyseinen näyttötutkinto tai sen osa on kullekin hakeutujalle soveltuva, ja ohjata hänet tarvittaessa soveltuvaan toiseen tutkintoon	,761
Kykenen arvioimaan tutkinnon suorittajan aikaisemmin hankitun osaamisen tutkinnon perusteissa kuvattujen ammattitaitovaatimusten mukaisesti	,820
Osaan tehdä hakeutumisvaiheen johtopäätökset tutkinnon suorittajan ammattitaidosta lähtötilanteen perusteella	,798
Osaan selvittää tutkinnon suorittajan ohjauksen ja tukitoimien tarpeen	,731
Osaan dokumentoida hakeutumisvaiheen henkilökohtaistamisen	,771
Tiedän, miten arviointi- ja päätöksentekoprosessi etenee aiemmin osoitetun osaamisen tunnistamiseksi	,741
Tiedän, mikä henkilökohtaistamista koskeva asiakirja on ja sen merkityksen henkilökohtaistamisessa	,787
Pystyn ohjaamaan tutkinnon suorittajaa tunnistamaan omasta työympäristöstään erilaisia mahdollisuuksia osaamisensa osoittamiseen	,795
Osaan organisoida näyttötutkinnon suorittajalle mahdollisiin kieli- ja kulttuuritaustasta johtuviin sekä muihin erityistarpeisiin tarkoituksenmukaisia tukitoimia	,732
Kykenen vastaamaan tutkinnon suorittamisvaiheen suunnitelman dokumentoinnista henkilökohtaistamista koskevaan asiakirjaan	,776
Pystyn ottamaan ohjauksessani huomioon tutkinnon suorittajan yksilölliset erot sekä kunkin elämäntilanteen	,858
Osaan käyttää tarkoituksenmukaisia ja alalle sopivia ohjausmuotoja tutkinnon suorittajan tarpeiden mukaan	,772
Kykenen ohjaamaan tutkinnon perusteista poikkeamatta yksilöä ja ryhmää henkilökohtaistamisprosessissa ja osaan perustella tehdyt ratkaisut	,819
Pystyn ohjaamaan tutkinnon suorittajaa ammattitaidon itsearvioinnin kehittämisessä	,784
Tiedän, mistä saan lisää ohjauksen asiantuntemusta oman työni tueksi	,603
Tutkintotilaisuuksien järjestäminen: Tunnen kokonaisuudessaan tutkinnon perusteet sekä tutkinnon suorittamisen prosessin	,725
Osaan järjestää tutkintotilaisuudet tutkinnon perusteiden, näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman ja kunkin tutkinnon suorittajan henkilökohtaistetun suunnitelman mukaan	,790
Pystyn organisoimaan tutkintotilaisuudet tutkinnon osittain kytkien ne työpaikan tuotanto- ja palveluprosessin mukaisiin tehtäviin	,838
Tiedän, miten edustamani alan tutkinnon perusteisiin mahdolliset sisältyvät erillispätevyudet suoritetaan asianmukaisesti	,730

Arvioijien arviointiosaamisen kehittäminen ja ylläpitäminen: Osaan valita työelämäedustajat tutkintosuoritusten arvioijiksi	,797
Tiedän, miten tulee selvittää ja ratkaista mahdolliset arvioijia koskevat esteellisyyskysymykset	,684
Osaan perehdyttää arvioijat arviointityöhön ja pitää yllä heidän arviointiosaamistaan	,840
Osaan toimia tutkinnon perusteissa määritellyn ammattitaidon arvioijana ja arvioinnin asiantuntijana	,804
Pystyn varmistamaan yhdessä arvioijien ja tutkinnon suorittajan kanssa, että arviointiprosessi toteutuu hänen henkilökohtaistamista koskevan asiakirjansa mukaisesti	,817
Pystyn vastaamaan siitä, että ammattitaito arvioidaan tutkinnon perusteissa esitettyjen arvioinnin kohteiden ja kriteerien mukaisesti	,822
Pystyn varmistamaan, että koottu arviointiaineisto on riittävän laaja, luotettava ja monipuolinen ja että se on kaikkien arvioijien tiedossa	,829
Tiedän, miten ammattitaidon arviointi dokumentoidaan	,790
Tiedän, mitä tutkinnon suorittajan tekemä itsearviointi tarkoittaa ja mikä on sen merkitys	,729
Osaan tiedottaa tutkinnon suorittajalle arvioinnin perusteista	,808
Osaan tiedottaa tutkinnon suorittajalle arvioinnin oikaisumenettelystä sekä tehdä tutkinnon suorittajan tietoiseksi oikeuksista ja velvollisuuksista sekä hylätyn tutkintosuorituksen uudeen suorittamisen mahdollisuudesta	,758
Osaan järjestää kolmikantaisen arviointikokouksen	,797
Osaan tehdä arviointiesityksen ja toimittaa sen tutkintotoimikunnalle toimikunnan antamien ohjeiden mukaisesti	,751
Tiedän, miten todistukset ja arviointia koskevat tiedot arkistoidaan ja säilytetään arkistointiohjeiden mukaisesti	,825
Tiedän, mistä viralliset näyttötutkintoja koskevat todistusmallit ovat saatavissa ja miten niitä määräysten mukaan käytetään	,675
Näyttötutkinnoista hankitun palautteen analysointi: Tunnen organisaationi näyttötutkintostrategian tai työpaikkani henkilöstön kehittämisstrategian	,718
Osaan hankkia eri tahoilta määrällistä ja laadullista palautetta järjestämistäni/oman alan näyttötutkinnoista	,755
Osaan analysoida eri tavoin hankittua/saatua palautetta järjestämistämme näyttötutkinnoista sekä suunnitella sen perusteella kehittämistoimenpiteitä	,743
Tiedän ja osaan käyttää Aipal- ja Opal asiakaspalauttejärjestelmiä	,454
Osaan erottaa merkityksellisen palautteen ja välittää tulokset yhteistyökumppaneille ja päättäjille	,769
Osaan arvioida näyttötutkinnon järjestämissuunnitelmamme toimivuutta	,801
Oman alan näyttötutkintotoiminnan laadun kehittäminen: Osaan laatia tutkintotilaisuuksien järjestämiseen kehittämissuunnitelman kokoamani palautteen tulosten perusteella	,779
Osaan laatia tutkintosuoritusten arviointiin kehittämissuunnitelman kokoamani palautteen tulosten perusteella	,785
Osaan laatia työelämän kanssa tehtävän yhteistyön kehittämissuunnitelman kokoamani palautteen tulosten perusteella	,795

Pystyn tekemään hankkimani palautteen perusteella realistisen oman toiminnan itsearvioinnin järjestämistäni tutkintotilaisuuksista	,790
Seuraan ammattialani kehittymistä muun muassa alan osaamistarpeen kehityksen kautta	,688
Tiedän, miten tutkintotoimikuntien työtä voi seurata	,672
Tunnen ammatillisen aikuiskoulutuksen laadun kehittämisen suunnitelmat	,679
Tiedän oman koulutusorganisaationi tai työpaikkani laatustrategian	,659

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 1 components extracted.

LIITE 10: Loppukartoituksen T3 faktori

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		,879
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	7061,563
	df	2211
	Sig.	,000

Component Matrix^a

	Component
	1
Näyttötutkintojärjestelmän periaatteiden tunteminen: Tunnen toiminnassani näyttötutkintojen järjestämistä ja tarvittavan ammattitaidon hankkimista ohjaavan ajantasaisen lainsäädännön	,728
Käytän henkilökohtaistetun näyttötutkinnon järjestämiseen liittyviä käsitteitä täsmällisesti suullisessa ja kirjallisessa ilmaisussa	,633
Osaan hakea tietoa vastuualueeni tutkintotoimikunnan antamista ohjeista ja toimin niiden mukaisesti	,620
Tiedän, miten toimitetaan arviointiesitys oman alan tutkintotoimikunnalle siten kuin näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa on sovittu	,691
Osaan sitouttaa työpaikkojen edustajat yhteistyöhön edustamieni tutkintojen järjestämisen eri vaiheissa	,711
Tunnen ammatillisen aikuiskoulutuksen erilaiset rahoitus- ja järjestämismuodot siten, että osaan ottaa niiden vaikutukset huomioon henkilökohtaistamisen eri vaiheissa	,686
Tiedän, mitä maksuja ja milloin tutkinnon suorittajalta voidaan periä	,648
Osaan opastaa organisaationi näyttötutkintotoimijoita, miten tutkintomaksu tilitetään	,666
Näyttötutkinnon järjestämissopimuksen ja näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman laatiminen yhteistyöverkoston kanssa: Osaan valmistella Opetushallituksen ohjeen mukaisen järjestämissopimuksen ottaen huomioon tutkintotoimikunnan ohjeet	,640
Osaan koota tiedot pätevistä arvioijista	,730
Osaan päivittää järjestämissopimuksen muutostilanteissa ja varmistaa sopimuksen voimassaolon	,634
Pystyn organisoimaan tarvittavat työelämän sekä tutkinnon järjestäjän edustajat yhteistoiminnalliseen näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman laadintaprosessiin	,601
Osaan laatia näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman Näyttötutkinto-oppaan ohjeistuksen sekä tutkinnon perusteiden ja tutkintotoimikunnan antamien ohjeiden mukaisesti	,687

Osaan kartoittaa työpaikkojen soveltuvuuden tutkintoon tai sen osaan ottaen huomioon työpaikan tuotanto- ja palveluprosessit	,720
Kykenen laatimaan yhteistyössä toimintaverkostoni kanssa näyttötutkinnon tiedottamisen ja neuvonnan suunnitelman sekä toteuttamaan sen	,761
Pystyn järjestämään asiantuntevaa ohjausta näyttötutkinnoista kiinnostuneille ja hakeutuville tutkinnon suorittajille	,707
Osaan tiedottaa ja kertoa näyttötutkintojen tuottamasta jatko-opintokelpoisuudesta	,654
Näyttötutkinnon järjestäminen henkilökohtaistusti: Osaan neuvoa ja ohjata näyttötutkintoa suorittamaan hakeutuvia asiakaslähtöisesti	,783
Osaan selvittää näyttötutkintoon hakeutuvien henkilöiden lähtötilanteet ja varmistaa, että hakeutijat tuntevat riittävästi tutkinnon sisältöä	,692
Osaan varmistaa, että kyseinen näyttötutkinto tai sen osa on kullekin hakeutujalle soveltuva, ja ohjata hänet tarvittaessa soveltuvaan toiseen tutkintoon	,747
Kykenen arvioimaan tutkinnon suorittajan aikaisemmin hankitun osaamisen tutkinnon perusteissa kuvattujen ammattitaitovaatimusten mukaisesti	,704
Osaan tehdä hakeutumisvaiheen johtopäätökset tutkinnon suorittajan ammattitaidosta lähtötilanteen perusteella	,688
Osaan selvittää tutkinnon suorittajan ohjauksen ja tukitoimien tarpeen	,664
Osaan dokumentoida hakeutumisvaiheen henkilökohtaistamisen	,810
Tiedän, miten arviointi- ja päätöksentekoprosessi etenee aiemmin osoitetun osaamisen tunnistamiseksi	,752
Tiedän, mikä henkilökohtaistamista koskeva asiakirja on ja sen merkityksen henkilökohtaistamisessa	,808
Pystyn ohjaamaan tutkinnon suorittajaa tunnistamaan omasta työympäristöstään erilaisia mahdollisuuksia osaamisensa osoittamiseen	,736
Osaan organisoida näyttötutkinnon suorittajalle mahdollisiin kieli- ja kulttuuritaustasta johtuviin sekä muihin erityistarpeisiin tarkoituksenmukaisia tukitoimia	,590
Kykenen vastaamaan tutkinnon suorittamisvaiheen suunnitelman dokumentoinnista henkilökohtaistamista koskevaan asiakirjaan	,786
Pystyn ottamaan ohjauksessani huomioon tutkinnon suorittajan yksilölliset erot sekä kunkin elämäntilanteen	,678
Osaan käyttää tarkoituksenmukaisia ja alalle sopivia ohjausmuotoja tutkinnon suorittajan tarpeiden mukaan	,723
Kykenen ohjaamaan tutkinnon perusteista poikkeamatta yksilöä ja ryhmää henkilökohtaistamisprosessissa ja osaan perustella tehdyt ratkaisut	,827
Pystyn ohjaamaan tutkinnon suorittajaa ammattitaidon itsearvioinnin kehittämisessä	,745
Tiedän, mistä saan lisää ohjauksen asiantuntemusta oman työni tueksi	,697
Tutkintotilaisuuksien järjestäminen: Tunnen kokonaisuudessaan tutkinnon perusteet sekä tutkinnon suorittamisen prosessin	,695
Osaan järjestää tutkintotilaisuudet tutkinnon perusteiden, näyttötutkinnon järjestämissuunnitelman ja kunkin tutkinnon suorittajan henkilökohtaistetun suunnitelman mukaan	,755

Pystyn organisoimaan tutkintotilaisuudet tutkinnon osittain kytkien ne työpaikan tuotanto- ja palveluprosessin mukaisiin tehtäviin	,791
Tiedän, miten edustamani alan tutkinnon perusteisiin mahdolliset sisältyvät erillispätevydet suoritetaan asianmukaisesti	,676
Arvioijien arviointiosaamisen kehittäminen ja ylläpitäminen: Osaan valita työelämäedustajat tutkintosuoritusten arvioijiksi	,691
Tiedän, miten tulee selvittää ja ratkaista mahdolliset arvioijia koskevat esteellisyysskysymykset	,620
Osaan perehdyttää arvioijat arviointityöhön ja pitää yllä heidän arviointiosaamistaan	,710
Osaan toimia tutkinnon perusteissa määritellyn ammattitaidon arvioijana ja arvioinnin asiantuntijana	,639
Pystyn varmistamaan yhdessä arvioijien ja tutkinnon suorittajan kanssa, että arviointiprosessi toteutuu hänen henkilökohtaistamista koskevan asiakirjansa mukaisesti	,691
Pystyn vastaamaan siitä, että ammattitaito arvioidaan tutkinnon perusteissa esitettyjen arvioinnin kohteiden ja kriteerien mukaisesti	,702
Pystyn varmistamaan, että koottu arviointiaineisto on riittävän laaja, luotettava ja monipuolinen ja että se on kaikkien arvioijien tiedossa	,698
Tiedän, miten ammattitaidon arviointi dokumentoidaan	,705
Tiedän, mitä tutkinnon suorittajan tekemä itsearviointi tarkoittaa ja mikä on sen merkitys	,714
Osaan tiedottaa tutkinnon suorittajalle arvioinnin perusteista	,698
Osaan tiedottaa tutkinnon suorittajalle arvioinnin oikaisumenettelystä sekä tehdä tutkinnon suorittajan tietoiseksi oikeuksista ja velvollisuuksista sekä hylätyn tutkintosuorituksen uudeleen suorittamisen mahdollisuudesta	,627
Osaan järjestää kolmikantaisen arviointikokouksen	,685
Osaan tehdä arviointiesityksen ja toimittaa sen tutkintotoimikunnalle toimikunnan antamien ohjeiden mukaisesti	,726
Tiedän, miten todistukset ja arviointia koskevat tiedot arkistoidaan ja säilytetään arkistointiohjeiden mukaisesti	,715
Tiedän, mistä viralliset näyttötutkintoja koskevat todistusmallit ovat saatavissa ja miten niitä määräysten mukaan käytetään	,708
Näyttötutkinnoista hankitun palautteen analysointi: Tunnen organisaationi näyttötutkintostrategian tai työpaikkani henkilöstön kehittämisstrategian	,661
Osaan hankkia eri tahoilta määrällistä ja laadullista palautetta järjestämistäni/oman alan näyttötutkinnoista	,707
Osaan analysoida eri tavoin hankittua/saatua palautetta järjestämistämme näyttötutkinnoista sekä suunnitella sen perusteella kehittämistoimenpiteitä	,715
Tiedän ja osaan käyttää Aipal- ja Opal asiakaspalautejärjestelmiä	,560
Osaan erottaa merkityksellisen palautteen ja välittää tulokset yhteistyökumppaneille ja päättäjille	,724
Osaan arvioida näyttötutkinnon järjestämissuunnitelmamme toimivuutta	,689
Oman alan näyttötutkintotoiminnan laadun kehittäminen: Osaan laatia tutkintotilaisuuksien järjestämiseen kehittämissuunnitelman kokoamani palautteen tulosten perusteella	,679

Osaan laatia tutkintosuoritusten arviointiin kehittämissuunnitelman kokoamani palautteen tulosten perusteella	,673
Osaan laatia työelämän kanssa tehtävän yhteistyön kehittämissuunnitelman kokoamani palautteen tulosten perusteella	,662
Pystyn tekemään hankkimani palautteen perusteella realistisen oman toiminnan itsearviointin järjestämistäni tutkintotilaisuuksista	,717
Seuraan ammattialani kehittymistä muun muassa alan osaamistarpeen kehityksen kautta	,634
Tiedän, miten tutkintotoimikuntien työtä voi seurata	,606
Tunnen ammatillisen aikuiskoulutuksen laadun kehittämisen suunnitelmat	,629
:Tiedän oman koulutusorganisaationi tai työpaikkani laatustrategian	,669

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a. 1 components extracted.

LIITE 11: Parittaisten ryhmien t-testit kaikille kysymyksille sekä kaikille kolmelle osalle

Näyttötutkintomestarin koulutusohjelman mukaiset kysymykset T1 alkukartoituksesta T3 loppukartoitukseen.

Paired Samples Statistics

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1 T1_summamuuttuja	2,0462	118	,75358	,06937
T3_summamuuttuja	3,9650	118	,48153	,04433

Paired Samples Test

	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
Pair 1 T1_summamuuttuja - T3_summamuuttuja	-1,91879	,68471	,06303	-2,04363	-1,79396	-30,441	117	,000

Näyttötutkintojen järjestämisen suunnittelu kysymykset NT1 alkukartoituksesta NT3 loppukartoitukseen.

Paired Samples Statistics

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1 NT1_summam	1,8911	118	,75620	,06961
NT3_summam	3,9182	118	,50794	,04676

Paired Samples Test

	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
Pair 1 NT1_summam - NT3_summam	-2,02708	,71313	,06565	-2,15709	-1,89706	-30,877	117	,000

Näyttötutkintoon järjestämisen henkilökohtaistetusti kysymykset HeT1 alkukartoituksesta HeT3 loppukartoitukseen.

Paired Samples Statistics

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1 HeT1_summam	2,1637	118	,83947	,07728
HeT3_summam	4,0530	118	,49773	,04582

Paired Samples Test

	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
Pair 1 HeT1_summam - HeT3_summam	-1,88939	,75520	,06952	-2,02707	-1,75170	-27,177	117	,000

Näyttötutkintotoiminnan laadunvarmistus kysymykset LaatuT1 alkukartoituksesta LaatuT3 loppukartoitukseen.

Paired Samples Statistics

	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error Mean
Pair 1 LaatuT1_summam	1,9411	118	,66871	,06156
LAATUT3_summam	3,7960	118	,51744	,04763

Paired Samples Test

	Paired Differences					t	df	Sig. (2-tailed)
	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean	95% Confidence Interval of the Difference				
				Lower	Upper			
Pair 1 LaatuT1_summam - LAA-TUT3_summam	-1,85495	,65382	,06019	-1,97416	-1,73575	-30,819	117	,000